

Erdészeti Lapok

Alapítva: 1862-ben

CLVII. évfolyam
2022. október

Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata

160
éves

www.oe.hu

A TARTALOMBÓL:

**A 2022. ÉVI ERDEI ASZÁLYKÁROK TÁVÉRZÉKELT FELMÉRÉSE
AZ ERDŐTŰZ INFORMÁCIÓS RENDSZER
VÉDETT NATURA 2000 TÖLGYESEK KEZELÉSE III.
FEKETEDIÓ-HIBRIDEKKEL A KLÍMAVÁLTOZÁS ELLEN
SOE-OEE SZAKMAI FÓRUM SOPRONBAN
ERDÉSZNŐK ORSZÁGOS TALÁLKOZÓJA A BAKONYBAN**

nka

A lapszámot a Nemzeti Kulturális Alap támogatta

Az évszázados korú Móra Ferenc-emplékfa az ásothalmi általános iskola udvarán, immár 50 éve, mióta az oktatást szolgáló épületek körbeölelik, az itt tanuló diákok életének szerves része

Fény-Kép-Ész

Évszázados aszály, évszázados emlékfa...

Ez év nyarán súlyos, évtizedek óta nem tapasztalt aszály sújtotta hazánkat, különösen annak keleti felét, így az Alföldet is. Ezt megelőzően, már a korábbi évek csapadékmennyisége is elmaradt a sokévi átlagtól. A száraz nyarat a növények is rettentően megsínylették, rengeteg fa kiszáradt országszerte.

Ásothalmmon, a Kiss Ferenc Általános Iskola udvarán álló Móra Ferenc-emplékfa közel 200 éves. Az idős fa az iskola épületeinek felépítése óta, több mint fél évszázada díszíti az intézmény udvarát.

Az épületekkel körbevett, délies kitettséű udvaron álló fa ez év nyarán kiszáradt. Július végére elszáradtak a levelei, majd egy jó hét múlva az összes száraz levél lehullott a fáról. A nagy, lombját vesztett fa nyár közepén úgy nézett ki, mint más években tél végén.

Az iskola dolgozói összefogtak a helyi önkormányzattal, és több köbméter vízzel próbálták megmenteni a fát. Fáradásukat siker koronázta. Augusztus elején a famutásálem újra kilevelesedett mindenki örömeire, bár a lombfelülete lényegesen kisebb lett, mint előtte volt.

Reméljük az eljövendő őszi és a tél pótolja majd a csapadékhiányt, és a Móra Ferenc-emplékfa, a klímaváltozás okozta változások ellenére is – ha kell emberi segítséggel – de még sok évtizeden keresztül nyújt majd hűsítő árnyékot az iskola udvarán játékban, sportolásban kimelegedett kisdiakoknak...

Andrési Pál okl. erdőmérnök

Fotók: **Andrési Pál** (faegyed fotók),

Kiss Ferenc Általános Iskola (iskolai életképek)

A Móra Ferenc-emplékfa 2019-ben, teljes pompájában

2022 júliusában az évszázados aszály következtében soha nem látott módon kiszáradt

2022 augusztusában sikerült megmenteni a teljes pusztulástól, s remélhetőleg jövőre már újra a korábbi nagyságú lombkorona méretével nyújthat majd árnyékot a helyben tanuló gyermekeknek, oktató tanároknak

A harmadik oldal

dr. Ráczné dr. Schneider Ildikó, az Erdésznök Országos Találkozójának alapítója, 1988-ban, az első találkozón.

Két hivatás

„Kicsit ellenszenvvel hallgattam dr. Csötönyi József kollégámat, amikor telefonba elmondta, hogy erdésznök részére konferenciát tervez az OEE. Nem szerettem sohasem a »növényeket, nőszövéseket«. Nem szerettem, ha túl nagy jelentőséget tulajdonítanak a résznek, ha külön utakon akarják gondjaikat megoldani azoknak, akik összetartoznak. Családban, munkában együtt kell gondolkodni, dolgozni, kinek-kinek úgy, ahogy telik tőle. Néhány napig rágódtam magamban a gondolaton és szép lassan megbarátkoztam vele. Talán nem árt, ha egyszer önmagunk előtt is tisztázzuk, mit akarunk, hogyan tudjuk azt megvalósítani, és milyen támogatásra számíthatunk. ...

...Mikor az első nő átlépte alma materünk küszöbét, már általános volt a nők munkába állása. A »helyet a nőknek« jelszót könnyű volt kimondani, de általában a jelszavak megvalósítása a mindennapi életben torzuláson megy át. Nem tudom, de úgy sejtem, hogy az erdészpálya volt az utolsó, a papi pályán kívül, ahol a nők elindulhattak. ...

...Lassan lépéseink határozottakká váltak, megszokták, hogy vagyunk, és már nem kísérték lépteinket kíváncsi szemek. A női szervezet csodálatos teherbírása, a családban megszokott, körültekintő intézkedések, a tudás és a jó cél érdekében a megalkuvás nélküli előrehaladás lettek a jellemzői a női munkának.

...Kezdetben sokszor még azt sem tudták, hogyan szólítsanak bennünket. A friss mérnöknek kijárt a »mérnök úr« megszólítás, de a »mérnököt« nebezen mondták ki. A technikusoknál talán még rosszabb a helyzet. ...

...De a nők nemcsak az erdőnek élnek, hanem van egy másik fő hivatásuk is, ami az élet szempontjából még fontosabb, mint a közösség érdekében végzett munka – a család. Ezt senki nem veheti le a vállunkról, annak gondjával, örömeivel együtt. Akárhány konferencia, értekezés, megbeszélés szól erről, ezt a nőknek maguknak kell megoldani, idézőjelbe téve: »ettől nem szabadulhatnak meg«. De azt hiszem, nem is akar ettől egy nő sem megszabadulni. Hiszen egész lényünk, természetünk úgy van megalkotva, hogy másokért éljen, másnak gondjait is hordozza, oldja meg és túlárado szeretetével helyes útra egyengesse a család tagjait. Ami kívülről tehernek látszik, azt a nő a családban talán észre sem veszi. Nebéz idők után hamar meg tud újulni. Ha a férj bajzón járadtam, mert egész nap az erdőben járt és leül, az asszony megfogja a a fakanalat, megfőzi az ebédet, a gyermekkel foglalkozik, és mindent elvégez, amit az otthon feladatul ró rá, pedig ő is az erdőt járta. ...”

dr. Mollay Jánosné Madas Gabriella
Az Erdő, 1988. december

Erdészeti Lapok

Az Országos Erdészeti Egyesület havonta megjelenő folyóirata

CLVII. évfolyam
10. szám (október)

A kézirat lezárva: 2022. október 17.

A címlapon: S adta az Úr az esőt...!

Fotó: Nagy László

FŐSZERKESZTŐ: NAGY LÁSZLÓ

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE:

HARASZTI GYULA

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

dr. Csóka György, Duska József,
Elmer Tamás, dr. Gribovszki Zoltán,
Kiss Csaba, Lomnici Gergely, Puskás Lajos,
dr. Schiberna Endre, Sipos Sándor,
Szentpéteri Sándor, Wisnovszky Károly

SZERKESZTŐSÉG:

1021 Budapest, Budakeszi út 91.

Telefon: 06 (1) 201-6293

Mobil: 06 (20) 330-3462

e-mail: erdlap@oeo.hu

www.oeo.hu

KIADÓ: Országos Erdészeti Egyesület,
1021 Budapest, Budakeszi út 91.

Levélkím: 1021 Budapest, Budakeszi út 91.

FELELŐS KIADÓ: KISS LÁSZLÓ elnök

Tördelészerkesztő: Balog Zoltán
Olvasószervező, nyelvi korrektor:
Macskássy Zsuzsa

Nyomdai munkák:

Virtuóz Nyomdaipari Kft., Budapest
Felelős vezető: Tolonics Gergely

Terjesztő a Magyar Posta Zrt. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad.

A beküldött kéziratokat, fényképeket nyilvánartatásba vesszük. A cikkek, írások nem feltétlenül azonosak a szerkesztő véleményével, azok tartalmáért mindenkor a szerző felel. Honoráriumot megegyezésessel csak felkért írásokért, illetve grafikai munkáért fizetünk.

ISSN 1215-0398

A tartalomról:

Molnár Tamás, dr. Móricz Norbert, dr. Borovics Attila:

A Magyarország erdeit 2022 nyarán sújtó aszály távérzékelt felmérése330

Debreceni Péter, dr. Nagy Dániel:

Az Erdőtűz Információs Rendszer működése333

Frank Tamás, Koncz Péter, Vers József, Kovács Árpád,
Horváth Soma, Aszalós Réka, Veres Katalin, Ódor Péter,
Fidlóczky József, Bölöni János:

Védett Natura 2000 tölgyesek természetvédelmi kezelése III.337

Dr. Csizsár Ágnes, dr. Korda Márton:

A kisvirágú nebánsvirág (*Impatiens parviflora*)342

Mertl Tamás, Molnár György:

A tövises lepényfában rejlő hasznosítási lehetőségek345

Dr. Somogyi Norbert, dr. Pásztory Zoltán, dr. Cseke Klára:

A feketedió-hibridekben rejlő lehetőségek a klímaváltozás elleni küzdelemben347

A MEGOSZ Országos Nagyrendezvénye Visegrádon349

Dr. Tuba Katalin, dr. Tóth Viktória, dr. Kelemen Géza:

A nagylevelű hársban élő fontosabb ízeltlábúak áttekintése356

Dr. Kelemen Géza, dr. Tuba Katalin:

Az igen idős nagylevelű hárs favizsgálói szempontú tulajdonságai360

Szöke-Wittich Réka, Elmer Tamás, Andrési Dániel:

SOE-OEE szakmai fórum Sopronban362

Nagy László:

100 éves a Soproni Egyetem Botanikus Kertje365

Patocskai-Lunk Eszter:

Erdésznök találkozója a Bakonyban366

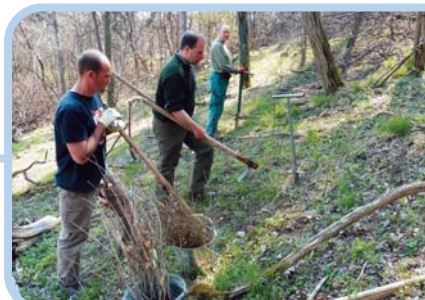
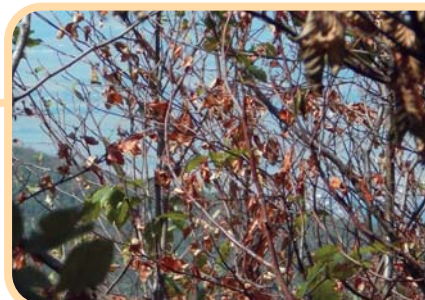
Patocskai-Lunk Eszter:

Pedagógusok és erdészek találkozója a Balaton-felvidéken367

Andrési Pál: Erdészeti gyűjtemények IX.368

Dr. Csóka György, dr. Hirka Anikó:

A Kárpátok bércein is muzsikált az erdő!370

A Magyarország erdeit 2022 nyarán sújtó aszály távérzékelte felmérése

Molnár Tamás – tudományos segédmunkatárs¹,
dr. Móricz Norbert – tudományos főmunkatárs¹,
dr. Borovics Attila – tudományos tanácsadó, főigazgató²

A 2022. évben rendkívüli aszályok sújtották Európát, így Magyarországot is, ami egy hosszabb ideje tartó folyamat következménye. Az idei aszály az Alföldön a valaha mért legsúlyosabb meteorológiai és klimatológiai anomáliát okozta. Az egymást követő száraz napok miatt kialakult súlyos aszályok száma nőtt az utóbbi évtizedekben, az előbbi trendszerűen +3,8 nappal, a 2000-es évek eleje óta hat alkalommal jelentkezett, míg a csapadék mennyisége ezekkel összefüggésben csökkent, trendszerűen –4,2%-kal, 2022-ben az elmúlt évtizedek legsúlyosabb szárazságát okozva (Szentés 2022, Szabó 2022). Az aszály az erdők egészségi állapotát is negatívan befolyásolja, kiváltva a vegetációs időszak elején hiányzó csapadék, amikor a növekedési időszak beindulna.

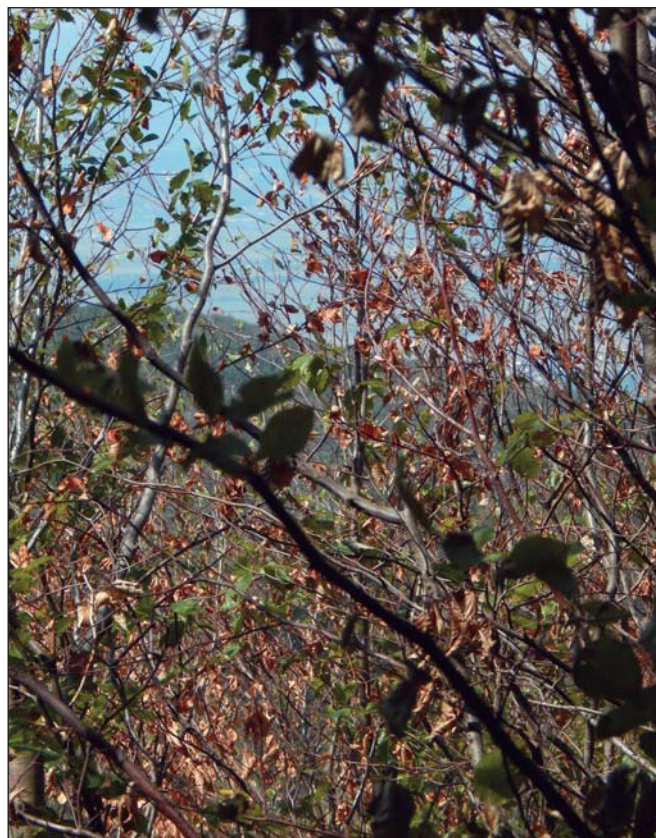
Az idei nagy területű aszály felmérésének támogatásához műholdképeken elemeztük az erdők állapotváltozását. Az Erdészeti Tudományos Intézetben kifejlesztett *Távérzékelésen alapuló Erdőállapot Monitoring Rendszer* (TEMRE; Somogyi és tsai 2018) által kidolgozott közepes felbontású (250x250 m) MODIS űrfelvétel idősorozatból készült térképeken látható, hogy milyen mértékben esik vissza a fotoszintetikus aktivitás az erdőt ért valamely negatív hatásokat követően. Ilyen hatás lehet abiotikus (pl. aszály), biotikus (pl. rovarrágás), de kárláncolat is. Ezen túl nagyfelbontású ESA Sentinel-2 űrfelvételeket is felhasználtunk táji szintű elemzésekhez, ahol ezen károk nagyobb felbontásban (10x10m) láthatóak.

Az erdőállapot jellemzésére a 16 naponta frissített térképeken ún. standardizált Normalizált Vegetációs Indexet (Z NDVI = $\text{NDVI}_{\text{aktuális}} - \text{NDVI}_{\text{átlag}} / \text{NDVI}_{\text{szórás}}$) számítottunk, ami az elmúlt 22 év átlagához viszonyítva jellemzi az erdők aktuális fotoszintetikus aktivitásának mértékét egy „normális” (egészséges) állapothoz képest. Ezen mérőszám negatív értékei károsodásra, a pozitívak regenerálódásra utalhatnak.

Jelentős fotoszintetikus aktivitás visszaesést mutató, akár már kár kialakulását jelző helyzeteknek tekintettük azokat, ahol a Z NDVI érték –1 alatti volt (lásd. a piros foltokat az 1. ábrán).

A jelentősen csökkent mértékben fotoszintetizáló erdőterület, azaz a potenciálisan károsodott állományok mérete becsléseink szerint a 2022 júniusi 2%-ról 36%-ra nőtt augusztusra, országos szinten (1. táblázat), ami kb. 735 ezer hektárt érinthet.

Ez a számítás a legalább 75% feletti erdőborítású, károsodást mutató kép-

Nyári aszálykár fiatal bükkösben, a Zempléni-hegységben (Fotó: Nagy László/Erdészeti Lapok)

pontok (pixelek) számának a teljes hazai erdőterülethez (2 057 004 ha) hasonlításán alapul, ahol egy képpont 6,25 ha méretű, ami hasonló egy átlagos erdőrészlet méretéhez Magyarországon. A károsodást csak kis mértékben vagy egyáltalán nem mutató részleteket kézzel jelöltük. Az elemzés a júniustól szeptemberig tartó időszakot fedte le, a hat darab 16 napos felvételt alapul véve.

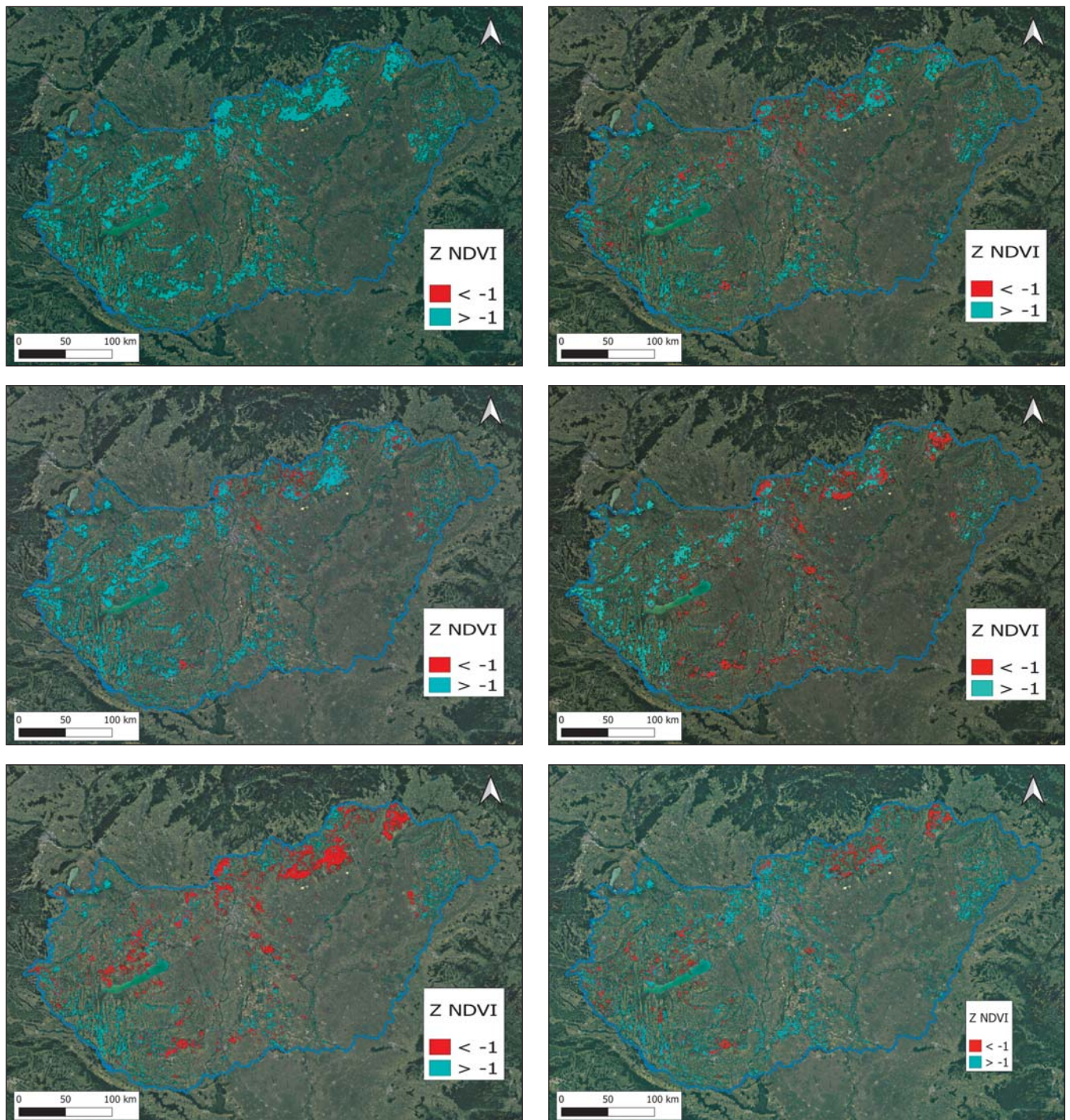
Az aszály hatásainak kimutatására alkalmasak a különböző térképek is. Az alább közölt ábrán (2. ábra) az augusz-

1. táblázat. A 2022 nyarán távérzékeléssel felmért erdőkárok területi statisztikái a júniustól szeptemberig terjedő időszakra.

Dátum	Feltehetőleg károsodott terület (pixel)	Feltehetőleg károsodott terület (ha)	Nem károsodott terület (pixel)	Nem károsodott terület (ha)	Feltételezett károsodás aránya (%)
2022. 06. 16.	8 658	46 463	232 481	1 247 602	2,26
2022. 07. 02.	77 535	416 089	163 626	878 094	20,23
2022. 07. 18.	58 144	312 028	183 109	982 648	15,17
2022. 08. 03.	99 212	532 418	141 823	761 088	25,88
2022. 08. 19.	137 015	735 286	103 732	556 674	35,75
2022. 09. 03.	66 029	444 295	123 391	830 272	21,60

¹ Soproni Egyetem, Erdészeti Tudományos Intézet, Ökológiai és Erdőművelési Osztály

² Soproni Egyetem, Erdészeti Tudományos Intézet

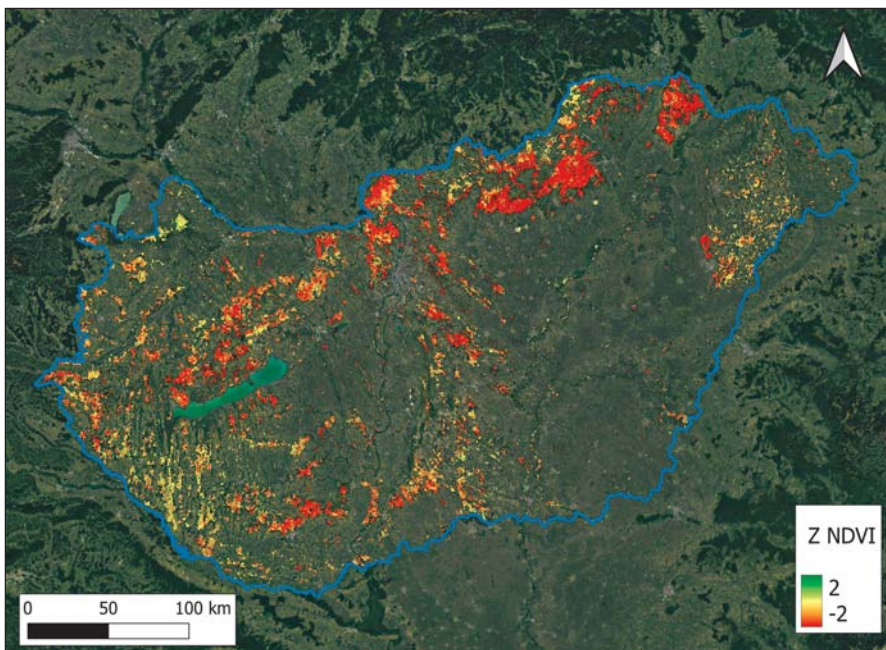

1. ábra. A 2022-es aszály hatása a június első és (a), második felében (b), július első (c) és második felében (d), augusztus első (e) és második (f) felében készült osztályozott Z NDVI térképen. A sérült erdőterületek vörössel, míg a kevésbé vagy nem sérültek kézzel vannak feltüntetve

tus első felében tapasztalt állapotot hasonlítottuk a június első felében tapasztalt állapothoz képest. A két térkép Z NDVI értékei közötti különbségeket egy pozitív és negatív értékek tartalmazó skálán jelenítettük meg, ahol a pozitív értékek (javulás, regenerálódás) zölddel, a negatívak (romlás) sárgával, narancssárgával és pirossal vannak jelezve, a súlyosság mértékének növekedése alapján. Ezen a térképen is látható, hogy az ország szinte minden részét sújtotta valamilyen mértékben az aszály, az Északi-középhegységet, a Mecseket, a Börzsönyt és a Duna-Tisza közét igen jelentős mértékben. Ugyanakkor szeptemberre némi javulás mutatható ki, feltehetőleg a nyár végi csapadéknak köszönhetően.

Az országos szinten túl táji szinten is végzünk elemzéseket, a nagyfelbontású ESA Sentinel-2 űrfelvételeket felhasználva. Itt már az erdőrészteken belül is láthatjuk a változásokat a 10x10 m-es terepi felbontásnak köszönhetően.

A 3. ábrán egy Cegléd és Kecskemét közötti mintaterület található, ahol a 2021-es és 2022-es évek közti eltérést láthatjuk. A vegetációs időszakra készült kompozitok Z NDVI értékei jelentősen eltérnek egymástól, a 2022-es szárazságnak köszönhetően. A potenciális erdőkárosodástól függően narancssárgával és pirossal vannak jelölve a súlyosan vagy súlyosabban károsodott erdőrésztelek, míg a kevésbé vagy nem sérültek citromsárgával, az egészségesek pedig zölddel vannak feltüntetve.

2. ábra. A 2022. júniusi és augusztusi erdőállapot közti különbség Z NDVI térképén. Nagy területen láthatóak a vörössel jelölt, feltehetően károsodott területek, míg egészséges, zöld területek alig figyelhetők meg

Az erdőkárok monitorozását (folyamatos megfigyelését és elemzését) a jövőben is folytatni tervezzük a legújabb technológiai megoldások használatával. Ez különösen 2023-ban lesz fontos, hiszen, ha a következő évben újból aszály lesz, illetve, ha télen és jövő tavasszal a tala-

jok és a fák nem tudják feltölteni raktáraikat, már tényleges, és az ideinél sokkal nagyobb mértékű károk keletkezhetnek.

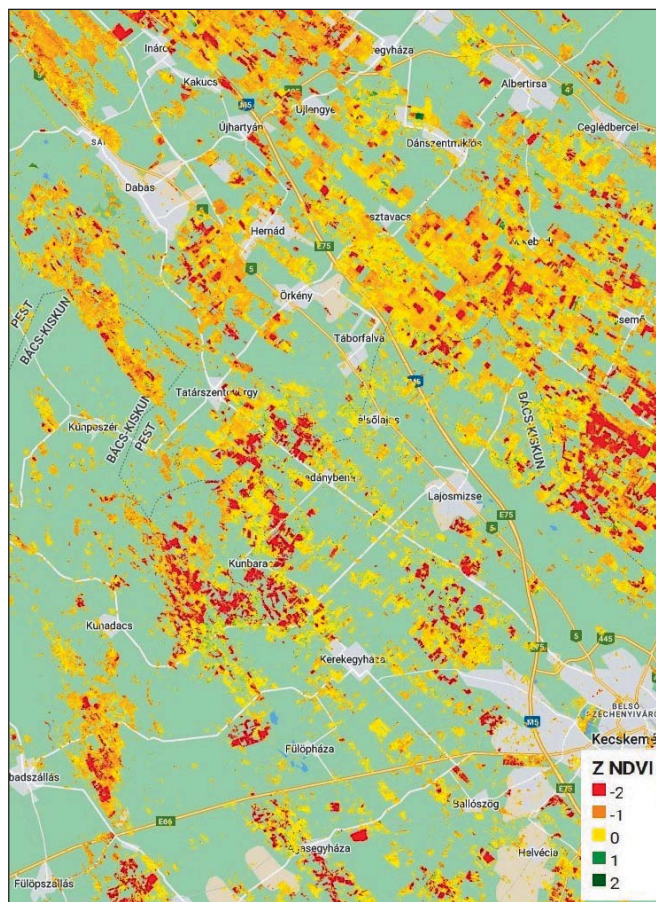
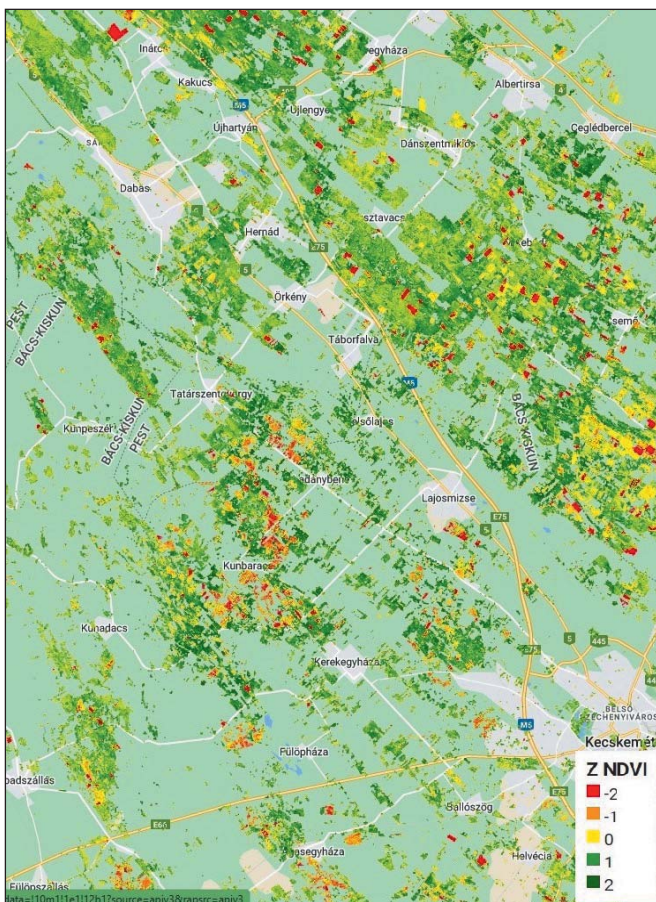
Köszönetünket fejezzük ki *dr. Somogyi Zoltánnak* (SOE Erdészeti Tudományos Intézet) a kézirat lektorálásáért.

Felhasznált irodalom

Somogyi, Z., Koltay, A., Molnár, T., Móricz, N. (2018): Forest health monitoring system in Hungary based on MODIS products. Az elmélet és a gyakorlat találkozása a térinformatikában IX. Theory meets practice in GIS: Debreceni Egyetem, IX. Térinformatika Konferencia és Szakkiállítás. Szerk. Molnár Vanda Éva. Debrecen, 2018. pp. 325-330. ISBN 978-963-318-723-4

Szabó, P. (2022): Tovább nőhet a súlyosan aszályos évek száma a század végéig Magyarországon. Országos Meteorológiai Szolgálat. Online: <https://masfelfok.hu/2022/07/29/tovabb-nohet-a-sulyosan-aszalyos-evek-szama-a-szazad-vegeig-magyarorszagon/>

Szentes, O. (2022): Szárazság Magyarországon 2022-ben és a múltban. Országos Meteorológiai Szolgálat. Online: https://www.met.hu/ismeret-tar/erdekessegek_tanulmanyok/index.php?id=3198

3. ábra. A Kecskemét és Cegléd környéki alföldi erdők egészségi állapotát mutató ürfelvételekből készült térképeken látható a 2021-es (a) és a 2022-es év közötti különbség. Az idei év aszályos időjárása következtében jelentősen lecsökkent az alföldi állományok fotoszintetikus aktivitása és ez negatív index értékek formájában látható a második térképen

Az Erdőtűz Információs Rendszer működése

Debreceni Péter¹, dr. Nagy Dániel²

A klímaváltozás hatásait vizsgáló kutatások előre vetítik, hogy belátható időtávon belül a Kárpát-medence területén egyenetlenebbé válik a csapadékeloszlás és várhatóan emelkedni fog a nyári és őszi napi átlaghőmérséklet is. A klímaváltozás hatásai közvetett módon a tűzveszélyes időszakok elnyúlásában, az erdőtűzek számának növekedésében, valamint térbeli és időbeli eloszlásában, a tűzintenzitás emelkedésében is kimutathatók lesznek.

Az ideai aszályos időszakokban a kutatók által jelzett következményekkel szembesültünk, azaz jelentősen megnőtt az erdő- és vegetációtűzek száma, illetve nagy kiterjedésű, több napig tartó erdőtűz is keletkezett, jelentős károkat okozva.

Az erdő- és vegetációtűz-megelőzés szakterületnek tehát rövid távon is válaszokkal kell tudni szolgálnia a változó környezeti tényezők és az emberi tevékenység okozta kihívásokra. Ehhez nyújt segítséget a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal (NÉBIH) és a Nemzeti Földügyi Központ (NFK) által közösen működtetett *Erdőtűz Információs Rendszer*. Ebben a cikkben a jogszabályban előírt feladatrendszer és a rendszer alkalmazási lehetőségeit mutatjuk be.

A szabadterületi tüzek a magyarországi mozaikos tájszerkezet miatt nemcsak erdőterületet, hanem egyéb fával borított és mezőgazdasági hasznosítással érintett földterületeket is érintenek. Az erdő- és vegetációtűzek megelőzése tehát több szakterület, gazdálkodó szervezet és hatóság folyamatos, átgondolt integrált együttműködését igényli.

A tűzveszélyes időszakok előrejelzése, a tűz korai észlelése, az erdőtűz-

1. ábra. Erdőtűz Információs Rendszer alrendszerei. Forrás: a szerzők által készített ábra

kockázat értékelése, a tűzoltási tevékenység támogatása informatikai rendszerekkel, a védelmi tervek készítése és folyamatos aktualizálása, a lakosság tájékoztatás, a vidékfejlesztési és oktatási programok támogatási rendszere foglalja keretbe a korszerű erdő- és vegetációtűz-megelőzés tevékenységet.

Az erdőtűz-megelőző intézkedések akkor lehetnek hatékonyak, ha azt megfelelő hatáskörrel, infrastruktúrával és szakembergárdával rendelkező szervezetek tervezik meg, koordinálják a tevékenységeket, és terv szerint végre is hajtják azokat. A folyamatok fejlődéséhez, az ismeretek hatékony átadásához, új eszközök és módszerek fejlesztéséhez elengedhetetlen tehát a tudományos háttér is. A hazai erdőtűz-megelőzési feladatokat az erdőtörvény és végrehajtási rendelete, illetve az erdők tűzvédelméről szóló 4/2008. (VI-II.1.) ÖM rendelet tartalmazza.

Adatgyűjtés

A megelőzési tevékenység egyik kiindulópontja a magyarországi természeti viszonyok között keletkező tüzek nyilvántartása, a tüzek karakterisztikájának és a tűzszezon lefolyásának ismerete. Ezen célok megvalósítása érdekében az elmúlt két évtizedben az erdészeti hatóság és a katasztrófavédelem szakmai együttműködése keretében kidol-

gozta az adatgyűjtéshez, elemzéshez szükséges módszertanokat, a szakmai és jogi szabályzókat, valamint létrehozta és üzemelteti a napi működéshez szükséges informatikai rendszereket.

A Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (BM OKF) által üzemeltetett on-line Katasztrófavédelmi Adatszolgáltató Programban (on-line KAP) rendszeresített *Erdő- és vegetációtűz* adatlapon kerül rögzítésre az összes olyan szabadterületi tüzeset leíró adata, amely a katasztrófavédelem riasztási rendszerben megjelenik.

A 2011–2021 közötti időszakban összesen 112 951 alkalommal vonult a tűzoltóság szabadterületi tüzesethez, melyekből 70 149 tüzeset minősült vegetációtűznek.

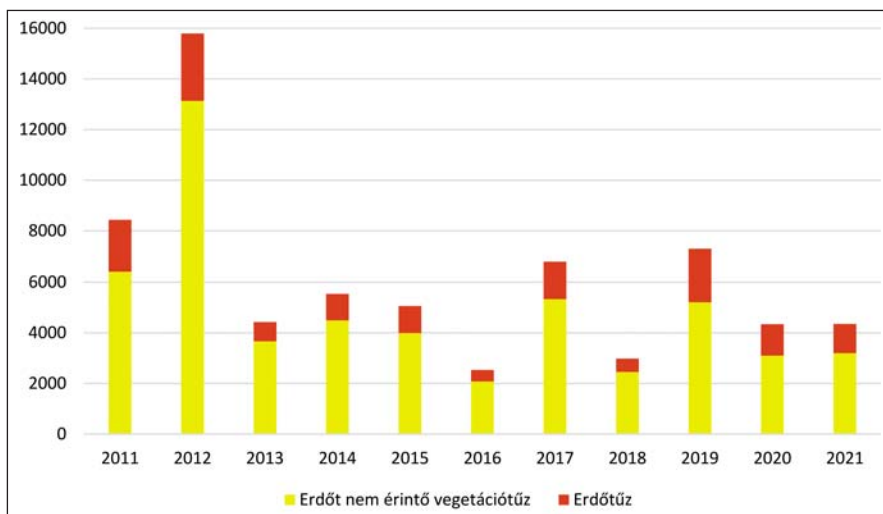
A szabadterületen keletkezett tüzesetek közül azok minősülnek vegetációtűznek,³ amelyekben a tűz a természetes növénytakaróban keletkezett vagy arra áterjedt. Értelemszerűen a vegetációtűzek egy részhalmozát jelentik az erdőtűzek. Tekintve, hogy ezek a tüzek az év folyamán két jól lehatárolható időszakban (tavasz és nyár második fele) keletkeznek, oltásuk nagy kihívás elé állítja a katasztrófavédelmet.

Az erdőtűzekkel kapcsolatos adatgyűjtést és elemzést jogszabályi kije-

¹ NÉBIH Rendszerszervezési és Fejlesztési Igazgatóság, szakreferens

² NÉBIH Kiemelt Ügyek Igazgatóság, országos EUTR erdészeti főfelügyelő, egyetemi docens, SOE

³ Vegetációtűz: A tűz jellemzően külterületi ingatlanon, gyepervegetációban és/vagy fával borított területen (erdő, egyéb fás terület) károsított, illetve mezőgazdasági kultúrát is érintett. Vegetációtűzként kerül felvételre az erdőben vagy fásított területen égő aljnövényzet, avar, továbbá a nádas és tőzegtűz vagy a legelőn végzett gyepergetés is.

Tűzoltói beavatkozást igénylő erdő- és vegetációtűzök száma (2011–2021). Forrás: Erdőtűz Információs Rendszer

lölés alapján az erdészeti hatóság végzi. Az erdőtűzek nyilvántartása két különálló szakrendszerben, az Országos Erdőtűz Adattárban és az Országos Erdőkár Nyilvántartási Rendszerben történik. A két nyilvántartás eltérő céllal és adattartalommal került kialakításra.

Az Országos Erdőtűz Adattár az erdők tűzvédelméről szóló miniszteri rendelet⁴ felhatalmazása alapján került létrehozásra, melyet a NÉBIH és az NFK együttműködési megállapodás alapján közösen üzemeltet. Ez az adatbázis egy automatizált web szolgáltatás segítségével össze van kapcsolva a BM OKF adatgyűjtő rendszerével, biztosítva azt, hogy az összes tűzoltói beavatkozással érintett, erdőtűznek minősülő tüzeset bekerüljön az erdészeti hatóság nyilvántartásába.

Az Országos Erdőtűz Adattár az Európai Erdőtűz Információs Rendszernek (European Forest Fire Information System⁵ továbbiakban: EFFIS) megfelelő adatszerkezettel került létrehozásra. Ennek köszönhetően biztosított a szabványosított adatfelvételezés, az adatok archiválása és feldolgozása, a katasztrófavédelem és az erdészeti hatóság kölcsönös hozzáférése, valamint az adatszolgáltatás az Európai Erdőtűz Információs Rendszerbe is. A szabványos adatszerkezet lehetővé teszi az adatok elemzését és az Európai Unió

tagországaiban gyűjtött adatokkal való összevethetőséget is.

Az Országos Erdőtűz Adattárban az EFFIS által elvárt adatgyűjtési módszer szerint kerülnek rögzítésre az erdőtűzek. Az EFFIS nomenklatúra szerint erdőtűznek minősül az a nem kontrollált szabadterületi tüzeset, amely nem szükségszerűen erdőből indult ki és nem kizárólagosan, de teljesen vagy részben erdőt vagy fás területet is érint. Erdőtűznek tehát azok a tüzek minősülnek, amelyek erdő vagy egyéb fás területet is érintettek.

Az adatgyűjtés során az erdő és egyéb fás terület meghatározását a FAO által kiadott útmutató⁶ szerint kell végezni. Az egy tüzesetben károsodott területet az alábbi négy területfelhasználási kategóriákba kell sorolni.

- Erdőterület (forest land)
- Egyéb fás terület (other wooded land)
- Nem erdős terület (other land)
- Mezőgazdasági terület (agriculture)

Ennek megfelelően került kialakításra az adatbázis szerkezete is. Tekintet-

tel arra, hogy az adatfelvételezés során a FAO területfelhasználási kategóriákat kell használni, az Országos Erdőtűz Adattár olyan tüzeseteket is tartalmaz, amelyek fával borított, de nem erdőtervezett területet is érintettek.

Az Országos Erdőtűz Adattárban a katasztrófavédelemtől érkezett adatok ellenőrzését és erdészeti adatokkal történő kiegészítését a NÉBIH és az NFK végzi. A tárgyevi adatlapok a következő év első negyedévében kerülnek lezárásra. A katasztrófavédelemmel egyeztetett adattállományból és az évközben gyűjtött szakmai adatokból jelentés készül az Agrárminisztérium és az Európai Erdőtűz Megelőzési Munkacsoport⁷ részére is. Mind a hazai, mind az európai jelentés a statisztikák mellett tartalmazza a tűzszezon elemzését és a tárgyévben tett erdőtűz-megelőzési intézkedéseket. A tagországi jelentések nyilvánosak, elérhetők az EFFIS honlapján.⁸

Erdővédelmi célból az Országos Erdőállomány Adattárban (Adattár) nyilvántartott erdőterületeken keletkezett tűzkárokról az NFK gyűjt adatokat az Országos Erdőkár Nyilvántartási Rendszerben (OENyR), ahol a jogosult erdészeti szakszemélyzet és az erdőgazdálkodók által észlelt káresetek található meg. Az Adattárban nyilvántartott erdőterületeken keletkezett tűzkárok mértékére vonatkozó adatok erdőrészetenként és fafajsoronként kerülnek rögzítésre.

A fentiekben részletezett két nyilvántartás eltérő célból és adattartalommal kerültek kidolgozásra. A két szakterület számára külön-külön és egymást kiegészítve is értékes információkkal szolgálnak a hazai erdőtűzek tulajdonságairól és a tűzszezon lefutásáról.

Az 1. táblázatban a két szakrendszer közötti különbségek kerültek feltün-

⁴ 4/2008. (VIII.1) ÖM rendelet 16. § b) pont.

⁵ <https://effis.jrc.ec.europa.eu/>

⁶ FAO Forest Resource Assessment 2010 (FRA2010) <https://www.fao.org/3/i1757e/i1757e13.pdf>

⁷ <https://effis.jrc.ec.europa.eu/about-effis/effis-network>

⁸ <https://effis.jrc.ec.europa.eu/reports-and-publications/annual-fire-reports>

1. táblázat. Az erdőtüzek adatait tartalmazó szakrendszerek fő paramétereit

Adat típusa	Országos Erdőtűz Adattár	Országos Erdőkár Nyilvántartási Rendszer
kiinduló adat szolgáltatója:	katasztrófavédelem (tűzoltóság)	erdészeti szakszemélyzet
adatfeldolgozás:	NÉBIH és NFK	NFK
érintett tüzesetek köre:	összes tűzoltói beavatkozással érintett FAO definíció szerinti erdőtűz	erdészeti szakszemélyzet által észlelt, az Adattárban nyilvántartott erdőterületet érintő tűzkár
leégett területre vonatkozó adatok:	teljes leégett terület értékelése FAO terület kategóriákban (biomassza típus)	tüzesetnek csak az Adattárban nyilvántartott erdőterületet érintő részén a károsodott fafajsorok adatai
tűz helyének jelölése:	tűz keletkezési helyének EOV koordinátája	erdőrészlet azonosító és térképi alakzat
tüzeset és a tűzkár észlelésnek ideje:	észlelés, riasztás és eloltás időpontjának pontos jelölése	tűzkár szakszemélyzet általi észlelésének dátuma

tetésre. Fontosnak tartjuk kiemelni, hogy amíg az Országos Erdőtűz Adattárban a tűz keletkezésétől az eloltásáig találunk adatokat, addig az Országos Erdőkár Nyilvántartási Rendszerben a tűzkár észlelésének napján az erdészeti szakszemélyzet által rögzített erdészeti szakmai adatok érhetők el.

A tűzoltói beavatkozással érintett erdőtüzek 24 órán belül rögzítésre kerülnek a katasztrófavédelem rendszerében, így az alapinformációk azonnal rendelkezésre állnak a keletkezett tüzesetekről az Országos Erdőtűz Adattárban.

A két adatgyűjtés sajátosságaiból fakadóan jelentősen eltérő tüzesetszámok mutathatók ki az egyes évjáratokban a két rendszer között észlelt esetszámbeli eltérés egyik oka, hogy a FAO fogalomhasználatból következően olyan esetek is erdőtűznek minősülhetnek, ahol a tűz olyan fával borított területet is érint, amely nem minősül az Adattárban nyilvántartott erdőterületnek. Az eltérés további oka lehet, hogy jellemzően a tavaszi tűzszezonban keletkeznek olyan alacsony intenzitású felszíni tüzek (avartűz), amelyekben nem károsodott a faállomány, így erdőgazdálkodási beavatkozás sem szükséges és a kilombozódás után már nem is észlelhetők, így az OENyR-be sem lehetséges jelenteni őket.

Fokozott tűzveszély időszaka – tűzgyújtási tilalom

A modern erdőtűz-megelőzés egyik kiemelt feladata a kockázatos időszakok előrejelzése és a szükséges intézkedések megtervezése és végrehajtása. Az erdőtörvény alapján a fokozott tűzveszély időszakában a tüzesetek megelő-

zése érdekében az erdőgazdálkodók és erdőlátogatók részére korlátozások lépnek életbe.

A tűzgyújtási tilalom a hatályos szabályozás szerint a fokozott tűzveszély időszakának időbeli és térbeli lehatárolásával és annak közzétételével lép hatályba. A fokozott tűzveszély időszaká-

ban a tűzgyújtási tilalomra vonatkozó szabályok vannak érvényben. A szabályozás célja, hogy a megfelelő időben kerüljön kihirdetésre és csak az indokolt ideig legyen elrendelve a tilalom.

A fokozottan tűzveszélyes időszakokat és a tűzveszéllyel érintett területek lehatárolását az erdők tűzvédelméről szóló miniszteri rendeletben felsorolt adatok, adatbázisok alapján kell elvégezni. Fő szabályként a lehatárolás három fő paramétértől függ: *meteorológiai körülmények, az erdőben található élő*

és holt biomassza szárazsága (tűzkockázat) és a keletkezett tüzek gyakorisága. Az erdőtűzkockázat értékelése, elemzése minden évben február 1-től október 31-ig terjedő időszakban valósul meg. A fokozott tűzveszélyről a NÉBIH és BM OKF közleményt tesz közzé, emellett az érintett országrészek térképén is lehatárolásra kerülnek. A térkép a tűzszezon folyamán folyamatosan elérhető az érintett hatóságok és az együttműködő szervezetek honlapjain. (www.erdotuz.hu)

Erdőterületek tűzveszélyességi besorolása és erdőtűzvédelmi tervek

Az erdőterületek tűzveszélyességi besorolásának alapját az erdőrésztlet szinten elvégzett osztályozás képezi, amelyet az erdészeti hatóság készít el. Az erdőrésztlet szintű besorolás adott erdőterületen lévő éghető biomassza mennyiségét, éghetőségét kifejező mutató.

Az erdőtűzvédelmi rendelet szerint az erdőgazdálkodónak az erdőrésztlet szintű besorolás alapján keletkezik erdőtűzvédelmi tervkészítési kötelezett-

sége, illetve köteles erdőtűz esetére meghatározott eszközöket, illetve munkacsoportot készenlétben tartani. A besorolás az NFK által működtetett nyilvános erdőtérképen elérhető. A katasztrófavédelem térinformatikai rendszere részére pedig egy web térképi szolgáltatás keretében biztosítjuk az erdőtérképek használatát.

Az erdőrésztletenként elvégzett tűzveszélyességi besorolás a gazdálkodói oldalnak segítséget nyújt a tűzpászta rendszer megtervezéséhez, az igazga-

tási oldalnak pedig a vidékfejlesztési támogatások keretében megvalósított tűzpászta rendszer ellenőrzési szempontjainak kialakításához is.

Tudásmegosztás, képzés

Az erdőtűzek keletkezésével, megelőzésével és oltásával kapcsolatos ismeretek, a hazai és nemzetközi kutatásoknak és szakmai műhelyeknek köszönhetően folyamatosan bővülnek. Az erdészeti hatóság és a katasztrófavédelem együttműködése 20 éves múltat tekint vissza. Ezen időszak alatt kidolgozott szakmai szabályzók, a megszerzett ismeretek át-

adása a földhasználók, a szakemberek és a lakosság felé elengedhetetlen ahhoz, hogy mérsékelhető legyen a tüzek száma, csökkenthető legyen a tűzkockázat a veszélyeztetett területeken.

A NÉBIH Firelife projekt keretében erdészeti, természetvédelmi, tűzvédelmi szakemberek és pedagógusok részére oktatási modulok készültek, melyeket oktatások, továbbképzések alkalmával tudunk felhasználni. Emellett az erdőtűz-megelőzéshez kapcsolódó célcsoportok specifikus kommunikációs programja valósul meg kommunikációs keretű és éves akciótervek alapján. Emellett

rendszeresen kapunk felkéréseket rádió- és televízióinterjúkra is.

Az erdészeti hatóság és a katasztrófavédelem évente több alkalommal szervez gyakorlatokat, szakmai egyeztetéseket az erdőtűz-megelőzési tevékenység fejlesztésére, a szakmai protokollok aktualizálására.

A tudományos háttér megalapozása érdekében rendszeresen veszünk részt a témával kapcsolatos tudományos konferenciákon, illetve az Országos Tűz-megelőzési Bizottság munkájában is. A bizottság tűz-megelőzési feladatok segítésére létrehozott tanácsadó, javaslattevő és kommunikációt folytató szervezet, amely koordinálja és segíti a tűz-megelőzéssel összefüggő feladatokat.

Az Európai Unió erdőtűz-megelőzési szakembereivel pedig az Európai Bizottság Erdőtűz Munkacsoportjában (European Commission Expert Group on Forest Fires Joint Research Center) tudunk információkat cserélni az évente két alkalommal megtartott ülések alkalmával. A munkacsoport minden évben jelentést ad ki az erdőtűzelekről és a megelőzési tevékenységről, illetve nyilvános adatok érhetőek el a tagországokban keletkezett erdőtűzelekről (<https://ef-fis.jrc.ec.europa.eu/reports-and-publications/annual-fire-reports>). 🌿

A 2022. évi rendkívüli szárazság meteorológiai háttere

A forrósággal párosult, hosszú aszályos időszakok mindig is a legnagyobb időjárási fenyegetést jelentették az egész társadalomra nézve. Nem volt kivétel ez alól a 2022-es rendkívül aszályos, hóhullámmal járó időszak sem, vagy a korábbi évek hóhullámai.

2022 nyarának Európa szerte szélsőségesen aszályos időjárása nem egy gyors légköri váltás eredménye volt. Már 2020 szeptemberére ugyancsak erősen aszályos időszak alakult ki Közép-Európában. Ezt az aszályt októberben egy körülbelül egy hetes intenzív csapadékos időszak szüntette meg.

2021 év nyarán Dél-Európában rendkívül száraz és forró periódusok voltak, hatalmas erdőtűzekkel. Európa középső és nyugati területeinek nyári csapadék többletét sem a rendszeresen érkező nedves léghullámok biztosították, hanem zömében egy különleges ciklon adta. 2021 őszén már elmaradt az előző évhez hasonló trópusi nedvesség import és 2022 már kimondottan száraz talaj állapottal indult.

2022-es év elején az Észak- és Nyugat-Európa felett elvonuló viharciklonok áramlási rendszere csak erősítette a Közép-Európa fölé is kiterjedő anticiklonokat, amelyek teljesen lezárták a trópusi nedvesség import nyugat-afrikai ágát. A Medárd-időszak csak kevés helyen okozott jelentősebb csapadékot, a száraz talaj nem támogatta a légtömegben belüli gomolyfelhő-képződést. Ezzel szemben gyakoriak voltak az erős vertikális szélnyírás által támogatott szupercellák, amelyek a Dunántúlon helyenként villámárvizeket is okoztak, de nem enyhítették az országos szinten egyre növekvő szárazságot.

Dél-Európa és Észak-Afrika levegője a napsugárzás hatására tovább melegedett és még szárazabbá vált. A Szahara felől

megindult a forró levegő beáramlása először Európába déli majd nyugati és középső területei fölé, meghozva Magyarországra a június végi első, majd a július közepi második hóhullámot. A két hóhullám között Közép-Európa az anticiklon keleti peremén helyezkedett el, északnyugatról hűvösebb levegő áramlott a térségbe, azonban ennek nedvességtartalma rendkívül alacsony volt. A keleti területeket leszámítva Európában hóhullámmal kísért rendkívüli szárazság alakult ki.

A Kárpát-medence helyzete annyiból is különlegesnek tekinthető, hogy a térség a száraz időszakban Európát uraló Azori-anticiklon keleti oldalára került. Ennek köszönhetően hűvösebb, de kiszáradt levegő érkezett északnyugat felől. A szél és a telítetlen, száraz levegő növelte az erőteljes párolgást, ami a növényzet kiszáradásához, majd a tavak vízszintjének erőteljes csökkenéséhez, a kisebb vízfolyások és tavak eltűnéséhez vezetett.

Horváth Ákos, Breuer Hajnalka/
OMSZ

Szerkesztette: **Nagy László**

Forrás: OMSZ-IsmeretTár/Tanulmányok

Védett Natura 2000 tölgyesek természetvédelmi kezelése III.

Frank Tamás¹, Koncz Péter², Vers József³, Kovács Árpád⁴, Horváth Soma², Aszalós Réka¹, Veres Katalin¹, Ódor Péter^{1,6}, Fidlóczky József⁵, Bölöni János¹

Az EL 2021. októberi számában (CLVI. évf. 10. szám) beszámoltunk az olasz–magyar partnerséggel megvalósuló Life4Oak Forests projekt (www.life4oakforests.eu) magyarországi területein lévő Natura 2000 jelölő tölgyes élőhelyek alapállapot-felméréséről. Továbbá bemutattuk a megvalósult erdőszerkezeti változatosságot növelő beavatkozásokat. A pályázat célja a Natura 2000 közösségi jelentőségű tölgyes élőhelytípusok szerkezet- és fajösszetétel-beli változatosságának a fokozása, a különböző gomba-, növény- és állatfajok számára nélkülözhetetlen erdei mikroélőhelyek kialakítása, illetve ezek számának növelése. Nagy hangsúlyt kap az erdők természetes megújulásának elősegítése is.

A cikksorozat jelen 3. részében a fajösszetétel javítását és a cserjeszint fejlesztését célzó, eddig megvalósult beavatkozásokat mutatjuk be. Ehhez a keretet a referenciának tekintett természetes tölgyesek fő szerkezeti- és fajösszetételi jellemzőire vonatkozó szakirodalmi adatok összegyűjtése és feldolgozása, valamint a hazai Általános Nemzeti Élőhelyosztályozási Rendszerben (ÁNÉR) erdőtársulásonként összegyűjtött jellemzők adták.

A természetes tölgyesek összetételi jellemzői és az alapállapot felmérése

Észak-amerikai, európai és ázsiai őserdő jellegű tölgyes állományok (111 db) szakirodalmi adatainak elemzése alapján megállapítható volt, hogy a tölgyesekben a lomb szintben (D1.3 > 10 cm) a tölgyek aránya a szárazabb állományoktól az üdék felé csökken.

A száraz tölgyesekben a tölgyek tőszámmal- és körlappal súlyozott elegyaránya csaknem mindig meghaladja a 80%-ot. Az üde tölgyesekben a tölgyek tőszámaránya átlagosan 20% körüli, míg a körlappal súlyozott elegyarányuk átlaga kevéssel 50% alatt marad. Állományon belül a tölgyek aránya a vékonyabb méretosztályoktól a vastagabbak felé növekszik, ezért a körlappal súlyozott elegyarányuk a tőszámaránynál nagyobb.

A 10 cm-nél vékonyabb átmérőjű, az újulati szintnek megfelelő állományrészben a tölgyek aránya már kisebb. A száraz tölgyesekben még ezt a szintet is a tölgyek uralják, a kevésbé száraz és az üde állományokban azonban tőszámarányuk már alacsony, átlagosan nem éri el a 15%-ot. A félszáraz- és üde őserdő jellegű tölgyesek mintegy ötödében egyáltalán nem találni tölgyeket a 10 cm-nél vékonyabb állományrészben.

¹ ÖK Ökológiai és Botanikai Intézet, Vácrátót

² Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság

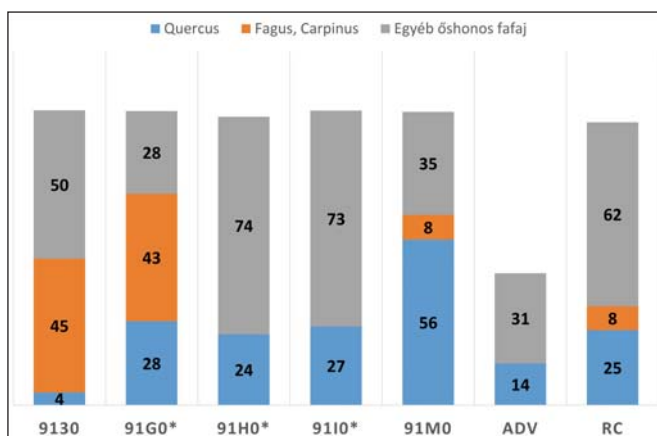
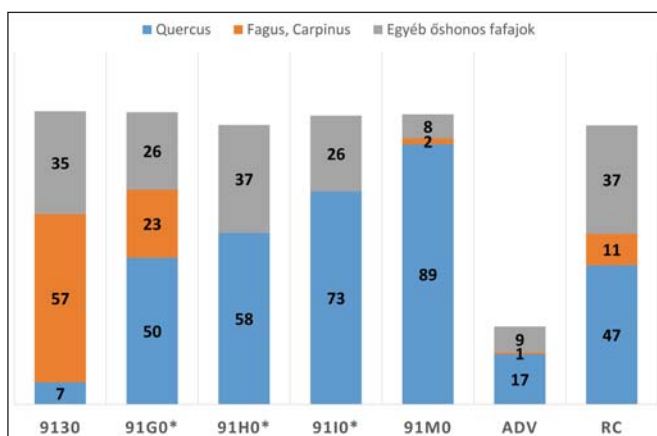
³ Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság

⁴ Bükk Nemzeti Park Igazgatóság

⁵ FENCON Kft. Budakeszi

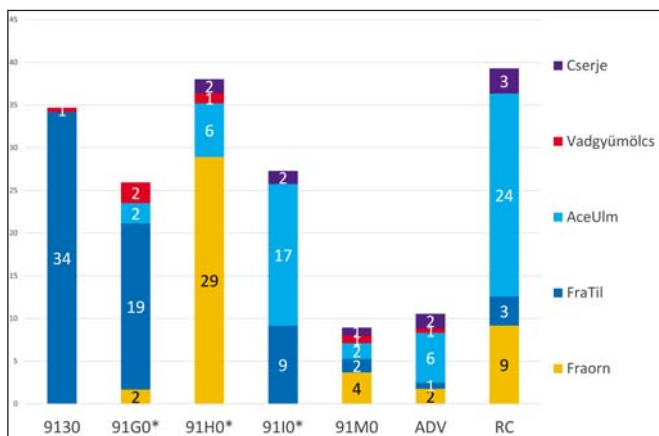
⁶ SOE EMK

A Life4Oak Forests projekt hazai területein 2019–2021 között végzett alapállapot-felmérés szerint, ezekben az egykét évtizeddel korábban gazdálkodással érintett tölgyesekben a tölgyek tőszámaránya mindenhol viszonylag magas. A legmagasabb a 91M0 Pannon cseres-tölgyes élőhelyeken (átlagosan 82%), míg a 91H0 Pannon molyhos tölgyes és a 91G0 Pannon-gyertyános tölgyes élőhelyeken 40% körüli, a 91I0 Euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek élőhelyeken átlagosan pedig 56% (1. ábra).

1. ábra. A tölgyek (*Quercus* spp.), bükk (*Fagus sylvatica*), gyertyán (*Carpinus betulus*) és egyéb őshonos fajok körlaparánya (%) (fenn) és tőszámaránya (%) (lenn) élőhelytípusonként (9130 – bükkös, 91G0* – gyertyános-tölgyes, 91H0* – molyhos tölgyes, 91I0* – erdőssztyepp tölgyes 91M0 – cseres-tölgyes, ADV – idegenhonos, RC – egyéb erdő)

A kezelt tölgyesek mind a faj-, mind a cserjeösszetétel tekintetében általában jelentősen szegényesebbek, mint az őserdő jellegű tölgyesek. A természetes tölgyes erdő-társulásokban 10–18 faj is előfordulhat hektáronként. A száraz tölgyesek fajszerényesebbek, míg az üdebb állományok fajösszetételét az árnytűrő fajok megjelenése teszi változatosabbá. A fajösszetétel a felmért tölgyes élőhelytípusokban is szegényesebb a természeteshez képest (1. kép és 2. ábra).

2. ábra. Elegyfajok körlaparánya (%) különböző erdei élőhelytípusokban: 9130 – bükkös, 91G0* – gyertyános-tölgyes, 91H0* – molyhos tölgyes, 91I0* – erdősztyepp-tölgyes 91M0 – cseres-tölgyes, ADV – idegenhonos, RC – egyéb erdő.

Fraorn=*Fraxinus ornus*, FraTil=*F. excelsior* és *Tilia spp.*, AceUlm=*Acer campestre*, *A. tataricum*, *Ulmus minor*, Vadgyümölcs=*Sorbus*, *Prunus*, *Pyrus*, *Malus spp.*, Cserje=cserjefajok.

A projektterületek tölgyes élőhelyeinek változatosabbá tételéhez, valamint az erdő biológiai sokféleségének megőrzéséhez és gazdagításához szükséges a fajösszetétel sokszínűségének fokozása mellett a cserjék megjelenésének, illetve fejlődésének segítése.

A vizsgált tölgyes élőhelyeken az állományok többségében általánosan tapasztalható a magas cserjeszint ($h > 1.3$ m, $D1.3 < 5$ cm). A gyertyános-tölgyeseknél 1000 db/ha körüli, a szárazabb tölgyesek esetében átlagosan meghaladja a 2000 db/ha egyedszámot, ami több, mint ami az őserdő jellegű állományokban általános.

A cserjeszintet a fák uralják, de jelentős a cserjefajok összesített aránya is (gyertyános-tölgyesekben 20%, a félszáraz, száraz tölgyesekben 30–50%). A cserjeszintben többnyire jelen vannak a jellemző erdei cserjefajok (galagonyák, húsos és vörösgyűrű som, mogyoró, fagyal, kecskerágók), azonban a nagyobb méretű egyedek hiányoznak vagy ritkák. Minél több cserjefaj nagyobb méretű egyedeinek megsegítésével lehet elérni, hogy ezek a nagyobb cserjék bővebben virágozzanak és teremjenek.

1. kép. Cserjeszintben lévő madárcseresznye felszabadítása a szomszédos tölgy álló holtfának történő meggyűrűzésével (BNPI – Garáb. Fotó: Aszalós Réka)

A közösségi jelentőségű tölgyes élőhelyek fajösszetételének javítása és cserjeszintjének fejlesztése A Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság területén

A kezelések a Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság öt projektterületén valósultak meg: a Börzsönyben Diósjenő- és Nagyoroszi térségében, az esztergomi Strázsahegyen, a Főti-Somlyón és a budapesti Sas-hegyen.

A területek jelentősen különböznek egymástól, de jellemző, hogy az őshonos fajok által dominált faállományok is homogénebbek a referenciaadatokhoz (pl. különböző állományviszonyokhoz), illetve a lehetséges és kívánatos természetvédelmi erdőállapothoz képest.

Minden egyes beavatkozás a helyi adottságoktól, az elérni kívánt állománystruktúrához, eltérő módszerek segítségével igyekszik megteremteni a szerkezeti és összetételei diverzitás növelését, a természetes erdőkre jellemző dinamikai folyamatok kedvezőbb érvényesülését. A természetes erdőkre jellemző szerkezet irányába történő elmozduláshoz 2019 és 2021 között tizenkilencféle kezelést alkalmaztunk. Specifikusan a fajösszetétel javítását elősegítő kezelések az alábbi négy fő típusba tartoztak.

1. Meglévő elegyfajok megsegítése

Számos erdőrészletben a vadgyümölcsök, például a vadkörte, vadalma, vadcsersznye, illetve a berkenyefajok előfordulása alacsony, 10% alatti. Ezen fajokhoz tartozó egyedek életének meghosszabbítását, illetve terjeszkedésének, magtermésből származó felújulásának biztosítását a gyakori fajok (például a gyertyán, de akár a csertölgy) szálankénti visszaszorításával (döntéssel, gyűrűzéssel) kívánjuk elérni (2. kép). Ezáltal akár kisebb lélek (< 100 m²) keletkezhetnek, illetve a kezelés nagyobb növényteret biztosít az elegyfajok számára. A vadgyümölcsök megsegítése az elegyfajok javítása mellett azért is fontos, mert ezek a fák a madarak, kismamák mellett a gyapvad számára is táplálékot nyújtanak.

2. kép. Felső koronaszintben lévő madárcseresznye megsegítése csertölgy fekvő holtfaként történő eltávolításával (DINPI – Nagyoroszi. Fotó: Koncz Péter)

2. A pionír karakterű fa- és őshonos cserjefajok fenntartása, visszatelepülésük biztosítása

A természetes erdőben az egyes fejlődési fázisok egymás mellettisége állományszinten biztosítja a különféle karakterű fajok (pionír, köztes igényű, illetve a „klimax” jellegűek) fennmaradását. Termőhelyi adottságoktól függően nagyobb lékek (~500 m²) kialakításával, illetve fenntartásával a pionír fajok (például nyír, kecskefűz, nyár), illetve cserjék (szeder, som, fagyal, vadrózsa és egyebek) számára nyílik meg a lehetőség a fennmaradásra, illetve megtelepedésre.

Sok esetben e fajok visszatelepítésére is szükség van, de ahol az őshonos fajok, cserjék szaporítóanyagai jelen vannak, ott fennmaradásuk, kiterjedésük növelése a számukra megfelelő élettér biztosításával elérhető. Az esztergomi, de például a sashegyi projektterületen is erdőszegélyek képzésével, a szegélyben lévő fák döntésével és holtfaként történő helyben hagyásával, az egyenes szegélyek megtörésével (öblösödések kialakításával), meglévő gyepfoltokra történő nyitással, termőhelytől függően például csereszömörce, mogoró, berkenyék számára létesültek további élőhelyek.

3. Fafajcserés átalakítás sok őshonos fajjal

Fafajcserés erdőszerkezet-átalakítások és kisebb foltokban történt állománykiegészítések során a lehető legtöbb elegyfajjal végeztük az erdősítések, melyek során a cél az volt, hogy a területen előforduló erdészeti tájban őshonos, és az adott erdő-részlet termőhelyének megfelelő összes faj elültetésre kerüljön.

Esztergomban tizenhat hektáron valósult meg idegenhonos, az állományt elszegényítő inváziós fajok (fehér akác, zöld juhar, nyugati ostorfa, mirigyes bálványfa, lepényfa) mechanikus és vegyszeres eltávolítása. Ezt követően az erdősítések során faállomány-összetétel változatosságának megteremtése érdekében egy erdő-részleten belül akár huszonkét fajjal valósult meg az erdőfelújítás (3. kép).

A Fóti-Somlyón a fehér akác és nyugati ostorfa alkotta foltok helyén szintén többféle fajjal, de a csemeték mellett makk és mag bekapálásával is történt felújítás. A felújítás során térségből származó szaporítóanyagot használtunk, ami feltételezhetően a változó klimatikus viszonyok között is jó alkalmazkodóképességgel rendelkezik.

4. Nagyvadat kizáró erdővédelmi kerítések építése

A jelenlegi nagyvadlétszám mellett a természetes erdődinamika a jelenlegi állományviszonyok mellett nagyon kor-

3. kép. Állománykiegészítés akácos foltban tölgyekkel és több elegyfával (DINPI – Fóti-Somlyó. Fotó: Koncz Péter)

látozottan működik, emiatt a természetes úton, magról vagy makkról történő felújulást, a gyp- és cserjeszint fejlődését nagyban segítik a vadkizáró erdővédelmi kerítések. Nagy-orszában összesen 18 ha-t magas, Esztergomban 10 ha-t alacsony vadhálós erdővédelmi kerítéssel vettünk körül.

Az esztergomi területen, ahol az igazgatóság vadászatra jogosult, a vadállomány olyan szinten tartása is cél, amely mellett a természetes erdőregeneráció és erdőfelújulás a lehető legszélesebb körben biztosítható.

A Fóti-Somlyón viszonylag alacsony az őz és gímszarvas egyedszáma, így az alacsony vadhálókra a vaddisznók miatt csak az ültetéssel kiegészített makk bekapálást követő első két évben volt szükség.

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság területén

A Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság négy projektterületen végez beavatkozásokat a projekt keretében. Valamennyi helyszínen érzékelhető az élőhelyek fa-, illetve cserjefajokban történt elszegényedése, amely eltérő okokra vezethető vissza. Egyes területeinken – ez különösen igaz a Tihanyi-félszigetre – az összefüggő erdőket évszázadokkal ezelőtt letermelték, és gyakorlatilag minden lehetséges földdarabon legeltettek, jellemzővé vált a fás legelő gazdálkodás. A fás legelőkből napjainkra kialakult – egyébként igen értékes – erdei élőhelyeken jellemzően a csertölgy, molyhos tölgy és a tölgy hibridek dominálnak, mellettük virágos kőris, mezei juhar, mezei szil, helyenként sajmmeggy, és sajnos több idegenhonos inváziós faj – fehér akác, mirigyes bálványfa, nyugati ostorfa – jelent meg.

Számos olyan elegyfaj, mely a mintegy tíz kilométer távolságban található Balaton-felvidék hasonló termőhelyein megszokott, sajnos a Tihanyi-félszigeten hiányzik. Ennek fő oka valószínűleg az, hogy a fa- és cserjefajok ebből a távolságból a rendelkezésre álló idő alatt még nem tudtak visszatelepedni.

A másik három Life területünkön a viszonylagos fajszegegyesség fő oka a korábbi erdőgazdálkodás homogenizáló hatása, melyhez az egyes időszakokban – mint napjainkban is – a nagyvadállomány túlzott jelenléte társul, ami az elegyfajok megmaradását gátolja. Egyes erdő-részletekben az idegenhonos fajok állományszintű jelenléte, vagy nagyobb aránya a fajszegegyesség oka. Itt kifejezetten célunk az idegenhonos fajok nagyobb, homogén vagy kisebb, csoportos előfordulásainak „cseréje” hazai fajokra.

A pályázati területeink jelölő tölgyes élőhelyeinek fajtáösszetételét javító beavatkozásaink során, az élőhelyekre bevitt fajok kiválasztásánál természetesen elsődleges szempont az adott élőhely termőhelyi adottságainak figyelembevétele. Az érintett területeken a fajjösszetételt hasonló módszerekkel igyekszünk javítani.

1. Szajkóetetők használata

Valamennyi pályázati területünkön juttattunk ki molyhos-tölgy makkot, jelentős számú szajkóetetők használatával, valamint a korábban panelkerítéssel (melyről az alábbiakban még részletesen szó lesz) védett területfoltokon makk bekapálásával. A makk helyi gyűjtésből származott. Sajnos a projektidőszak alatt a régióban eddig csak egy alkalommal volt olyan mértékű molyhos-tölgy makktermés, amely a gyűjtésre lehetőséget adott. Szándékozunk hasonló módon kocsánytalan tölgy makkot kijuttatni, erre azonban – a makktermés hiányában – a projekt során még nem ke-

4. kép. Sajkótető-tálcan egy sajkó molyhóstölgy makkal (BfNPI – Pécsely. Fotó Vers József)

rült sor. Csertölgy makkot – tekintve a faj jelentős túlsúlyát az élőhelyeinken – várhatóan kizárólag akácokba helyezzük ki (4. kép).

2. Elegyfa magok vetése

Magszórásokat végeztünk a térségünkben gyűjtött hegyi juhar, korai juhar, valamint tatár juhar mag felhasználásával.

3. Lékek alkalmazása

Fajgazdagság növelésének szempontjából is fontos szerephez jutnak az erdőállományok térszerkezetének változatossá tételét célzó beavatkozásaink. A zárt, homogén faállományban kialakított kisebb-nagyobb lékek lehetőséget nyitnak fényigényes fa- és cserjefajok számára. Az erdőállományokban található elegyfajok, különösen a vadgyümölcsök egyedeit segítjük a szomszédos, konkurens fák eltávolításával is.

4. Vadkizáró panelkerítés alkalmazása

A felsorolt beavatkozásokat valamennyi helyszínünkön kiegészítjük a nagyvad károsítását mérséklő kerítések létesítésével. Elegyfajok csemetéit ültettük ki a panelkerítésekkel védett területfoltokra: vadkörte, vadalmát, házi berkenyét és olasz tölgyet.

Kerítéseink egy méter magas fémpanelből készülnek, felül mintegy 1,10 méter magasságban széles fehér szalaggal (úgynevezett lószalaggal). Egyes erdőrészekben kis terü-

5. kép. Alacsony panelkerítés kedvező hatása a második vegetációs időszak elején már jól látható a lágyszárúszintben (BfNPI – Pécsely. Fotó: Vers József)

letű bekerített foltok hálózatát alakítjuk ki, ezek minden egysége 25 m x 25 m oldalú négyszög. A nagyvad számára a teljes bekerített folt jól látható, könnyen megkerülhető, a területen a vadmozgást kerítéseink érdemben nem gátolják. Számos kihelyezett vadkameránk felvételei – és mostanra már a vegetáció jellege a kerítés két oldalán – bizonyítja a kerítések hatékonyságát; a szarvas és az őz sem látja értelmét a kerítés átugrásának (5. kép).

A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság területén

A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság a projektben tíz területtel vesz részt. A Nógrád, Heves és Borsod-Abaúj Zemplén megyében található erdeinkben a domb- és alacsony hegyvidéki Natura 2000 közösségi jelentőségű tölgyes élőhelyeink rekonstrukciója a cél.

Termőhelyi- és állományviszonyait tekintve két projekt terület tér el jelentősebben a többitől. A kerecsendi Berek-erdő teljes tömbje országosan is ritka Natura 2000 jelölő élőhely, az euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek (9110) képviselője.

A Mátraszentimre-Fallóskúti terület elsősorban hatszáz métert meghaladó tengerszint feletti magasságának köszönhetően, zömében a kedvezőbb, gyertyános-tölgyes és bükkös termőhelyen álló tölgyes élőhelyek közé tartozik.

A projektterületek faállományviszonyaira összességében itt is érvényesek azok a jellemzők, melyek a fenti két nemzeti park igazgatóságnál is megfigyelhetők. A faállományok jelenlegi állapota sok évtizedes emberi beavatkozás nyomán alakult ki, és elsősorban a klasszikus vágásos gazdálkodás- és fajpolitikák hatásait tükrözi.

Az állományok többnyire egykorúak, sokszor egyszintesek, kevésbé elegyesek. A fekvő holtfa mennyisége a sokéves nemzeti parki kezelésnek köszönhetően már nem mondható kritikusan alacsonynak, de az igazán vastag darabokból, illetve álló holtfából még messze nincs elegendő. A lakott területek, mezőgazdasági parcellák, utak mentén gyakori az inváziós idegenhonos fajok megjelenése, elsősorban a fehér akácé. A kerecsendi területen az akác mellett jelentős az ostorfa és bálványfa fertőzöttség is. Egyes erdőrészekben a tölgyes termőhelyekre mesterségesen létesített idegenhonos (vagy legalábbis nem tájhonos) akác-, erdei fenyő- és vörös tölgy faállományok kerültek. A sematikus nevelővágások eredményeként a faegyedek méretbeli eloszlása többnyire homogén, az alsó szint és az elegyfajok többnyire kitermelésre kerültek.

A tölgyes élőhelyek fajösszetételét javító beavatkozásokat nemzeti park igazgatóságunknál a projektben eddig Buják, Bükkzsérc, Cserépfalu, Felsőtárkány és Kerecsend községhatárokba eső területeinken végeztünk; az alábbiak szerint:

1. Akácok átalakítása

A tölgyes élőhelyen álló inváziós, idegenhonos akác főfajú erdőrészek átalakítása során az akác vegyszeres injektálását követő tarvágás területét a hazai tölgy fajok csemetéi, illetve makkja mellett körülbelül 30%-ban különböző elegyfajokkal ültettük be. Ezek között mindenütt szerepelt egy vagy több, termőhelynek megfelelő vadgyümölcs (vadalma, vadkörte, mádár-cseresznye, berkenye), illetve gyertyán, mezei szil, juharok, kőrisek, kislevelű hárs, nyír, rezgő nyár és kecskefűz.

Az inváziós faj kitermelése során a már jelen levő őshonos fa- és cserjefajok egyedei természetesen nem kerülnek kivágásra (6. kép). A tarvágásos szerkezetátalakítások területét vadkárelhárító kerítéssel védjük a nagyvad homogenizáló hatású károsításától is. (Az elegyfajokat többnyire erősebben ká-

6. kép: Akácos fajfajcserés átalakítása során a jelen lévő őshonos fafajok egyedeit (MJ, TJ, KJ, GY, CS, CSNY, KT, RNY stb.) a lehető legteljesebb mértékben megkíméljük. Már 5–20 éves facsoportokat, zárt, elegyes állományrészeket kapunk „grátisz”. Ezek azonnal árnyalják a talajt, kedvező mikroklímát teremtenek, és biztosítják az alapját egy többkorú, változatos, őshonos erdő kialakulásának az ültetett csemetékkel kiegészítve, ezek a nyitott, záródásihiányos foltokban, részterületeken jutnak majd nagyobb szerephez (BNPI – Buják. Fotó: Frank Tamás)

rosítja a vad.) A szükséges pótlások során a későbbiekben is fenntartjuk, esetleg kicsit növeljük is az elegyességet.

2. Nem inváziós, idegenhonos, és nem tájthonos faállományok kezelése

A tölgyes élőhelyen álló idegenhonos (vörös tölgy, fekete-fenyő) vagy nem tájthonos (erdeifenyő) főfafajú erdőrészeket átalakítása során a faállomány nem kerül kitermelésre.

Vörös tölgyes a kerecsendi területen található. Homogén, teljesen zárt állomány, amelyben nagyobb területű lékeket (1000–1500 m²) alakítottunk ki. Ezeket 120 cm magas kerítéssel vettünk körbe és az akácoknál is alkalmazott fajfajösszetételű csemetékkel ültettük be (70% hazai tölgy, 30% elegyfaj legalább öt fafajból). Már most látható, hogy a vörös tölgy természetes újulata és tuskósarjai komoly konkurenciát jelentenek az ültetett csemetéknek.

Az erdei- és fekete-fenyvesekben (Bükkzsérc, Cserépfalu) a fenyő spontán pusztulása nyomán már eleve változatos záródást találunk. Sok helyen, az állomány alatt és a természetesen megnyílt lékekben is megjelentek a cserjék, a hazai tölgyek és az elegyfajok. Ez a természetes utánpótlás állomány korosztályban és méretekben is nagyon változatos.

Ezekben az erdőrészekben a cél a természetesen megjelent őshonos lombos állomány gyarodásának biztosítása, mennyiségében és fajfajösszetételében is. Ezt elérendő a megjelent őshonos lombos fák, facsoportok megsegítésére egy- vagy több fenyő egyed kitermelésével csökkentjük a záródást, illetve bővítjük a kialakult léket.

A spontán megjelent újulat elegyessége sokszor nem elégtető, így egyes foltokban elegyfajokkal állománykiegészítést végzünk. A fenyves állományokban és erdőszegélyeken az őszi-téli időnyben tölgyekkel feltöltött tálcákat helyeztünk ki, ezzel segítve a szajkó természetes szerkezet-átalakítási munkáját.

A bükkzsérci területen a teljes erdeifenyves erdőrészlet bekerítettük a vadkár kizárása érdekében. Más területeken kerített- és kerítetlen állományrészekben is végzünk beavatkozást a fenyvesekben. Sajnos ezekben a fenyves állományokban a hazai fafajok mellett sok helyen megjelenik a fehér akác újulata is, ennek visszaszorítására nagy figyelmet kell fordítanunk.

3. Elegyesség növelése lékek kialakításával, fenntartásával

A homogén tölgyesekben szintén alkalmazzuk a lékes beavatkozásokat, amelyek során a szerkezeti változatosság kialakítása mellett makkvetéssel, csemeteültetéssel a fajfajösszetétel javítására is lehetőségünk van. Ezek a lékek általában 300–500 m²-esek, egy részüket 120 cm magas vadháloval körbe is kerítjük.

A lékekbe elsősorban a hiányzó, vagy csak kis mértékben jelen levő elegyfajokat ültetjük, hiszen a környező tölgy állományból a főfafaj utánpótlása elvileg biztosított. Lékenként 100–150 darab csemete ültetésére került sor. A nagyobb méretű lékekben célunk a cserjecsoportok fejlődését, bővebb virágzását, termésképzését is elősegíteni.

Egyes tölgy főfafajú erdőrészleteinkben már korábban, a projektet megelőző időben is történtek lékes beavatkozások. Ezekben a foltokban gyakran már nagy méretű újulat, vagy cserjés sűrűség van. A fajfajösszetétel javítását itt is a szelekcióval, ápolással és esetleg (akár többéves, nagyobb méretű) elegyfacsemeték ültetésével tudjuk elérni.

4. Jelen lévő elegyfák fejlődésének segítése

A homogén tölgyesekben a lékek nyitása és azok beültetése mellett fontos eszköz a már meglévő elegyfaj egyed- és csoportok megőrzése, fejlődésük biztosítása. A jelölések során fellelt ilyen egyedeket, csoportokat többnyire néhány konkurens főfafajú faegyed eltávolításával támogatjuk a fejlődésben, termésképzésben, terjedésben (7. kép). A lékekben és újulatfoltokban spontán meglévő vagy ültetett elegyfajok számára ápolási munkákkal, mesterséges szelekcióval biztosítunk fejlődési lehetőséget.

7. kép. Kiszabadított koronával a koronaszintben, lékben vagy szegélyben a vadgyümölcsök is intenzívebben virágoznak és bővebben teremnek (BNPI – Buják. Fotó: Kovács Árpád)

5. Zárt alsószint felnyitása

A fajfajösszetétel változatosságát paradox módon egyes esetekben őshonos fa- vagy cserjefajok visszaszorításával kell támogatnunk. Elsősorban a kerecsendi- és cserépfalui területeken jelent problémát az egyszintes, de nem 100%-os záródású állományok alatt a tatár juhar, illetve a fagyal nagyon erős alsó szintű borítása, ami akadályozza a tölgyek és az elegyfajok felújulását is. Ilyen esetben részlegesen, foltokban ezek mechanikus visszaszorítását is el kellett végeznünk.

◆ ◆ ◆

A fentiekben a Life4Oak Forests (LIFE16 NAT/15/00245) projektben részt vevő három magyar nemzeti park igazgatóságának a fajfajösszetételt javító és a cserjeszintet fejlesztő, eddig megvalósult beavatkozásait mutattuk be. Ez a munka szervesen kapcsolódik az előző évben az Erdészeti Lapokban már bemutatott, és megvalósult erdőszerkezeti változatosságot növelő beavatkozásokhoz. 🌿

Inváziós növényfajok Magyarországon

A kisvirágú nebánicsvirág (*Impatiens parviflora*)

Dr. Csiszár Ágnes¹, dr. Korda Márton²

Az ázsiai származású kisvirágú nebánicsvirág üde, nedves erdeink aljnövényzetének helyenként tömegesen megjelenő tagja, melyre kisméretű fehéres-halványsárga virága miatt sokszor nem is figyelünk fel (1. ábra).

Elterjedése és hazai előfordulása

Őshazája Közép-Ázsia, de őshonos elterjedési területén kívül napjainkra Európa szinte minden országában megjelent, továbbá Kanadába is behurcolták.

Északi elterjedésének fagyérzékenysége szab gátat, északon Finnország déli és Svédország középső részéig hatol. Délen gyenge szárazságtűrése korlátozza, így a faj elterjedési területe nem éri el a szubmediterrán zónát.

A kisvirágú nebánicsvirág Európába valószínűleg árukereskedelemmel történő behurcolás következtében került. Első európai szubszpontán megjelenése 1831-re tehető, ekkor találták meg a genfi botanikus kertből kivadult példányait. Ezt követően a faj számos európai országban terjedésnek indult.

Európai megtelepedésének kezdeti szakaszában elsősorban botanikus kertekben, parkokban, sövényekben, kertekben, temetőekben jelent meg. Az első megjelenést követően azonban mindössze 50 évnek kellett eltelti ahhoz, hogy a települések közelében lévő bolygatott élőhelyekről bejusson a természetközeli vegetációba, és robbanásszerű terjedésbe kezdjen. Hazánkban először *Borbás Vince* figyelte fel a rá a Margit-szigeti Szent Margit-kápolna romjai mellett, 1890-ben. A faj korai, hazai előfordulása főként nagyobb folyókhoz, illetve patakokhoz köthető. Előfordulásának súlypontja hazai terjedésének kezdetén főleg a folyómenti ligeterdőkben, illetve ártéri gyomtársulásokban volt.

Az 1980-as évek közepétől azonban megszorodtak a hegyvidéki, üde erdőkben való előfordulásának megfigyelései is (*Csontos 1984*). Napjainkra hazánk középhegységeiben, a Nyugat-

Dunántúlon és folyóink mentén általánosan elterjedt, bár előfordulásának súlypontja elsősorban a Nyugat-Dunántúlon van (*Csiszár és Bartha 2006, 2012*).

Morfológiája és életciklusa

A kisvirágú nebánicsvirág rendszerint 20–60 cm magas egyéves növény, nagyobb termetű példányaival, jó vízellátottságú termőhelyeken, ligeterdőkben, nedves gyomtársulásokban találkozhatunk.

1. ábra. A kisvirágú nebánicsvirág (Fotó: Csiszár Ágnes)

Gyökérzete sekély, a szár alsó részéről járulékos gyökerek eredhetnek. Szárának alsó része üvegesen áttetsző, csomóinál kissé megvastagodott. Levélállása szórt, de a legalsó levelei átellenesen állnak. Levéllemeze vékony, tojásdad-elliptikus, fűrészes szélű. A vele egy termőhelyen is előforduló őshonos erdei nebánicsvirág levele rendszerint keskenyebb és ritkábban fűrészes szélű. Virágzata halványsárga, ritkán fehér, egyenes sarkantyújú kis (7–15 mm) virágokból áll, a párta torka sötétebb sárga, vörös rajzollal díszített (2. ábra).

Virágzása májusban kezdődik, a virágzás és magérlelés folyamatosan szeptember végéig, október elejéig tart, kedvező időjárás esetén azonban

akár áprilisban vagy novemberben is megfigyelhetünk virágzó egyedeket. A kisvirágú nebánicsvirág virágzási ideje közel 4 hónapon át folyamatosan tart, magtermő periódusának időszaka ennél alig rövidebb.

A vele együtt előforduló lágy szárú erdei fajok közül csak néhány virágzik két hónapnál tovább, így e szaporodásbiológiai sajátosság a faj sikeréhez nagymértékben hozzájárulhat. Felpatlanó húsos toktermése a magokat akár 3 méteres távolságra is kilövi.

Magjai hosszúkás buzogány alakúak, barnák, a német natúrkonyhában ízesítőként szerepelnek. A magnyugalmat a téli hideghatás megtöri, tavasszal a csíranövények nagy számban jelennek meg, számukat csak a kora tavaszi fagyhatás, illetve a *Puccinia komarovii* rozsdagomba fertőzés csökkentheti (3. ábra). A faj tartós magbankot a talajban nem képez, a magvak a kialakulásukat követő évben rendszerint kicsíráznak.

Természetvédelmi és gazdasági jelentősége

A kisvirágú nebánicsvirág erőteljes terjedését leginkább nitrofil, félárnyékos, üde, nedves szegélytársulásokban fi-

¹ egyetemi docens, SOE EMK Környezet- és Természetvédelmi Intézet

² egyetemi adjunktus, SOE EMK Környezet- és Természetvédelmi Intézet

2. ábra. A virágok halványsárgák, a párta torka sötétebb, vörös rajzolattal díszített, a sarkantyú egyenes (Fotó: Csiszár Ágnes)

gyelték meg. A faj többféle talajtípuson is megél, ha a talaj laza, jól szellőzőt, jó vízmegtartó képességű. Az erős napsütést és a szárazságot nem tűri, ezért az üde erdők vágásterületeiről, ha meg is jelenik, gyorsan visszaszorul.

Egyéves fajként gyengébb kompetíciós képessége miatt az élőlökkel szemben rendszerint alulmarad, más egyéves növényekhez hasonlóan gyakran csak a növényzettel nem vagy kevésbé borított területeken jelenik meg.

Számottevő erdőgazdálkodási jelentősége ezért gyakorlatilag nincs, a csemete növekedését nem hátráltatja, az

erdősítések nyílt, napsütéses termőhelyeit kevésbé tolerálja. Árnyékosabb, üde erdei élőhelyeken azonban jelenléte tömeges lehet, kedvező csírázási és növekedési feltételek esetén a nyári aszpektus meghatározó tagjává válhat (4. ábra).

A faj természetvédelmi megítélése az elmúlt évszázadban jelentős változáson ment át. Az 1920-as években még attól tartottak, hogy terjedésével kiszorítja a honos erdei nebanáncsvirágot, a '80-as években azonban megfigyelték, hogy az erdei nebanáncsvirág csak a számára kedvezőtlenebb, kissé

szárazabb területeken szorul vissza a kisvirágú nebanáncsvirág terjedésének eredményeként (Trepl 1984).

Egy részletes elemzést követően (Schmitz 1999) a kutatók arra a következtetésre jutottak, hogy egyes esetekben a kisvirágú nebanáncsvirág elterjedése miatt a honos növényfajok visszaszorulnak, borításuk jelentősen csökken vagy akár teljesen el is tűnik a területről (5. ábra), más esetben viszont csak más lágyszárúak közé vegyül, anélkül, hogy jelentősen visszaszorítaná azokat.

A kisvirágú nebanáncsvirághoz európai, nem őshonos elterjedési területén is számos állatfaj kapcsolódik, melyek között a honos és idegenhonos fauna képviselőit is megtaláljuk.

Termés- és virágkocsányain gyakran tömegesen jelennek meg levéltetvek, amelyek nagy részét a szintén ázsiai *Impatiens asiaticum* egyedei teszik ki (Ripka és Csiszár 2008). E közép-ázsiai levéltetűfaj később követte gazdanövényét, majd sikeresen megtelepedett a szintén adventív bíbor nebanáncsvirágon is. A gazdag levéltetű kolóniáknak köszönhetően a levéltetvekkel táplálkozó afidofágok is megjelennek a kisvirágú nebanáncsvirágon, különösen a pókszabásúak és zengőlegyek. Ez utóbbi rovarcsoport a növényfajhoz a viráglátogató imágók és az afidofág lárvák miatt is szorosan kötődik.

A kisvirágú nebanáncsvirág levelein gyakran láthatunk aknázólégy járatokat (6. ábra), leveleinek fonákán pedig a *Puccinia komarovii* fitopatogén

3. ábra. A *Puccinia komarovii* rozsdagomba fertőzése a kisvirágú nebanáncsvirág csíránövényén (Fotó: Korda Márton)

4. ábra. A kisvirágú nebanáncsvirág üde lomberdőkben gyakran szőnyegszerű állományt hoz létre (Fotó: Korda Márton)

5. ábra. A kisvirágú nebáncsvirág térhódításával érintett élőhelyeken az őshonos növényfajok visszaszorulhatnak (Fotó: Korda Márton)

6. ábra. Aknázólégy járatok a kisvirágú nebáncsvirág levelén (Fotó: Csiszár Ágnes)

rozsdagomba által okozott elváltozásokat figyelhetjük meg.

A *Puccinia komarovii* kb. egy évszázaddal a kisvirágú nebáncsvirág első európai megjelenése után követte gazdanövényét Közép-Ázsiából Közép- és Kelet-Európába. A fertőzött csíranövények egy része elpusztul, más egyedek kisebb vitalitással ugyan, de tovább élnek, virágoznak és termést is hoznak. Egyes európai vizsgálatok szerint ez a rozsdagomba hatékonyan csökkentheti a kisvirágú nebáncsvirág magtermelését, így fontos szabályozója lehet a növény populációjának (Eliš 1995).

A kisvirágú nebáncsvirágról, mint herbivor emlősök tápláléknövényéről csak csekély ismeretekkel rendelkezünk, az őz alkalmanként fogyasztja a növény hajtásait.

Felhasznált irodalom

- Csiszár Á. és Bartha D. (2006): Kisvirágú nebáncsvirág. – In: Botta-Dukát Z. és Mihály B. (szerk.): Biológiai inváziók Magyarországon. Özönnövények II. – A KvVM Természetvédelmi Hivatalának Tanulmánykötetei 10. TermészetBÚVÁR Alapítvány Kiadó, Budapest. pp. 90–114.
- Csiszár Á. és Bartha D. (2012): Kisvirágú nebáncsvirág (*Impatiens parviflora*). – In: Csiszár Á. (szerk.): Inváziós növényfajok Magyarországon. – Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, Pátria Nyomda Zrt., Budapest, pp. 164–169.
- Csontos P. (1984): Az *Impatiens parviflora* DC. Vadállókövi (Pilis) állományának

cönológiai és ökológiai vizsgálata. – Abstracta Botanica 8: 5–34.

- Eliš P. (1995): Stem fungi disease (*Puccinia komarovii*) on *Impatiens parviflora* in Slovakia: effects on population dynamics and its role in regulation of plant populations. – Carinthia 2: 14–16.
- Ripka G. és Csiszár Á. (2008): *Impatiens asiaticum* Nevsky, 1929 (Hemiptera: Aphidoidea) new for the Hungarian fauna from *Impatiens parviflora*. – Folia Entomologica Hungarica. Rovartani Közlemények. 69: 15–18.

tomologica Hungarica. Rovartani Közlemények. 69: 15–18.

- Schmitz G. (1999): *Impatiens parviflora* D.C. (*Balsaminaceae*) als Neophyt in mitteleuropäischen Wäldern und Forsten – eine biozöologische Analyse. – Ökologie und Naturschutz 7: 193–206.
- Trepl L. (1984): Über *Impatiens parviflora* DC. als Agriophyt in Mitteleuropa. – Dissertationes Botanicae, Band: 73, A. R. Gantner Verlag Kommanditgesellschaft, Vaduz, 400 pp. 🌱

Az inváziós kaktuszok Magyarországon

Az inváziós kaktuszfajok az amerikai kontinensről kerültek be Európába. Észak-Amerikában egészen a kanadai prériig őshonosak, így a Magyarországhoz hasonló szélességi körökön, sőt ennél hidegebb éghajlaton is régóta képesek túlélni a telet.

Itthon a 2000-es évek óta ismertek, és egy-egy helyszínen már 20 éve megtalálhatók. Ahol a talaj száraz és könnyen átveszi a vizet, egyes kaktuszoknak a túlélésben a –20 fokos fagy sem okoz problémát.

Ezek az Amerikából hozott hidegtűrő kaktuszok az ördögnyelv-fügekaktusz vagy heverő medvetalpaktusz (*Opuntia humifusa*) és a Kolorádói medvetalpaktusz (*Opuntia phaeacantha*).

Bár nem a klímaváltozásnak tudható be a medvetalpaktuszok magyarországi elterjedése, természetes ellenség hiányá-

ban jelenlétükkel könnyen kiszoríthatják az alacsonyabb tűrőképességű őshonos fajainkat, melyek kevésbé ellenállóak a rendkívüli (aszályos, forró) időjárásnak.

Hazánkban eddig 15 faj alkalmi vagy tartós magtelepedését észlelték. Az idén indult „citizen science” adatgyűjtés felhívta rá a figyelmet, hogy nem egészen egy év alatt megháromszorozódott az ismertté vált „kivadult” kaktuszállományok száma, jelenleg több, mint 60 természetben való kisebb-nagyobb magtelepedésről van információ.

Ezek mintegy fele a Duna-Tisza közén található, de a Nyírségben, a Börzsönyben, a Pilisben, a Vértesben, a Gerecsében, a Bakonyban, a Mecsekben és a Villányi-hegységben is felleltek állományokat.

Bayer-Szabó Mária, Tamási Gábor, Spiller Károly
Forrás: **Időkép**

A tövises lepényfában rejlő hasznosítási lehetőségek

Mertl Tamás – SOE ERTI Ökonómiai Osztály

Molnár György – NÉBIH Erdészeti Szaporítóanyag Felügyeleti Osztálya

A tövises lepényfa (*Gleditsia triacanthos* L) hazánkban nem őshonos, de elterjedt faj, mely leginkább jellegzetes hüvelyterméséről és a legbátrabbakat is megállásra készítő töviseiről ismert, bár vannak egyedei, melyek e jegyek egyikét sem hordozzák.

Talán akad olyan is az olvasók között, aki kóstolta már érett hüvelyének édes, krémes állagú részét, amely egyes fák esetében kimondottan finom, vagy a zölden borsóra, éretten megfőzve lencsére emlékeztető ízű magjait, esetleg sövényt telepített belőle. Ezen túl a fafajnak számos felhasználására több olyan lehetőség van, amely hazánkban még szakmai berkekben is kevésbé ismert. A következőkben bemutatásra kerül pár olyan hasznosítási módja, amely tág tűrőképességével együtt alkalmassá teheti arra, hogy a jövőben a mainál komolyabb szerepet kapjon, különösen az egyre szárazabb síkvidéki területeken.

Elterjedése és változatossága hazájában és Magyarországon

A lepényfa hazájában igen nagy elterjedési területtel rendelkezik (Texastól a Nagy-tavakig) így változatos körülmények között megél.

A faj egy amerikai szakértője, *Michel Alan Gold* és munkatársai össze-

gyűjtöttek majd 500 egyedet a teljes elterjedési területről és ezek fenológiai különbségeit vizsgálták több helyszínen kísérleti tenyészterekben.

Alapvetően arra az eredményre jutottak, hogy a faj észak–déli gradiens mentén mutat változatosságot, amely nagyjából folyamatos átmenetként jelenik meg számos tulajdonságban. Így északról dél felé haladva a fagyűrő képesség csökken, hőigény nő, szárazságtűrés nő, tövisesség erősödik, terméshozam nő, a hüvelyek súlya és cukortartalma nő, a hüvelyek mag száma csökken.

Hazánkban a fafajt ilyen átfogóan nem vizsgálta senki, de egy 2020. októberi dunántúli gyűjtés lezajlott, amely célja a változatosság feltérképezése és az esetleges termesztésre alkalmas ígéretes faegyedek megjelölése volt.

A megmintázott faegyedek alapvetően utak mellett álló fák voltak. 25 dunántúli fáról gyűjtöttünk mintát, amit később három keleti fáról származó mintával egészítettünk ki, emellett több fa szemrevételezésre került.

A faj nálunk nem őshonos, így értelemszerűen a hazai változatosság alapvetően a behozott génállománytól függ. Ennek ellenére azt tapasztaltuk, hogy a faj az amerikai irodalmakban vizsgált tulajdonságok tekintetében majdnem a teljes spektrumot mutatja hazánkban is, viszont nem figyelhető meg bizonyos tulajdonságok jellemző kombinációja, hanem ezek mindenféle összeállításban megtalálhatók különböző egyedeken. Ennek feltehetőleg az az oka, hogy a bekerült különböző származású fák nálunk szabadon tudtak kereszteződni egymással.

A lepényfa Magyarországon nemcsak utak mentén, hanem erdőtervezett állományokban is megtalálható, mint elegy- vagy alkalmanként, mint főfaj. Jelenleg az Országos Erdőállomány Adattár szerint legalább 1100 erdőrészletben található meg és 2360 hektárt foglal el erdőterületen. Becsült tőzsáma körülbelül 400 ezer egyed, élőfakészlete 75 ezer köbméter körül alakul. Ezenkívül számos helyen előfordul útfásításokban, erdősávokban, és gyakori parkfa városi környezetben. Minden típusú előfordulást figyelembe véve a faj mára országosan elterjedt, gyakori adventív fajnak tekinthető.

De mire is lehetne használni?

Számos kedvező tulajdonsága ismert. Tőlünk nyugatra szelekciós munka is zajlik és kísérletek indultak a faj hasznosítására, valamint több klónját is nyilvántartják.

Az USA-ban már az 1900-as évek eleje óta hoznak létre vele agroerdészeti rendszereket (fás legelőket, legelőerdőket), próbálták alkalmazni bioetanol alapanyagaként is. Kemény lombos fajhoz képest gyors növekedésű, faanyaga esztétikus és jó minőségű. Előfordulnak kimondottan jó törzsalakú egyedei.

A lombkoronája laza szerkezetű, így sok fényt enged a talajszintre, emellett képes a levegő nitrogénjét megkötni a pillangós növényekhez hasonlóan. Ezek a tulajdonságok kimondottan alkalmassá teszik bizonyos agroerdészeti rendszerekben történő alkalmazásra, ugyan-

is megfelelő ültetési hálózat esetén kedvezően hat a lágyszárú vegetáció fejlődésére, amellyel együtt a minőségi faanyagtermelésre is alkalmas lehet. Az akáccal ugyan nem egyenértékű, de potenciális méhlegelő is lehet az állománya, és jellemzően nem az akáccal egyszerre virágozik, hanem az után, amikor sok helyen nincs más nagy mennyiségben nektárt adó virágzó növény.

Hüvelyének és lombjának jó a takarmányozási értéke, a magjainak igen magas a fehérjetartalma, ami a szójáéhoz hasonló értékű, minden esszenciális aminosavat tartalmaz. Emellett több országban zajlanak kísérletek élelmiszeripari felhasználására is, amely megfelelő engedélyezések esetén tovább növelné a megtermelt hüvely és mag értékét.

Megoldandó feladatok

Ezen a ponton mindenképpen külön kell választani két termesztési célt és kihangsúlyozni a szelekció fontosságát, meghatározni az elérni kívánt célokat. Elképzelhető a lepényfa, akár mint kedvezőtlenebb körülmények között is iparifa termelésére alkalmas ültetvényes formában termesztendő faj.

Ehhez olyan egyedek szelekciója kívánatos, amelyek tövistelenek, jó törzsfarmával rendelkeznek, és termést nem hoznak, minimalizálva a kivadás kockázatát és több energiát hagyva a fáknak a növekedésre.

Ez utóbbi tulajdonság kétféle módon érhető el. A faj egyébként is hajlamos a váltivarúságra, amely megfelelő koronárszervek vegetatív szaporításával tovább fokozható. Ennél még biztosabb megoldás lehet olyan triploid egyedek létrehozása, amelyek csak nagyon kis valószínűséggel hoznak csíráképes magot. Kertészeti célokra

A 2020-as gyűjtés egyik jellegzetesen bő termést adó, zöld magú faegyede (a szerzők fotója)

már léteznek a fenti kritériumoknak többségében megfelelő fajták (pl.: *Gleditsia triacanthos* 'Skycole').

Amennyiben a termés felhasználása a cél, olyan vonalakat kell szelektálni, amelyek szintén tövistelenek, megbízhatóan és bőségesen teremnek, és felhasználási céltól függően a hüvely cukor- és fehérjetartalma magas, vagy sok nagyméretű magot tartalmaznak, de ezek kombinációjára is találtunk példát.

Mivel a fajnak kevés kártevője ismert, alkalmas lehetne akár biotranszformációval termesztendő fehérjenövénynek takarmányozási célra, de megfelelő vizsgálatok és engedélyezések után akár emberi fogyasztásra is, ami a klímaváltozás és egyre növekvő fehérjeszükséglet tükrében egy nagyon komoly felhasználási lehetőség.

Utóbbi típusú ültetvény létesítése részben a fák védelme, részben a kivadás kockázata miatt csak kerítés alkalmazása mellett elképzelhető, ugyanis a vadak a fa termését előszeretettel fogyasztják, és magjait könnyedén terjeszthetik.

A fák sorköze akár mindkét felhasználási mód esetében más kultúrával

hasznosítható lenne, erre vannak jó példák is akár francia kísérletekben.

A faj fentiekben bemutatott felhasználásának ötlete támogatást nyert a Nemzeti Élelmiszerlánc Biztonsági Hivatalnál is és felmerült, hogy az Erdészeti Szaporítóanyag Felügyeleti Osztály is segítséget nyújtana a kiszemelt egyedek klónjaiból létesített kísérleti ültetvények vizsgálatában, továbbá részt vennének az élelmiszeripari felhasználás engedélyezéséhez szükséges vizsgálatok lebonyolításában, amennyiben ehhez rendelkezésre áll a megfelelő alapanyag.

Amennyiben komolyabb ütemben elindulna a faj szelekciója, a felhasználáshoz fajták/fajtajelöltek mellett mindenképpen szükség lenne a megfelelő jogszabályi módosításokra, amelyek megfelelő keretek között lehetővé tennék a faj termesztését, ugyanis mint erdei faj 2017 óta nem szerepel a telepíthető idegen fajok listáján, így erősen korlátozott, hogy milyen formában ültethető.

Ennek egyik fő oka feltehetően a potenciális terjedőképessége, a másik, hogy nem megfelelő szaporítóanyag esetén például óriási tövissei miatt gondot okozhat az erdőben, fagyérzékeny lehet és törzsfarmája, vagy növekedési erélye sem feltétlenül megfelelő. Szelektált minőségi szaporítóanyaga azonban erdőszéli célra nem is áll rendelkezésre hazánkban.

Az eddigi tapasztalatok és ismeretek szerint azonban úgy gondoljuk, hogy a faj mindenképpen megér egy komolyabb kísérletet, a benne rejlő lehetőségek nagyok, érdemes lehet több mint 100 éves hazai múltja után a komolyabb felhasználását is megkezdni a megfelelő óvatosság mellett.

Emellett meg is kérnénk a *Kedves Olvasót*, hogy amennyiben ismer olyan faegyedet, amely megítélése szerint a két felhasználási mód egyikére alkalmas lehet, ezt jelezze nekünk, ha módunkban áll felkeressük a fát és mintát is veszünk róla.

Felhasznált irodalom

- GOLD, M. A. (1984): Honeylocust (*Gleditsia triacanthos* L.): Genetic variation and potential use as an agroforestry species. dissertation. Michigan State University.
- MERTL, T (2014): Gledícsia (*Gleditsia triacanthos*) erdőszéli felhasználása és növekedése különböző termőhelyeken. Szakdolgozat. Nyugat-magyarországi Egyetem.
- Illusztrációk: [Wikimedia Commons/ Kewimn/ Mary Hill Museum, Washington, USA](#)

A feketedió-hibridekben rejlő lehetőségek a klímaváltozás elleni küzdelemben

Dr. Somogyi Norbert¹, dr. Pásztor Zoltán², dr. Cseke Klára³

A francia nemzeti mezőgazdasági kutatóintézet (INRIA) az 1960-as és '70-es években nagyon komoly dió- és gesztenyenemesítési programot folytatott, mindkét nemzetség esetében számos fajkeresztezt is végezve. Míg a gesztenyénél ezek elsősorban az alanynevesítést, a betegség-ellenállóság javítását és a termés mennyiségi paramétereinek (gyümölcsméret, termés potenciál) emelését szolgálták, a diónál elsősorban a terméshozamra, a növényvédelmi kérdésekre, a művelésmódra és a nemesítési kapcsolatra fókuszáltak.

A fekete dió közönséges dió hibridek (*Juglans x intermedia*) előállítására kimondottan erdészeti szempontokat követett, ugyanis egy kifejezetten értékes, a műbútorasztalosok, belsőépítészek által keresett faanyagról van szó, ahol a fajhibridek elegyalkotóként való használata jelentős bevételhez juttathatja az erdőgazdálkodókat.

A Külgazdasági és Külügyminisztérium Tudománydiplomáciai Főosztálya által jóváhagyott, „Természetes dió-fajhibridek faipari használatának előmozdítása a fenntartható erdőgazdálkodás és a klímaváltozás összefüggés-rendszerében” című projekt keretében Pásztor Zoltán (SOE Faipari Mérnöki és Kreatív-ipari Kar) és Cseke Klára (SOE ERTI) felkereste a francia nemzeti mezőgazdasági és agrár-környezetgazdálkodási kutatóintézet (INRAE) avignoni regionális központja által fenntartott dió- és hibriddió-fajtakísérletet a Gard megyei Les Mages település közelében.

Az 1960-as és 70-es években az akkor még csak INRA-ként ismert intézmény nem csak mintegy húszezer, kifejezetten alanyként szánt *C. sativa* x *C. crenata*⁴ hibridet állított elő és vizsgált meg, hanem egy nagyon komoly diónevesítési programot is indított. Ennek jelentőségét mi sem mutatja jobban, mint az, hogy Creysse mellett (Lot megye) működő alkalmazott diótermesztési kísérleti telep (*Station Expérimentale de la Noix à Creysse*⁵) most folyó nevesítési programja is zömmel az ebből a programból kikerült anyagokra épül.

A kérdéses kísérlet része annak a nemzetközi diókísérletnek, amit a '90-es évek végén európai együttműködésben állítottak be (*European Walnut Experimental Network*⁶), Franciaországban öt termőhelyen.⁷

Szinte azonos formában két franciaországi termőhelyen található meg, egyrészt Toulouse közelében (ahol magyar diófajta is szerepel kontrollként), valamint a meglátogatott, Les Mages-i parcellában. Ez utóbbit egy magángazdálkodó területén telepítették 146 m tszf.-i magasságban, közel 1000 mm éves csapadék mellett, a dió-

Denis Vauthier (INRAE Avignon) és Cseke Klára (SOE ERTI) egy kiváló növekedésű feketedió-hibridet tanulmányoz, jobbra Pásztor Zoltán (SOE FMKK)

A diónál csupán két fajt használtak, a közönséges diót (*J. regia*) és a fekete diót (*J. nigra*), ez utóbbit kifejezetten alanynevesítési céllal. A program része volt a két faj hibridjeinek előállítására is, itt azonban kimondottan erdészeti szempontokat követtek, abból kiindulva, hogy ezek elegyfajként történő használatával az erdőgazdálkodók érdemi többlet-jövedelemhez juthatnak. Ugyanis ezt a faanyagot a műbútorasztalos szakma kifejezetten keresi és a normál faanyaghoz képest jóval magasabb árat fizet érte, tekintettel arra, hogy az ezekkel készülő, minőségi bútorok hozzáadottérték-tartalma jóval átlagon fölüli.

termesztésben nagyon ritka kivételként szabadgyökerű magoncokkal. 13 tétel szerepel a 20 ismétléses véletlen blokk elrendezésű ültetvényben, ezek közül 4 olasz, egy spanyol, három görög és két francia *J. regia* fajta, valamint három *J. x intermedia* (MJ209 x RA, NG23 x RA, NG38 x RA).

Az agyagos öntéstalajú, korábban mezőgazdasági művelésre használt parcellán 1995 novemberében 5 méteres sorközökkel 80 cm mélyen talajlazítást végeztek, a telepítés 1996 januárjában történt, 5x5 méteres kötésben.

A telepítést követően 1997-ben (július) és 1999-ben (május) szárazzással

¹ főiskolai docens SZTE MGK /TÉT attasé, Magyarország Nagykövetsége, Párizs

² tudományos és ipari kapcsolatokért felelős dékánhelyettes, SOE FMKK

³ tudományos főmunkatárs, SOE ERTI Nemesítési Osztály

⁴ japán gesztenye

⁵ <http://www.noixsudouest.fr/accueil.php>

⁶ Fady, B., Ducci, F., Aleta, N. *et al.* Walnut demonstrates strong genetic variability for adaptive and wood quality traits in a network of juvenile field tests across Europe. *New Forests* 25, 211–225 (2003). <https://doi.org/10.1023/A:1022939609548>

⁷ ezen kívül Spanyolországban és Olaszországban három-három, Németországban és Görögországban egy-egy termőhelyen.

tisztították a sorközöket, illetve 1999 júniusában a növények közvetlen környezetét kapálták is. A kísérletet 1997-től kezdődően évente több alkalommal is részletesen fölvételezték, 2021 tavaszáig összesen 45 (!) alkalommal, ami alól csak a 2020-as év jelentett kivételt a koronavírus-járvány miatt. A kísérleti

rukció előnye, hogy a fenntartási költségek nem az INRAE-t terhelik, nagyon nagy hátránya viszont az, hogy a terület tulajdonosát szinte semmilyen formában nem lehet arra kényszeríteni, hogy a kísérleti parcellát olyan formában művelje, ahogy azt általában a kutatóintézetek berkein belül végzik.

A kísérleti parcella egy részén dió fajgyűjtemény is található számos érdekes, többek között Grúziában gyűjtött genotípussal

területhez tartozik egy olyan parcellarészlet is, ahol a Kaukázusban gyűjtött közönséges dió-genotípusokkal állítottak be fajtakísérletet, itt szemmel láthatóan egészen más habitusú növényegyedek is találhatóak, ami egy esetleges későbbi szakmai partnerség szempontjából is érdekes lehet.

A terület kifejezetten fagyzugos, ezért a tapasztalatok szerint déli származású, korán fakadó genotípusokat a késő tavaszi fagyok rendszeresen károsítják, ám ennek mértéke nem olyan, hogy komolyabb állománypusztuláshoz vezetne.

Tekintettel arra, hogy a terület tulajdonosa nem akar különösebb jövedelmet realizálni a kísérleti állományból, az ápolást „nem viszi túlzásba”, sőt némi taposási kár is keletkezett amiatt, hogy rendszeresen lovakat legeltet a területen, az állatok azonban a már jó negyedszázados fákban nem tesznek kárt.

Igaz, gyakorlatilag a telepítési költségek sem terhelték, mivel azt az egyszerűsített erdőgazdálkodási ütemterv keretében végezték és szinte minden kiadást fedezett az állami támogatás.

A bizonyos értelemben a költségvetési és a magánszféra együttműködéséért is értelmezhető telepítési konst-

Azaz a magángazdálkodó jóindulatán és anyagi lehetőségein múlik, mennyire lesz a későbbiekben értékelhető a kísérlet, az pedig szinte „kivédhetetlen” kockázatot jelent, hogy a tulajdonos esetleges halála, vagy kevésbé tragikus esetben egy normál tulajdonosváltás után a birtokba lépő megtartja-e a kísérletet vagy folszámolja azt?

Mivel több alkalommal ilyen okok miatt már lehetetlenültek el kísérletek, az INRAE napjainkban már újra az állami tulajdonú területeken beállított kísérleteket preferálja, megállapodásban rögzítve, hogy a költségvetési körbe tartozó partnerek közül kire milyen – elsősorban anyagi – kötelezettségek hárulnak.

Az INRAE kutatóinak tapasztalatai szerint a közönséges dió faanyaga értékes kiegészítő bevételt jelenthet az árudió-termesztéssel foglalkozók számára, de az ebben rejlő potenciál csak akkor használható ki igazán, ha a gazdálkodó már a telepítés kezdetétől erdész szemmel is nézi az állományt és rendszeresen elvégzi azokat a beavatkozásokat, amik a minőségi rönk előállításához nélkülözhetetlenek.

A meglátogatott kísérleti parcella elsődleges tanulsága az volt, hogy a *J. x intermedia*-egyedek növekedési eré-

lyükben, hozamukban képesek messze fölülmúlni a közönséges dió fajtáit, ám esetükben még inkább elengedhetetlen a törzs- és koronaforma tudatos alakítása, legyen szó monospecifikus vagy elegyes ültetvényekről.

A feketedió (*Juglans nigra*) a XVII. század első felében került át Észak-Amerikából Európába, először díszfaként, ám a későbbiekben kiváló minőségű fája miatt erdőalkotó fajként is megjelent, Közép-Európában jelentős állományai vannak.

Az elmúlt évszázadokban a feketedió és a közönséges dió (*Juglans regia*) számtalan természetes hibridje alakult ki, amikben Magyarország és általában Közép-Európa különösen gazdag. A hibridek közös jellemvonása, hogy kiválóan alkalmazkodtak Közép-Európa szárazabb, kimondottan kontinentális klímájához, így a klímaváltozás miatt az európai erdőgazdálkodás előtt álló kihívásokra adandó válaszokban komoly szerepet kaphatnak.

Célunk, hogy erre minél több francia szakmai partner figyelmét felhívjuk és lehetőség szerint már a közeljövőben érdemi, többoldalú szakmai együttműködések indulhassanak, milyen szerepet tölthet be a *Juglans x intermedia* az erdőgazdálkodás klímaváltozáshoz történő alkalmazkodásában.

Tisztában vagyunk azzal, hogy ez önmagában csak az esetek igen kis számában jelenthet bármiféle megoldást, így fontosnak tartjuk olyan más, kifejezetten nagy értékű elegyfajok használatának közös vizsgálatát is, mint pl. a hárs, a juhar és az éger, valamint a kifejezetten agrárerdészeti rendszerekben közkedve, nagyon értékes faanyagot adó vadgyümölcsökét (*vadkörte*, *vadcseresznye*, *som*).

Figyelembe véve, hogy az ERTI az elmúlt években nagyon jó szakmai kapcsolatot épített ki ez utóbbi területen több francia partnerrel, a jövő évi tudomány-diplomáciai programok tervezésekor erre tekintettel kívánunk lenni, és egy ilyen tematikájú projektet is javasolni fogunk.

Fotó: **Dr. Somogyi Norbert**

Honlapjaink:

www.oeo.hu

www.vandorgyules.hu

www.azevfaja.hu

www.erdokhete.hu

www.erdeivandor.hu

A MEGOSZ Országos Nagyrendezvénye Visegrádon

A Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége a Magánerdősök 2022. évi Országos Találkozóját október első napján, immár sokéves hagyományt követve, ismét történelmi helyszínen, Visegrádon, a Királyi Palotában rendezte meg. A résztvevőket és a meghívott vendégeket elsőként Mocz András, a MEGOSZ elnöke köszöntötte ünnepi beszédével.

„Tisztelt Magánerdő-tulajdonosok, Erdőgazdálkodók, Erdészeti Szolgáltatók és Erdészeti Szakirányítók!

Nagyrabecsléssel és szeretettel köszöntök mindenkit a Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetségének 2022. évi ünnepi nagyrendezvényén.

A múlt évben Dunántúlon Szigetvár adott otthont rendezvényünknek, idén pedig ismét egy történelmi helyszínen, Visegrádon ünnepelhetünk. Köszönöm a városnak, köszönöm a Visegrádi Királyi Palotának, hogy fogadott bennünket.

A gyerekprogramokat ismerve biztos jól fogják magukat érezni, és remélem mi sem tartjuk hasztalannak a mai napot, feltöltődve távozzunk Visegrádról.

Kedves Vendégeink! A magánerdőgazdálkodás sem volt kivétel az elmúlt egy esztendőre visszatekintve az Európát, a világot ért hatásoktól. Tavaly még arról számoltam be, hogy az ágazat a covid járvány és a fapiac összeomlása miatt van nehéz helyzetben. Magasak voltak a készleteink, nem volt ára a fának, így termeléseinket minimálisra korlátoztuk. Beszéltem az európai erdőstratégia várható hatásairól, és természetesen a megbízásos szerződések kivezetésének várható következményeiről is. Aztán az idei év kezdetén szembesülnünk kellett a szomszéd-ságunkban dúló háborúval.

1990 őszén kerültem a Kaszó Zrt.-hez, és ha jól emlékszem 1991 karácsonyán a teraszról hallhattuk a Jugoszláv, ha úgy tetszik a déli háború kezdeti ágyúörgéseit. Ez a háború közel tíz évig tartott, de Európa nem érezte meg gazdasági hatásait.

Azt gondolom, most nem erről van szó. Kevéssel több, mint fél év telt el az ukrán–orosz konfliktus, áldozatokot követelő háború kezdete óta, és megremegtek Európa falai. Infláció, energiaválság és még sorolhatnám, mi minden változtatta meg életünket egy csapás alatt. Persze, most is van harmadik nevető fél, ahol még nem dúlt háború soha, a mutatóvány nekik bejött. Európa gyengül, a kártyavár, Amerika erősödik. Brüsszel rúgásai most már önnön öve alatt vannak. Szóval nemcsak bokán rúgta magát...

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Természetesen, a háború nem az erdészek dolga, mégis, mint erdész üzenek ismét *Aranyosi Ervin* szavaival, Legyen már béke című versével:

Aranyosi Ervin: »Legyen már béke, Emeld fel a világot, ne háborogjon lelke! Ne háborúra várjon,– a békét ünnepelje!

Kedves Kollégák! Hölgyeim és Uraim! Az Európai Erdőstratégia még mindig foglalkoztat bennünket, mert meghatározza a közeljövő, de talán a jövő erdőgazdálkodását. És jó ha tudjuk, hogy az Európai Parlament 2022. szeptember 13-án hozott határozatot az erdőstratégiáról. A MEGOSZ beállt egy harcba az európai erdők, a magyar erdők, az európai erdőtulajdonosok, a magyar erdőtulajdonosok, az erdészeti ágazatból és a fagazdaságból élők érdekeit képviselve. Javaslatozt tettünk a CEPP-nek, az Európai Magánerdőtulajdonosok Szövetségének egy konferenciabeszélgetés keretében, és írásban is, amelyből legfontosabak a következők:

Az erdő multifunkcionális, körforgásos gazdálkodásra alkalmas, beleértve az idős őshonos állományokat is.

Megjegyzem, hogy pazarlás lenne egy előregetett, de a műszaki érettség

Óriási gazdagságát, többé ne pénzben mérjék! Ismerje fel az ember,– mi az igazi érték! Szeretet, együttérzés, lelkekben tiszta béke, eljövő nemzedéknek legyen az öröksége! Hatalom, önző önkény, harag, düb meneküljön, békesség szép madara, élő fáinkra üljön! Legyen az ember testvér, legyen az élet álom! Legyen már örök béke, e csodaszép világom!»

Ugyanakkor elfogadom a miniszterelnök úr szavait: *... a nemzetközi politikában nem az a fontos, hogy kinek van igaza, hanem, hogy kinek mi az érdeke, és azokat hogyan lehet összeegyeztetni...»*

felső határán lévő kocsányos tölgyes faanyagát nem hasznosítani. Tovább folytatva, bűn lenne egy-két évtized alatt a mortalitás szén mennyiségét a légkörbe visszajuttatni, amit a lassú égés eredményez. A kitermelt, jó minőségű tölgyfát pallóban akár ezer évre is konzerválhatjuk, megköthetjük a szemet, gondoljunk csak a kolostorok és templomok ajtajára, vagy berendezéseire. Megkérdézhetik, hogy mit kezdünk ezzel a kiváló és jelentős mennyiségű tölgygyel? Látom figyelnek, igen, építsünk több templomot...! Természetesen kutya kötelességünk gon-

doszkodni az új életről, az erdő felújításáról is, amit szerencsés esetben az anyaállomány makkja is biztosíthat. Nem egy ilyen csináltam már, nem fél hektáron, üzemi méretben, közel száz hektáron.

A természet csodálatos, gondoskodott a biodiverzitásról, megjelentek a hársak, a juharok, a vadgyümölcsök, a cser, néhány szil, meg a gyertyán is. Pedig jó minőségű öreg tölgyesek voltak. Most pedig sűrűségi, tisztításkorú, vagy vékony rudas állományok tele elegyfajokkal. Úgy érzem gondoskodtam a jövő nemzedékeiről. De ezzel nem vagyok egyedül, akik itt ülnek mindnyájan ezt teszik, mindnyájan ezt tesztik. Ez a hivatásunk, és ezt csak hivatással lehet tenni, nem üres lózungokkal.

Most már volt többfunkciós szerep, szénmégkötés, biodiverzitás. A pénzről, a forrásról a támogatásról ami ide kell, arról még nem beszéltem. Igen, fontos, mivel mindennek ára van.

Sopronban a Roth Gyula Erdészeti Szakközépiskolában végeztem, de jól emlékszem *Jereb* tanár úr első órájára, amikor a franciakockás füzetbe le kellett írni, hogy mi is az erdő fogalma: *biogenocönózis*. Az élet és a Föld legmagasabb rendű életközössége. Ugye, ez nem üres lózung, beégett, gondolom, itt többen ülnek akinek beégett, de szerintem Brüsszelben akik ott vannak a rántott parlagrafű evők körében, *Jereb* tanár úr egyiket sem tanította. Én nem tartok velük, én szeretem a mifajtánkat, az erdészvényt, meg a kályha melegét, főleg, ha fával fűthetem.

Komolyra fordítva a szót Tisztelt Hölgyeim és Uraim, amit már hallottak tőlem az erdőről, az a következő.

Az erdők fenntartása, új erdők létrehozása a társadalom egyik fontos feladata, e tevékenység jogi, közgazdasági, és anyagi biztonságának megteremtése nemzeti érték, és nemzeti érdek.

Az ország természeti állapotát a természetes vegetációval fedett területek határozzák meg. Legnagyobb kiterjedésű természetes, vagy ahhoz közel álló vegetációforma az erdő, ami képes befolyásolni a klímát, ezzel a változást lassítja és kompenzálja a hatásait. Széndioxidot köt meg a légkörből, szénraktározó évtizedeken keresztül, miközben könnyen felhasználható, tervezhető mennyiségű, folyamatosan megújítható energiahordozót biztosít.

Ezen felül oxigént termel, páratartalmat biztosít, levegőt szűr, talajt véd, táperőt pótol vissza, és fenntartja a leg-

nagyobb faji sokféleséget biztosító életközösséget.

A teljes társadalom számára nyújtja ezen szolgáltatásokat, ezzel fenntartja az ország komfortját, élhetőségét. Fenntartása minden állampolgár érdeke, javait minden állampolgár élvezi, viszont a költségeit jelenleg kizárólag az erdőgazdálkodók viselik.

A társadalmi elvárások érdekében az erdőgazdálkodást szigorú törvényi előírások szabályozzák, amelyek az erdőgazdálkodók számára számos korlátozást – ebből eredő többletköltséget – tartalmaznak, amelyeknek jelenleg nincs anyagi kompenzációja. Az erdő tulajdonosa, gazdálkodója nem viselhet több terhet a többi, erdőtulajdonnal nem rendelkező állampolgárhoz képest.

A fentiek alapján szükséges bevezetni a tulajdonlás formájától függetlenül járó ökoszisztéma-szolgáltatásokat és az erdő fenntartását biztosító normatív támogatást. Ez a jövő! Ezt már a MEGOSZ, a CEPP, az Európai Magányerdőtulajdonosok Szövetsége is zászlajára tűzte, és megjelent az Európai Erdőstratégiában, amit az Európai Parlament igencsak apróbetűsen emleget, és az elvárások nem igazán a fentiekre szólnak.

Az erdőstratégia a következőt fogalmazza meg: *»Az európai zöld megállapodás célkitűzéseivel összefüggésben előmozdítja az erdőkkel kapcsolatos beavatkozásokat a jövőbeli KAP keretében (2023–2027), különös tekintettel az ökoszisztéma-szolgáltatások támogatási rendszereinek létrehozására és a karbongazdálkodási gyakorlatok bevezetésére...«*

Az erdőnek a társadalom számára fontos klímamegőrző, klímaszabályozó és szénmégkötő, szénraktározó funkcióin felül a vidéki lakosság megtartá-

sában is nagy szerepe van. Az erdő fenntartásához szükséges munkaerő éppúgy helyben van, mint a termelési lehetőség és a felhasználás. Ugyanakkor célként fogalmazható meg egy saját megújuló energia bázisra épülő, új típusú, vidéki energia- és munkahelybiztonság megteremtése is.

A támogatás bevezetésének járulékos hatása lenne az úgynevezett »rendezetlen« gazdálkodási viszonyú erdők felszámolása, az osztatlan közös tulajdonok megszüntetésének felgyorsulása, az erdőterületek felértékelődése és nem utolsósorban az erdőgazdálkodási ágazat anyagi biztonságának megteremtése.

A szövetség folyamatos egyeztetéseket végez a minisztériummal a Közös Agrárpolitika erdészeti jogcímeinek ki-

dolgozásában. Külső szakértői szinten veszünk részt a munkában több kollégával együtt. Bízom benne, hogy minden belekerül, amire az erdészeti ágazatnak, a magányerdőnek szüksége van.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, Kedves Kollégák! Elérkezettnek látszik az idő, hogy ezekről a fránya rendezetlen erdőkről is ejtsünk néhány szót. A következőképpen állunk, illetve mondhatnám, hogy ülünk.

Az előzményekről annyit kell tudni, hogy a MEGOSZ az erdőtörvény 2017-es módosításakor a társadalmi vitában felvetette, hogy a megbízási szerződések rendkívüli nagy kiterjedésére való tekintettel a kivezetés időpontja előtt szükséges az új használati jogcímeiket megjelentetni. Ezt követően legalább egy év szükséges – komoly tájékoztató munka mellett – az átvezetések megindítására.

Az erdőtörvény hatálybalépését követően két alkalommal történt határidőmeghosszabbítás, amit a meg nem jelent új használati jogcímeik indokoltak.

A 2020 márciusában megjelent újabb módosítással a végleges kivetési határidő 2021. december 31-ére módosult.

A MEGOSZ kérte a pandémia miatt a nem összehívható tulajdonosi gyűlések okán az újabb halasztást, vagy a pandémiában töltött idővel a határidő kitolását, de erre már nem került sor. A helyzetet tovább nehezíti az egyre nagyobb tömegben megjelenő hagyatéki eljárás.

Időközben 2020 júliusában megjelentek az új erdőhasználati jogcímek, mint az erdőgazdálkodási integráció, erdőkezelés és az erdőgazdálkodási haszonbérlet.

Az átállásra rányomta a bélyegét a pandémia miatt a tervezettől is szűkebb határidő, amelynek eredményeként a magánerdők további közel húsz százaléka rendezetlenné vált. Az addig is közel húsz százalék gazdálkodó nélküli erdő mintegy negyven százalék körüli rendezetlen tömegre nőtt. Számokban kifejezve, jelenleg a magánerdőből mintegy 370 000 hektár nem működik, a megbízási szerződésekből csak az érvényes támogatási szerződéssel rendelkező elenyésző tömeg maradt, az újonnan megjelenő földhasználati jogcímek nem érik el a fél százalékot.

Fontos információ, hogy a korábbi gazdálkodó nélküli területeken az elmúlt harminc év során több tízmillió köbméter fatérffogat halmozódott fel, aminek 10–20 százaléka már az enyészet. A hasznosítható megtakarítás így is nagy segítséget jelent a megnövekedett kereslet kiszolgálásában, főleg ha sikerül a mielőbbi gazdálkodásba vonás.

Amint napvilágot látott az úgynevezett tűzifa-rendelet, elszabadult a pokol, legalábbis a médiák kereszttüzeiben. Sok helyen, sokan nyilatkoztunk, de igazán hír értékkel nem nagyon tudtunk szolgálni. Egyértelműen kijelentettük, hogy a magyar erdőkben van annyi tervszerűen kitermelhető tűzifa, amennyi ebben a rendkívüli helyzetben szükséges. Óvatosságból hozzá kellett tenni, hogy az igényeket, a közeledő telet figyelembe véve, a szűk keresztmetszet a rendelkezésre álló fakitermelő kapacitás lehet. Tavaly is vásároltak tűzifát, csak akkor ez nem volt csoda és hírérték. Nyilván ebben a rendkívüli helyzetben az emberek gondolkodnak, és gondoskodnak magukról. Természetesen a magánerdő is hozzájárul a lakossági tűzifa kiszolgálásához, rendeléseket veszünk fel, és általában a kiszállásokat is vállaljuk.

Napjainkig ebben az évben mintegy 500 000 köbméter teljesítettünk, és várhatóan az év hátralévő három hónapjában még mintegy 600–800 000 köbméter tűzifával járulunk hozzá a lakossági tűzifaigények kielégítéséhez.

Viszont több gazdálkodó jelezte az akáctermelésekkel kapcsolatban, hogy az üzemtervtől eltérő használatok esetén a hatóság nem hozott azonnal határozatot, hanem az ügyintézési határidőt kilencven napra emelte, amelyre az esetek 99%-ban nincs szükség, hiszen az erdőtvény a lehetőséget biztosítja.

Az elmúlt év viharokat kiváltott témája is megoldódott, az erdőszertechnikusoknak ismét lehetőségük nyílt a kiemelt besorolású, erdőgazdálkodásra jogosult szakirányítói feladatok ellátására. Kérem éljenek a lehetőséggel.

Ezen gondolatok jegyében köszönöm meg mindnyájuknak, hogy elfogadták meghívásunkat és az ünnep részesei lettek! Köszönöm megtisztelő figyelmüket! Jó szerencsét! Üdv az erdőszerektől!

Az elnöki ünnepi beszédet, évértékelést követően *Jakab István*, az Országgyűlés alelnöke, a MEGOSZ elnöke, *Eőry Dénes*, a rendezvénynek helyszínt adó település, Visegrád polgármestere és *Győrffy Balázs*, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara elnöke tartott ünnepi köszöntőt. A beszédek után az idei MEGOSZ-díjak átadása következett.

A MEGOSZ elnöksége Rimler Pál-díj kítüntetésben részesítette a magánerdő-gazdálkodásban végzett kiemelkedő, több évtizedes munkája elismeréseként Dénes Károly, Kis Miklós Zsolt, és Varga Sándor kollégákat, valamint MEGOSZ-emlékérem kítüntetését adományozott dr. Gabnai Ernő, dr. Takács László és

Tóth János kollégáknak. A díjakat Jakab István, Győrffy Balázs és Mocz András adta át.

Dénes Károly erdőszertechnikus – Rimler Pál-díj

A kisparaszti világ örököse. Szüleit 1950-es évek kulák világának megpróbáltatásai városra kényszerítették, városi gyermekként ízlelte nyaranta a falusi létet. 1968-ban számára megtörtént a csoda, a család hazaköltözött az ősi földre Hosszúperesztegre, ezzel a természet véglegesen rabul ejtette. Az életút ezek után csak egy irányba vezethetett. Középiskolai tanulmányait a Róth Gyula Erdészeti szakközépiskolában végezte Sopronban. 1976 augusztusától első munkahelye a Nyugat-Magyarországi Faipari Kombinát Jánosházi Erdészete. 1979 májusától kerületvezető erdősz Iváncon, majd az

erdőgazdaság átszervezése új feladat elé állította, a kálldi Farkas-erdőn fahasználati munkák irányításával bízták meg. Az itt jellemző gyertyános-tölgyes társulások újabb kihívást jelentettek a fiatal erdésznek. 1983 januártól a vasvári igazgatóság szajki pagonyban szintén a fahasználati munkák irányítását végezte. 1989-től erdészvezetői megbízást kapott a Jánosházi Erdészet élére. 1995-ben a kárpótlás – a tagi részarány – kiadása elindította a magányerdész pályán. Visszaemlékezése szerint „Édesapám megkért, fiam ez a te szakmád, képviseld a családot.”

Az első cseres tarvágás föladata a leckét, a „maszek” világban az erdész Á-tól Z-ig teszi a dolgát, erdész, kereskedő, könyvelő. Ilyen előzmények után a 2000-es évek elején találkozott a folyamatos erdőborítás gazdálkodási móddal, amelyet rögtön magáénak érzett és a szűkebb pátriájában fel is karolt. Csatlakozott a Pro Silva Hungaria csapatához, elsajátította azokat az ismereteket, amelyek segítik ezt a munkát.

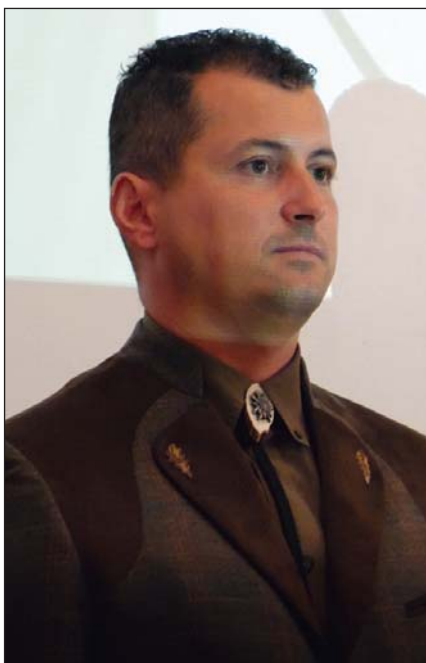
Vas megyében elsőként kezelt Pro Silva szellemben magányerdőt. Jelenleg közel 200 ha olyan erdő van az irányítása alatt, amely folyamatos erdőborítás kritériumainak megfelelően működik. Tapasztalatait számos rendezvényen előadóként megosztotta az érdeklődőkkel. Nemzetközi szinten is megmutatta munkáját, 2014-ben Parajdon tartott előadást, 2015-ben német, idén osztrák küldöttséget fogadott Hosszúperesztegen. A soproni erdészeti középiskola diákjainak évente tart szakmai programokat. Az OEE Szombathelyi Csoport terepi rendezvényei rendszeres szereplője. A kreditpontos rendszerű erdésztovábbképzésben előadóként közreműködik. Az Erdei Vándortáborok keretein belül erdőismeret foglalkozásokat tart.

Nagy változás az életében, 2018 júniusától 60 évesen, 5 évvel a nyugdíj előtt, 42 év szakmai munka után szakított az állami erdőkkel, csak és kizárólag a magányerdőkkel foglalkozik.

Az Ő gyökerei még abba a falusi, vidéki világba nyúlnak vissza, amit ma már jobbára irodalmi, néprajzi munkákból ismerünk, de a szó igazi értelmében erdész, aki a jövőért dolgozik.

Kis Miklós Zsolt okl. közgazdász – Rimler Pál-díj

A Ceglédi Kossuth Lajos Gimnázium után a Budapesti Gazdasági Főiskolán közgazdász diplomát, majd a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudomá-

nyi Kar, bank és pénzügyintézetek szakirányon okl. közgazdász diplomát szerez.

Közgazdászként a General Electric elemzője, de a családi gazdaság tagja és egyéni vállalkozó is egyben.

2010 óta több feladatot végzett el sikeresen a magyar agrárpolitikában. Parlamenti agrárszakértőként, később a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara kabinetfőnökeként, majd alelnökeként a kamarai rendszer kiépítése, a választások előkészítése, megszervezése, illetve az új köztisztület szakmai munkájának megszervezése, nemzetközi elismertségének visszaszerzése volt a fő feladata.

2013–2015 és 2015–2017 között, két cikluson keresztül a Copa-Cogeca a mezőgazdasági termelők legerősebb európai érdekcsoportjának megválasztott alelnöke.

2014–2018 között a Miniszterelnökség államtitkára, ahol feladata volt a Vidékfejlesztési Program tervezése, az Európai Bizottsággal történő elfogadtatása, az 1300 milliárd forintos keret pályázatainak meghirdetése. Az intézményrendszer felállítása, kiépítése, és a pályázatok zömének 2018. március végéig történő elbírálása. Kiemelt feladatként kezelte az erdészeti jogcímek megteremtését, és ehhez a megfelelő nagyságrendű forrás biztosítását, különösképpen az új erdők létrehozását célzó erdősisítési jogcímet.

2018 júniusától 2019. december 3-ig a Nagy István által vezetett Agrárminisztérium vidékfejlesztésért felelős államtitkára volt.

Több mint 10 éve erdőgazdálkodó, a magányerdők elkötelezett képviselője.

Családi gazdaságuk ügyvezetőjeként 130 hektár erdőtulajdon észszerű és szakszerű hasznosításának felelőse. Legutóbb közel 50 hektár akácerdő telepítésével igyekezett megoldást találni az elsivatagosodó homokhátsági területeken kieső mezőgazdasági jövedelem kompenzálására.

Vadászemberként, gazdálkodóként, tanácsadóként munkája során a természettel összhangban történő folyamatos és egészséges egyensúly fenntartásáért tevékenykedik, és erre ösztönöz másokat is.

Varga Sándor okl. erdőmérnök – Rimler Pál-díj

Varga Sándor Fejér megyében, Alapon született. Az általános iskolát szülőfalujában és Sárbogárdon, a középiskolát Székesfehérváron kollégistaként végezte el, majd a soproni Erdészeti és Faipari Egyetemen 1980-ban erdőmérnöki oklevelet szerzett. Végzése után Bajára költözött, ahol családjával él.

Szakmai munkáját a Gemenci Állami Erdő- és Vadgazdaság Bajai Erdészetiénél kezdte meg fahasználati műszaki vezetőként. 1986-ban a Panduri Erdészetiénél a művelési feladatokat bízták rá, közben 1988-ban erdészeti növényvédelmi szakmérnöki oklevelet szerzett. 1989-től 1995-ig az erdészet erdészvezetője volt.

1995-ben a Kecskeméti Erdőfelügyelőség erdőfelügyelője lett. Erdőfelügyelői körzetéhez Bács-Kiskun Megye Alsó-Duna menti részének, Kalocsa, Baja, Bácsalmás, Hajós környéki települések magán- és közösségi erdőgazdálkodói tartoztak.

Erdőfelügyelői tevékenysége a kárpótlási, részarány kiadási eljárások erdészeti jóváhagyásának feladatával indult, majd a meginduló magánerdő-gazdálkodási tevékenységek adminisztrációja – párhuzamosan az új erdőgazdálkodók nyilvántartásba vételével – adta a feladatokat. A munkába sikeresen be tudta vonni szakmai irányítóként a korábbi termelősövetkezeteknél munka nélkül maradt erdész kollégákat, akikkel együtt dolgozva a körzetében a rendezetlen erdőterületek nagysága minimálisra csökkent.

Erdőfelügyelői tevékenységéhez tartozott a magánosítással töretlenül folytatott erdőtelepítések terveinek jóváhagyása, az elvégzett erdősítések helyszíni ellenőrzése. A telepítések gyakorlati kivitelezése, ellenőrzése során a területeket ismerő helyi erdész szakemberekkel, az iskolafásítások, emlékparkok, közterületi fásítások ellenőrzése során a térség erdőt, fát szerető civil lakosaival is jó kapcsolatot épített ki.

Varga Sándor erdőfelügyelőként a térség magánerdő-gazdálkodóit a kezdetektől hathatósan és önzetlenül segítette. Mind hivatali kötelezettségéből, de sokszor pusztán szakmaszeretetből – és az erdők iránti felelősségérzetből is – vezetve is – szakmai tanácsokkal látta el a képzetlen, éppen erdőhöz jutott tulajdonosokat. Amikor még sokan a magángazdálkodóktól féltették az erdőt, Ő már akkor is előítéletektől mentesen segítette őket, gazdag gyakorlati szakmai tapasztalatát önzetlenül megosztotta velük. Mindig az erdőt, az erdő érdekeit tartotta szem előtt, nem pedig a pusztá paragrafusokat. A szakma szabályait mindig betartva, de emberségesen és empatikusan viszonyult a magánerdő-gazdálkodókhoz is.

Dr. Gabnai Ernő okl. erdőmérnök – MEGOSZ-érem kitüntetés

Kerekegyházaán végezte alapfokú tanulmányait, majd Kalocsán érettségizett, ahonnan az akkori Erdészeti és Faipari Egyetemre került rövid honvédelmi kiképzést követően. 1985 júniusában szerezte meg erdőmérnöki oklevelét.

1985 szeptemberétől állt munkába az Erdészeti Tudományos Intézet Püspökladányi Kísérleti Állomásán, ahol fő kutatási területe a termőhelyi tényezők hatásának vizsgálata volt a különböző nemesnyár fajtákra vonatkozóan. Hamarosan bekapcsolódott az erdészeti kutatások nemesítési, erdőművelési és faterméstani feladataiba is.

Úgymint: nemesnyár fajták köztermesztésbe vonása, telepítés- és felújítástechnológiai vizsgálatok, a nemesnyarak állománynevelési problémáinak vizsgálata, nemesnyár fajták fatérfgatának vizsgálata (fatérfgattáblák készítése, ellenőrzése), őshonos nyarak (kiemelten a fekete nyár) génmegőrzése.

1996-tól az akkori Mezőgazdasági Minősítő Intézet (ma NÉBIH) Erdészeti Osztályán dolgozott mint körzeti főfelügyelő Debrecenben. Borsod-Abaúj-Zemplén, Békés, Csongrád, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben ellenőrizte az erdészeti jelentőségű növényfajok és fajták szaporítóanyag- és csemetetermesztésének szakszerűségét.

2000-ben a Debreceni Egyetemen *EU Szakigazgatási szakértő bizonyítványt szerzett környezetgazdálkodás*

témakörben. 2003-ban védte meg a Soproni Egyetem Doktori Iskolájában PhD disszertációját.

2012-től MEGOSZ-delegáltként a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara országos küldötteként, majd a megyei agrárkamara Erdészeti Osztályának vezetőjeként is dolgozik.

2014-től napjainkig családi vállalkozásukban végez erdészeti szakirányítói, szaktanácsadói tevékenységet. A Keletmagyarországi régióban négy erdőbirtokossággal és több mint 250 egyéni erdőgazdálkodóval van heti-havi kapcsolatban.

Erdőtelepítések előkészítését – kivételi terv készítése, pályázatkezelés – évente mintegy 20–150 ha nagyságrendben végzi. A vállalkozásukban előállított csemetékkel a régió erdőgazdálkodóit szolgálják ki, illetve annak jelentős részét saját maguk ültetik el. Továbbra sem szűnt meg kapcsolata az Erdészeti Tudományos Intézettel, hosszú távú közös pályázatban vesz részt. Magánerdő-gazdálkodás témakörben minden évben tart előadásokat a Debreceni Egyetemen.

2021-ben neki ítelték az ERTI *Vadas Jenő-émlékérmét*, melyet így indokoltak: *„Az erdészeti kutatásban szerzett tapasztalatait a magánerdő-gazdálkodásban, a földtulajdonosok és erdőtulajdonosok érdekében kamatoztatja”*

dr. Takács László okl. erdőmérnök – MEGOSZ-érem kitüntetés

1960 december 30-án született Zalaegerszegen. Édesapja az Északaljai Erdőgazdaság Baki Erdészetének erdőművelési műszaki vezetője volt, aki fiával megismertette az erdőt, az er-

dőben végzett munkát. Rendszeresen vitte fiát az erdőbe, így a híres Szentgyörgy-völgyi szálalóerdőbe. Ilyen előzmények után a kaposvári Tánácsics Mihály gimnáziumból egyenes, és eltökélt út vezetett a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem Erdőmérnöki Karára.

Az Egyetem padsorából dr. Májer Antal professzor szólította a kutatás asztalához, ahol az erdők természetes fejlődése, az erdőnevelés jövőbeni szerepének fontossága volt a fő szempont.

Oktatói munkássága alatt 56 kutatási jelentés szerzője vagy társszerzője, amiből kiemelkednek a Bükk Nemzeti Parknál, és a Duna–Ipoly Nemzeti Park létrehozásánál végzett munkák, szakértések.

DAAD-ösztöndíjat elnyerve 1 évet a Göttingeni Egyetem Erdőmérnöki Karán töltött, ahol az erdőérték-számítás, valamint a magánerdő-gazdálkodás üzemgazdaságtanával ismerkedett meg, ami a meghatározta későbbi oktatói munkáját.

Az egyetemen eltöltött évei elkötelezték az erdészeti képzés iránt. Fontosnak tartotta az állami és a magánerdő-gazdálkodás különbözőségeit megismertetni a hallgatósággal.

1998-ban édesapja halála miatt hazaköltözött Kaposvárra, ahol átvette a családi erdőterületek irányítását, melyben felesége komoly segítséget jelentett.

A SEFAG Zrt.-nél erdészeti politikával foglalkozott, és igyekezett a magánerdők és az állami erdők összhangját megteremteni. Ebben az időszakban erősödött meg a magánerdő-gazdálkodással a kapcsolata, és hirdette az er-

dők hármass szerepének, mind a mai napig érvényes meghatározását. Hirdeti, hogy a magánerdő is rendelkezik mind a három funkcióval.

A SEFAG Zrt.-nél eltöltött évei után újra az oktatás területét választotta. Somogyországon a Déli Agrárszakképzési Centrum Széchenyi Zsigmond Mezőgazdasági Technikum, Szakképző Iskola és Kollégiumban tanítja az új magánerdő-generációt, ahol lehetőséget biztosít a magánerdő bemutatására is.

Elkötelezett híve a magyar erdőkben dolgozó, közép- és felsőfokú végzettségű szakemberek minél magasabb szintű képzésének. Kiemelten fontosnak gondolja a még döcögős magánerdészeti munkára való képzést, oktatást. A magánerdő-gazdálkodás elkötelezett híve...

Tóth János okl. erdőmérnök – MEGOSZ-érem kitüntetés

Erdőmérnöki diplomáját 1992-ben szerezte meg a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem Erdőmérnöki Karán, és a végzést követően a Fagazdasági Országos Szakmai Szövetségnél kezdett el dolgozni szakmai titkárként. Fő munkaterülete az erdőgazdálkodással összefüggő információgyűjtés és feldolgozás volt és a kezdetektől közreműködött a FATÁJ heti-havi nyomtatott kiadásainak elkészítésében, mint fordító, lektor, szerkesztő és adatgyűjtő.

Évtizedeken keresztül rész vállalt a FAGOSZ évente többször megrendezett fakeskedelmi konferenciáinak előkészítésében és lebonyolításában. 1994-től kezdődően dolgozott a FATUDAKOZÓ cégadatbázis kialakításán, feltöltésén és folyamatos aktualizálásán, és ennek

eredményeként évente készítette el a FAKAT ERDŐ és FAKAT FA nyomtatott katalógusokat, és 97-ben megjelent a FAKAT-Komplex CD.

Munkája eredményeként 2001-től az Erdészeti címtár és Faipari címtár is évente megjelent nyomtatott szaknévsorral, és 2002-től a FAKAT-online rendszer is nyilvánosan elérhetővé vált a weboldalon. 2004-től a FATÁJ lap digitális terjesztésén dolgozott, és 2006-ban a cégadatbázist önálló weboldalra helyezte, majd 2007-ben sikeresen elindult a FATÁJ online változat, ami 2009-től önálló weboldalként folyamatosan működik, majd 2014-es megújulás után mint FATUDAKOZÓ.hu működik. 1994-től folyamatosan szakkönyvek forgalmazását is végezte, kiadványokat jelentetett meg, és a szakterülethez kapcsolódó alágazati elemzéseket készített, melynek eredményeként az üzleti közvetítések, összekapcsolások száma sok ezerre tehető.

1995–2005 között az Erdészeti Szaporítóanyag Terméktanács ügyvezetőjeként havonta megjelenő HÍR-MAG kiadvánnyal, a szervezet weboldalának beindításával, az évente megjelenő ESZT Évkönyv készítésével, regionális találkozók és nemzetközi tanulmányút lebonyolításával segítette az erdészeti csemetekerti vállalkozást működtető kollégákat.

2019-től a FAGOSZ ügyvezető főtitkára. A két szervezet keretében folyamatosan végezte az érdeklétáró, érvényesítő munkát. 2021-ben az Agrárminiszter Zöld Toll Díj átadásával ismerte el.

A rendezvény folytatásaként, délután aktuális erdészeti kérdéseket felvető szakmai konferencia megrendezésére került sor, ami a jogosult erdészeti szakszemélyzet, valamint az erdészeti szaktanácsadók számára kreditpontokat biztosított. Az előadók és az előadások a következők voltak: **dr. Andréska Tamás** közigazgatási államtitkár, Agrárminisztérium: *A magánerdő-gazdálkodást érintő jogszabályok, jogszabályváltozások ismertetése.* **Ambrus Gergely** erdészeti referens, Agrárminisztérium: *A magánerdő-gazdálkodás támogatási konstrukciói és tapasztalatai a Vidékfejlesztési Program keretein belül.* **Szentpéteri Sándor**, főosztályvezető Agrárminisztérium Erdőkért és Földügyekért Felelős Államtitkárság: Erdészeti politika a KAP tükrében.

MEGOSZ

Fotók: **Hazai Vadász – Hazai Erdész**

Tizedik alkalommal szavazhat az Év fájára!

Válassza ki a 2023-as év fafaját!

Az Országos Erdészeti Egyesület és az Év fája kuratórium 2013 óta minden évben, így idén immár tizedik alkalommal teszi lehetővé, hogy az egyesület által működtetett weboldalon, az Év fája tematikus honlapon (www.azevfaja.hu) keresztül szavazzanak az Év fájára egyesületi tagtársaink, erdész kollégáink és mindenki más, aki érdeklődik az erdők és a fák világa iránt. Idén, az Erdők Hete programsorozat részeként elindított online voksoláson, az Év fája szavazással a 2023. esztendő fafaját választják meg a résztvevők.

A hazai fajokra figyelmet felhívó egyesületi mozgalom kuratóriumának döntése alapján 2022. október 6. és november 6. között, egy teljes hónapon keresztül lehet az alább részletezett három faj közül választani.

A szavazásra az Év fája honlapon nyílik lehetőség minden egyéni felhasználó részére egyszeri alkalommal, egy adott fajúra. Ugyanezen a felületen tekinthető meg a szavazás naprakész állása is.

A szavazás online rendszerébe biztonsági alkalmazásokat is beépítettünk, így kérjük a szavazókat, hogy tartsák be az internetes szavazások „fair play” irratlan és az IT-biztonság írott szabályait. Az érvénytelen szavazatokat töröljük.

A szavazás végeredményét az Országos Erdészeti Egyesület honlapján és a közösségi oldalán adjuk közre.

Jó voksolást kívánunk!

Országos Erdészeti Egyesület

A húsvéti barkát részben ez a faj szolgáltatja, fatermetű egyedei viszont ritkaságszámba mennek, mivel évszázadokon keresztül gyomfának tekintették, s ma is igyekeznek felferődő egyedeit visszaszorítani. Egyetlen fűzfajunk, amely többletvíz nélkül él, az alföldön kimondottan ritka.

Kecskefűz (*Salix caprea*)

Vénic-szil (*Ulmus laevis*)

Elsősorban az árterekhez kötődő szilfajunk, amelynek élettere a folyószabályozások, az ártéri ligeterdők java részének kiirtása, a megmaradtak egy részének átalakítása miatt lényegesen lecsökkent. Őshonos sziljeink közül a szilfavészre legkevésbé érzékeny, ennek ellenére visszaszorulása látványos.

Rezgő nyár (*Populus tremula*)

Hegy- és dombvidékeink jellemző pionír fajtája, fontos szerepe van az erodált, lepusztult talajok újraerdősülésében. Terra vágott területeken tömegesen verődhet fel, ezért igyekeznek visszaszorítani. Elegáns megjelenésével növeli erdeink esztétikai értékét, számos faj kötődik hozzá.

Magyarországon a tölgyeket tekintjük a leggazdagabb ízeltlábú közösséggel rendelkező nemzetségnek. Mintegy 630 faj köthető hozzájuk. Ehhez képest a hársakhoz csak kisebb fajszerű ízeltlábú közösség kapcsolódik, ami hozzávetőleg 100-110 fajt ölel fel. Ezek között a fajok között vannak, amelyek táplálkozási célból látogatják, mások bűvőhelyet keresve fordulnak meg a hársakon.

A hazánkban, erdőtürelésekben előforduló hársak viszonylag egységes csoportot képeznek a tekintetben, hogy milyen ízeltlábú fajok táplálkoznak rajtuk. Kevés olyan fajt tudunk felsorolni, ami csak a kislevelű, vagy csak a nagylevelű, vagy csak kizárólag az ezüsthárszhoz kötődik. Azonban olyan fajok, amelyek csak a hársakon, vagy esetleg még néhány más fafajon táplálkoznak már szép számmal akadnak.

Poloska fajok a hársakon

A hársakon szinte emblematikusak a poloska fajok. Közülük a verőköltő bodobács (*Pyrrhocoris apterus* – 1. ábra) széles körben elterjedt és ismert. Első-

¹ egyetemi docens SOE EMK, Erdő- és Természeti Erőforrás-Gazdálkodási Intézet

² egyetemi adjunktus SOE EMK, Erdő- és Természeti Erőforrás-Gazdálkodási Intézet

³ igazságügyi szakértő

1. ábra. Verőköltő bodobács lárvái és imágói

2. ábra. Hársbodobács lárvái és imágói

A nagylevelű hárszon élő fontosabb ízeltlábúak áttekintése

Dr. Tuba Katalin¹, dr. Tóth Viktória²,
dr. Kelemen Géza³

sorban a hársak termésén táplálkozik, de számos más, mályvafélék családjába tartozó lágy szárú faj termésén is képes kifejlődni. Jellemzően ősszel alkot nagyobb telepeket.

E fajhoz két érdekességet köthetünk. Az egyik, hogy tél végén, tavasszal az egyik legkorábban megjelenő rovarfajunk. A másik, hogy tandem párosodása fél naptól akár egy hétig is eltarthat. Ennek feltételezhető oka, hogy a hímek ezzel biztosítják szaporodási sikerüket rivális társaikkal szemben.

A másik, hársakat kedvelő, mediterráneumból származó poloskafaj a hársbodobács (*Oxycarenus lavaterae*). Magyarországon 28 éve jelent meg. A lárvái és imágói a hársak zöld részeit, így leveleiket, el nem fásodott hajtásait fogyasztják. Ősszel és tavasszal tömegesen gyülekeznek a hársakon (2. ábra). Ilyenkor egy-egy fán több száz egyedet számláló kolóniák is kialakulhatnak. A hársakon a poloskák közvetlen erdő-, illetve növényvédelmi problémát nem okoznak. Közvetett károsításuk is csekély. A tömeges megjelenésük időszakában a lakosság körében riadalmat, illetve ellenszenvet kelthetnek. E két fajon túl számos mezei- és pajzsospoloska faj választja élőhelyként és táplálékforrásként a hársakat,

így a zöld bogymászó-poloska (*Palomena prasina*), vagy a *Pinalitus cervinus* mezeipoloska.

A leveleken fejlődő és táplálkozó ízeltlábú fajok

A nagylevelű hárs levelét számos lepkhernyő fogyasztja. Rágásuk különösen tavasszal feltűnő. Kedvelik a polifág araszolók, a hársfa-sarlószövő (*Sabra harpagula*) és a gyapjaslepke (*Lymantria dispar*) lárvája is. Egyes bagolylepkék, így a kétnemzedékes vadgesztenye-szigonyosbagoly (*Acronicta aceris*) és az egynemzedékes citromsárga őszibagoly (*Tiliacea citrigo*) előszeretettel táplálkoznak a nagylevelű hársakon. Utóbbi faj hernyói április végétől júniusig rágnak és a leveleken túl a rügyeket is elfogyasztják. A lepkék ősszel repülnek.

Az oligofág fajok között meg kell említenünk a hársfaszendert (*Mimas tiliae*). Fő tápnövényei a hársak, de esetenként megfigyelhetjük hernyóit nyíreken, szileken, égereken és kivételesen madárberkenyén is. Hernyói többnyire éjjel a fák koronájában rágják a leveleket, kifejlett egyedei azonban egyáltalán nem táplálkoznak, mert pödörnyelvük megrövidült. A hársfaelegyes lombos erdők gyakori faja, de a városi környezettől sem riad vis-

szá, rendszeresen megtalálható a városi hársfasorokban és parkokban. Ha a vegetációs időszakban az időjárás kedvező számára, akár két nemzedéke is kifejlődhet.

A vázasító és hámozgató fajok köre a nagylevelű hársra szerényebb. Esetenként nagyon polifág fajok, illetve egyes hernyók fiatal alakjai vázasíthatnak a leveleken. Van azonban két monofág faj, melyek a hársakon előforduló rovarfajok palettáját mindenképpen színesítik. A kis hárs-levéldarázs (*Caliroa annulipes*) a levél fonákán hámozgat, de a levélereket és a felső epidermiszt nem fogyasztja el. A kártétel nyomán a levelek erőteljesen száradnak, összepöndörödnek. Kétnemzedékes faj, károsítására május végétől szeptemberig számíthatunk. A másik faj a hársaknázó bordásmoly (*Bucculatrix thoracella*), melynek lárvája eleinte aknáz, később vázasít a hársak levelén.

A nagylevelű hársra a sodratkészítők között olyan fajokat tudunk megemlíteni, melyeknél a sodrat a károsítás valamilyen kísérő tünete és nem elsődleges célja (pl. utódok védelme). Ilyen sodratot a nagylevelű hársra egyes gubacsszúnyog és levéltetű-fajok okoznak.

Napjainkban a hársakon a leggyakoribb aknázófajok a hárslevél-sátorosmoly (*Phyllonorycter issikii*), a *Stigmella tiliae* és a hársaknázó bordásmoly (*Bucculatrix thoracella*). A hárslevél-sátorosmoly több állomáson keresztül – feltehetőleg emberi közvetítéssel – került Japánból Európába. Immár 20 éve jelen van a magyar faunában. Kétnemzedékes faj. Érdekessége, hogy szezonális dimorfizmus jellemzi, ami azt jelenti, hogy a nyári és a teleli nemzedék színe némileg eltér. Aknáit

4. ábra. *Stigmella tiliae* aknáit

a hársak levelének fonákán készíti el két ér között, esetleg a levélcsúcsban. Az aknák helye a levél színén világos pontokból álló foltként jelenik meg (3. ábra). A fiatalabb, alászorult, árnyékos helyen növekedő fákon több aknát lehet megfigyelni. A hárslevél-sátorosmoly természetes ellenségeinek száma mind az eredeti kelet-ázsiai, mind az újabb európai elterjedési területein magas, károsításának csökkentésében ez mindenképpen fontos tényező.

A szintén kétnemzedékes *Stigmella tiliae* ugyanúgy csak a hársak levelén képez kígyóaknákat (4. ábra). A hársaknázó bordásmoly kétnemzedékes faj rövid, horogszerű aknáit az erek zugában készíti el. A lárva hamar, az első vedlése után elhagyja az aknát és utána szabadon a levél fonákán hámozgat. Ugyanitt gubóban bábozódik. A hársra aknázó levéldarazsak (*Parna apicalis*, *P. tenella*) egynemzedékesek és méretes foltaknát készítenek a leveleken a vegetációs időszak első felében.

A szűrő-szívó, illetve a szűrő-sebző szájszervvel rendelkező, levélen táplál-

kozó ízeltlábú fajok nagyobb kötődést mutatnak a hársakhoz, sőt egyes fajok előfordulása egyenesen csak a nagylevelű hársra köthető.

A nagylevelű hársra számos levéltetű faj megél. Érdekes azonban, hogy nagyobb levéltetű telepek kialakulása nem jellemző rajta. Egyes fajok szívásukkal a levelek összesodródását (*Patchiella reaumuri*, *Rhopalosiphum padi*), míg más faj nagyobb mézharmattermelésével (*Eucallipterus tiliae*) a korompenészek megtelepedését segíti elő. Jusson csak eszünkbe, hogy néz ki a kocsik szélvédője, ha hársak alatt parkolunk a nyári hónapokban.

A hársakat a pajzstetvek is kedvelik. Fajtól függően a leveleken, hajtásokon, ágakon és a törzsön is megfigyelhetjük pajzsaikat. Van közöttük jól ismert faj, így a közönséges teknős pajzstetű (*Parthenolecanium corni*), és kevésbé ismert, mint a *Pulvinaria hydrangea*. A pajzstetvek levélhullást, valamint hajtásszáradást is kiválthatnak a hársakon.

Különösen száraz, meleg időjárási körülmények között a takácsatkák (5. ábra) is felszaporodhatnak a nagylevelű hársra, így például az *Eotetranychus cumtiliarium*, ami csak a nagylevelű hársra él, vagy az *Eotetranychus pruni*, ami ugyan polifág faj, de a hársakat tekintve csak a nagylevelű hársra telepszik meg, vagy az *Eotetranychus tiliarium*, ami minden hársfajon és más egyéb lombos fafajon is előfordul. Ezeket a takácsatkákat többnyire a hársak levelének fonákán lehet megtalálni.

A szívogató fajok között található egy széles körben elterjedt, de kisebb egyedszámú kabóca faj (*Pediopsis tiliae*) is. Eddig Európában csak a kis- és nagylevelű hársra figyelték meg szívogató egyedeit, június és augusztus

3. ábra. Hárslevél-sátorosmolyok aknáit

5. ábra. Takácsatkák szívásnyomai a leveleken

között. A jövevény amerikai lepkeka-bóca (*Metcalfa pruinosa*) a hársakat sem kíméli. Jelenléte a levelek foná-kán, a levelek, illetve a virágok alapjá-nál, a hajtásokon a nimfák által kivá-lasztott, hullámos viaszszálakról ismerhető fel. Sokszor az imágók és a nimfák is megtalálhatók a károsítás he-lyén. A táplálkozási szívásnyom, azon túl, hogy kaput nyit más fertőzések-nek, megfelelő élőhelyet biztosít a ko-rompenésnek és ezzel egyidejűleg a fotoszintetikus teljesítményt is csök-kenti.

A nagylevelű hársban a gubacskepzők köre különösen gazdag. Az ide tartozó fajok szinte mindegyike monofág és csak a hársakon okoz gubacsokat. E kör-ben mindenképpen ki kell emelnünk az atkákat és a szúnyogokat. A gubacsat-kák közé két pár lábbal rendelkező, több testtáját tekintve is redukált test-felépítésű fajok tartoznak. Az *Eriophyes exilis* atkafaj formagazdag gubacsai többnyire az erek vonalát követik (6. ábra), míg az *Eriophyes tiliae* a levelek

felületén szétszórva okoz kicsi, hegyes gubacsokat (7. ábra). Mindkét faj in-kább a fák naposabb, könnyebben fel-melegedő oldalán képez gubacsokat. Két hasonló gubacsot okozó atkafaj a *Phytoptus bursarius* és a *P. stenoporus*. Előbbi azon kevés faj közé tartozik, ami csak a nagylevelű hársak levelén képes gubacsait kialakítani.

A szúnyogok közé tartozó fajok egy része a levelek besodrásával, eldefor-málásával alakítja ki gubacsait (*Dasineura thomasi*, *Dasineura tiliae*), másik része a levélfelületen lencse ala-kú megvastagodásokat, kiemelkedéseket (*Didymomyia tiliacea* (8. ábra), *Physemocercis hartigi*) hoz létre. A *Con-tarinia* fajok a hajtásokon a levélnye-leken és a levélereken képesek guba-csaikat kialakítani.

A kéregben, fában fejlődő és táplálkozó ízeltlábú fajok

A nagy farontó (*Cossus cossus*) hernyói gyakran fejlődnek idősebb hársak tör-zsében. A nőtényi lepkék mindig le-

hámoló, leváló kéregrészek alá vagy sé-rülésekbe helyezik a tojásaikat. A lep-kék nem sokat repülnek, ezért az egy-szer már megfertőzött fákra évről évre újabb és újabb petecsomók kerülnek. Egy nemzedéke két év alatt fejlődik ki. A fertőzött törzsek mellett a törzsen vö-röses színű, durva fűrészporszerű ürü-lékkupacok utalnak a hernyók jelenlé-tére. A hernyók kifejeletten 8–10 cm nagyok. Az elliptikus járatokkal sűrűn behálózott törzsek meggyengülnek.

Idősebb fák üregeiben összegyűlő törmelékben, korhadékban rendszer-e sen megtaláljuk a rózsabogarak lárváit is.

A fémes és az ólomszürke hársfacin-cér (*Stenostola dubia* és *S. ferrea*) lár-vája 4–5 cm átmérőjű, ritkábban vasta-gabb ágakban, esetleg a törzsben a kéreg alatt rág, majd mélyen befúrja magát a fába, vékonyabb ágak eseté-ben egészen a bélig. A nemző a lárva-jarat folytatásában tovább rág, de köz-ben a felszín felé kanyarodik, és majdnem szabályos kerek röpnyíláson keresztül hagyja el a fát.

A foltos hársfacincér (*Oplasia fenni-ca*) földön fekvő, 3–6 cm átmérőjű, részben korhadásnak indult ágakban fejlődik. A kéregben és kissé alatta rág. A farészben bábozódik. Az imágók ko-ra tavasszal szintén kerek kirepülőnyí-láson át távoznak a fából. A hárs-rö-zsecincér (*Exocentrus lusitanus*) idősebb hársak, vékonyabb, 2–3 cm át-mérőjű száraz ágaiban fejlődik. Akár enyhén korhadásnak indult ágakban is megél. Kerek röpnyílása van. A polifág fajok közül például a diófaccincér (*Ae-gosoma scabricorne*) fejlődik ki hár-sakban.

A díszbogarak számos faja választja a hársakat élőhelyének. A hársfa-tarka-díszbogár (*Lampra rutilans*) lárvája a

 6. ábra. *Eriophyes exilis* levéleret követő gubacsai

 7. ábra. *Eriophyes tiliae* kicsi, hegyes gubacsai

8. ábra. *Didymomyia tiliacea* lencse alakú gubacsai

kis- és nagylevelű hársak napsütötte, öreg törzseinek és vastag ágainak kérge alatt fejlődik ki két év alatt. A szilkarcsúdíszbogár (*Agrilus auricollis* – 9. ábra) a szileken kívül, hársakon, egyes irodalmi adatok szerint ostorfán él. Lárvai vékonyabb, elszáradó koronaágakban, esetleg vékonyabb törzsek kérge alatt rágnak. Fejlődési ideje két év. Az aranypettyes díszbogár (*Chrysobotris affinis*) az egyik legpolifágabb faj a díszbogarak között, gyakran él nagylevelű hársan. A lárvák elhalt vagy száradó fák törzseinek kérge alatt két-három év alatt fejlődnek ki.

A kaukázusi szű (*Ernoporicus caucasicus*) álcája és nemzöje a hársak száraz ágainak kérgében él.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a nagylevelű hárs ízeltlábú közössége nem kiemelkedően gazdag. Ehhez kapcsolódik, hogy csekély azoknak a fajoknak a száma, amelyek kizárólag csak a nagylevelű hársan ta-

lálják meg életfeltételeiket. Azonban ezek a fajok jelenlétükkel mindenképpen gazdagítják az erdők ízeltlábú kö-

zösségét, növelik diverzitását és összességében az erdők egészségére pozitív hatást gyakorolnak.

A nagylevelű hársakon a természetes egyedszám szabályozó mechanizmusok a szélsőséges esetektől eltekintve jól működnek. Aknázói, gubacsai jól parazitáltak. Tömegszaporodások kialakulása nem jellemző rajta. Gazdasági és természetközeli erdőkben, városi zöldfelületeken kárt, egészségi problémát csak akkor tapasztalhatunk rajta, ha a termőhelyi feltételek nem kedveznek a hársnak, illetve az élőhely minősége gyengébb.

Köszönetnyilvánítás

Jelen publikáció a „GINOP-2.3.3-15-2016-00039 – Fás biomassa természeti feltételeinek vizsgálata” című projekt támogatásával valósult meg. 🌿

Előadás az Év fájáról, Sopronban

Két év kényszerű kihagyás után, visszatérve a Soproni Helyi Csoport hagyományaihoz, az idén újra meghallgathattuk prof. dr. Bartha Dénes egyetemi tanár előadását a minenkori Év Fájáról, ezúttal, 2022-ben a nagylevelű hársról.

Az előadás helyszíne is már hagyományosnak mondható, hiszen a soproni Roth Gyula Erdészeti Technikum győ-

nyörű Kollégiumi Dísztermében gyűltek össze ismét a helyi csoportunk, valamint a Soproni Hallgatói Helyi Csoport érdeklődő tagjai, és nagy örömmel számos Roth-os középiskolás diák is.

Bartha professzor, érdekes és színes előadásában a nagylevelű hársan kívül röviden bemutatta az Év halát, a bodorkát, az Év hullójét, a homoki gyíkot, az Év madarát, a zöld küllőt, az Év emlőst, a törpe egeret, az Év rovarát, az óriás énekes kabócát, az Év gombáját, az izletes rizikét, az Év gyógynövényét, a cicakark füvet, az Év faegyedét, a debreceni Csokonai Színház csüngő japán akácát, az Év ősmaradványát, az óriás-szarvast, és az Év ásványát, a magnetitet.

Köszönjük előadóknak a nagyívű előadást, *Sztojkané Bodor Ildikó* igazgatónak pedig a rendezvény méltó helyszínének biztosítását.

Köveskúti Zoltán

elnök, OEE Soproni H. Cs.
Fotók: **ifj. Faragó Sándor**

9. ábra. Szilkarcsúdíszbogár

Nagylevelű hárs

www.azevfaja.hu

Nem mindegyik „Az év fájáról” rovatban van lehetőség favizsgálói szempontú értékelést közzétenni. A sajmeleggy, a tatár juhar, vagy a lisztes berkenye egyelőre még nem kínál egy tanulmányra való ilyen irányú adatot. A nagylevelű hárs azonban annál inkább.

Be kell vallanunk magunknak, hogy fafajaink műszaki és részben a biológiai vágáskorán túli viselkedéséről nagyon keveset tudunk. Nem tudjuk, milyen folyamatok zajlanak a fák összeomlásukig, mit tesznek az összeomlásuk késleltetésére, hogyan erősítik meg magukat többletnövekedéssel, vagy éppen hogyan tudják vegetatív úton az összeomlásukat főnixként túlélni. E tanulmány néhány megfigyelést mutat be az Év fája, a nagylevelű hárs példáján keresztül, ami más fafajokat tekintve is tanulságos lehet. Azt azonban tudni kell, hogy az itt bemutatott jelenségek fejlődése, kialakulása gyakran évtizedekig, sőt akár évszázadig is eltart.

Az itt papírra vetett tapasztalatok többéves kutatássorozat, így például a libickozmai Fő utca hársainak, a mórakalmi Szent László király templom előtti hársak, a süttöi Rákóczi-fa és a sopronhorpácsi Széchenyi-kastély parkjában álló magányos hárs vizsgálatain alapulnak.

Vázágak lehasadási hajlama

Az idős, különösen a szabadon álló hársak vázágai életük során rendkívüli módon megvastagodhatnak. Egy-egy ilyen vázág egy önálló fa méreteit is elérheti, 50–60 cm „mellmagassági” átmérővel, 20–25 méteres famagassággal (1. ábra).

Az ilyen vázágak 680 kg/m³ élőnedves sűrűséggel számítva egyenként akár két tonna súlyúak is lehetnek. Ennek a súlynak köszönhetően hatalmas

Az igen idős nagylevelű hárs favizsgálói szempontú tulajdonságai

Dr. Kelemen Géza – igazságügyi szakértő,
dr. Tuba Katalin – egyetemi docens, SOE EMK

oldalirányú húzóerő keletkezik, amely a koronaalapon a vázágak zugában hasítófeszültséget ébreszt. Hozzáadódik ehhez a nagylevelű hárs hajlama, hogy a vázágait egymáshoz képest hegyesszögben fejleszti. Az egymás melletti vázágak vastagsági növekedésükkel aztán egymáshoz nyomódnak, bezárva a két vázág közbeeső kergét, így azok nem tudnak tökéletesen összenőni (2. ábra). Az ilyen bezárt kéreg is csökkenti a hasadással szembeni ellenállást (a hasítószilárdságot). Figyelembe kell venni azt is, hogy a szél miatti mozgás folytán a vázágak összenövése akadályozott. A felsorolt okok összeadódásából következik, hogy az idős nagylevelű hársak vázágai egyszer csak lehasadnak.

A matuzsálemi fákban a kiterjedt gyökérzet miatt jelentős növekedési erély rejtőzik, aminek eredményeként a lehasadt vázág helyett fattyúhajtások keletkeznek a törzsön, idővel másodlagos koronát fejleszthet. Hasonló jelenséget figyelhetünk meg a vázágak koronafelületének csökkentése és a

korona súlypontjának lejjebb hozása miatti csonkolások vágásfelületének peremén képződő sarjak esetében is.

A vázágak lehasadása végzetes a fa számára, ugyanis a hasadás felületén a visszamaradó farész hamar bekorhad. Egy-egy méretes fa azonban még így is élhet néhány évtizedet.

Vízszákképzés

Az idős nagylevelű hárs három hegyesszögű vázága egymás között úgynevezett vízszákkot képez, ahonnan a csapadék nem tud kifolyni. Ebben az üregben a képződő humuszban más növények, fászszerűak, lágyszárszerűak meg tudnak telepedni (3. ábra). A felgyűlt esővíz a behulló falevelekkel idővel savassá válik, amely a vízszákk fenekén lévő kergét elkezd bontani, majd alatta a fatestben a vízben élő baktériumokkal együtt üreget képez. Ha a törzsben a gyökfő felől amúgy is kialakult már egy üreg, akkor a két üreg összeér, felfelé nyitottá válik, és így a csapadékvíz befolyik az üregbe. Az ilyen üregek felső peremén, mint

1. ábra. A süttöi Rákóczi-hárs

2. ábra. Nem teljesen összeforrt vázágak közötti repedés Mórakalmon

3. ábra. Hegyesszögű elágazás tövében a vízszákban fejlődő idegen növény *Libicokozmán*

sebfelületen a fa igyekszik sebcalluszt fejleszteni, amely idővel többé-kevésbé lezárhatja az üreget, mintegy fedellet képezve a törzsben elhelyezkedő odúnak.

Gyökérszet jellegének megváltozása

Említettük az idős nagylevelű hársnak törzsében a gyökfő felől felfelé terjedő üreget. A nagyon idős fák gyökérszetének középső, mélyebben fekvő része gyakran elkorhad, így a nagylevelű hárs fiatalkorára jellemző szívgyökérszet átalakul tányérgyökérszethez hasonló (másodlagos) gyökérszetté. A gyökérszet korhadása szép lassan a talaj felől behatol a törzs fatestébe.

Gyakran felerősíti ezt a folyamatot a nagylevelű hársban gyakori *Ganoderma* taplófajok korhasztó tevékenysége. A törzs stabilitását biztosító keresztmetszet így csökken, a korhadás a gesztet az idők folyamán teljes egészében el-

4. ábra. Bordák, pillérek, befűződések

tünteti, csak az élő szíjács marad. Az idős fáknak nagyon keskeny a szíjácsa, de érdekes módon a veterán nagylevelű hársnak néhány centiméter vastagságú élő farész is elegendő a törzs épségének biztosítására, vagyis a törzstörés elkerülésére. Ennek oka a vastag, gyakran 2 m átmérőjű törzs hatalmas másodrendű vagy inercianyomatékának óriási értéke. (Ennek levezetésére itt most nem térünk ki, de annyit érdemes tudni, hogy az átmérő negyedik hatványának köszönhető a kimagasló érték.)

Bordák, pillérek

A fa törzsének nemcsak a meglévő inercianyomatéka segít az egybentartásban, hanem a fa azon tulajdonsága, hogy a csökkenő szilárdságú részeit, vagyis a mechanikai hiányosságokat, a megfelelő helyen többletnövekedéssel képes ellensúlyozni. A törzsön, illetve

az ágakon ez a jelenség bordák, a tövi részen méretes, pillérszerű terpeszek képében fedezhető fel (4. ábra). Gyakran a bordák közötti befűződések – hosszú idő alatt a keskeny megmaradó szíjács egységét megbontva – bekorhadnak. A maradék élő fatest folytonossági hiányai miatt a hangtomográf vizsgálat nem fog működni, mivel az impulzus nem ér körbe. Ilyenkor, és amúgy sok más esetben is a favizsgálónak műszeres segítség nélkül, a tanult ismereteire kell hagyatkoznia.

„Lépegető hárs”

Utoljára a „lépegető hárs” névvel jellemezhető jelenséget tárgyaljuk. Az idős, szoliter nagylevelű hárs alsó, oldalirányban fejlődő vázágai az előbb említett nagy súly miatt hosszú, gyakran évszázadnyi idő alatt a talajszintig lehajlanak, és ott legyökeresednek. Innen újabb ág hajt ki, amely a terebélyes anyafa nagy árnyéka miatt csak oldalra kifelé tud nőni, és néhány évtized múltán az ág vége, földig hajolva szintén legyökeresedik (5. ábra). Ily módon az idős anyafa szinte egy ligetet tud kinevelni maga köré, saját magából (6. ábra). Ennek kezdeti stádiuma látható a süttöi Rákóczi hársban, vagy kiteljesedett formában a sopronhorpácsi Széchenyi-kastélypark hársfáján.

A több lépcsőben történő legyökeresedés időszerűségele becslésünk szerint 200–300 év is lehet.

A fentiekből mindenképpen levonható az a következtetés, hogy fáink nagyon idős korukban képesek újabb és újabb arcukat megmutatni, sőt, meglepetésekkel szolgálni. A több évszázados fák pedig kifogyhatatlan forrásai a bölcsességnek, és ahogy a tapasztalatosok is mutatják, a fizikát nálunk jobban ismerik. 🌳

5. ábra. Kétszeres legyökeresedés Sopronhorpácson

6. ábra. Az egy fa alkotta liget

SOE–OEE szakmai fórum Sopronban

„A jövő erdeiért ma kell cselekedni!”

Egy ágazatot magas színvonalú oktatás nélkül fejleszteni nem lehet, szakmai kutatási háttér nélkül pedig nem érdemes. Ha ezek adottak, akkor az ágazaton belüli megfelelő hálózat az információk áramlása, valamint a stabilitás szempontjából elengedhetetlen.

A Soproni Egyetem modellváltási folyamatától sokat remélünk. Egy helyen az oktatás, a kutatás, a jelek szerint jól átgondolt szisztéma szerint haladva. Ha nem is konkrét modellváltás, de egy szakmai megújulás az Országos Erdészeti Egyesület életében is elindult a bugaci vándorgyűlésünkkel.

Az Egyesület, valamint alma materünk nagy múltra visszatekintő együttműködése kötelez minket arra, hogy ápoljuk ezt a kapcsolatot. Ezért is gyűltünk össze 2022. szeptember 21-én az egyetemi botanikus kert Ligneumában. Jelen voltak Egyesületünk szakosztályainak vezetői, az Egyetem és az ERTI tanszékeinek, intézeteinek vezetői, valamint nagy örömeinkre a soproni társaságok dékánjai is. Az eseményt *Zambó Péter* államtitkár is aktív jelenlétével tisztelte meg.

Az elindult kezdeményezés nem csak a hagyományok őrzéséről szól. A két szervezet együttműködését kívánjuk új alapokra helyezni annak érdekében, hogy szakmánk és ezáltal a magyar erdő annak minél több előnyét élvezhessék. *Kiss László* elnök (OEE) és *prof. dr. Fábrián Attila* rektor (SOE) 2022 tavaszán az OEE Közgazdasági Szakosztály ülésén állapodott meg abban, hogy ezt a folyamatot elindítják.

A SOE az oktatás és kutatás, az Egyesület pedig az erdőgazdálkodási gyakorlat oldaláról rendelkezik olyan szervezeti struktúrával, melynek megfelelően átgondolt összekapcsolásával az erdészeti ágazatban elősegíthetjük a szakmai információáramlást, és ezzel a fejlődés lehetőségét. Ha úgy tetszik a hallgatóktól az oktatókon, kutatókon, szakmai közösségen és a napi erdőgazdálkodási gyakorlaton keresztül az erdőig, kialakítjuk a horizontális hálózatot.

Nem akarunk most ezzel újat feltalálni, hiszen eddig is több helyen mű-

A SOE–OEE szakmai fórum résztvevői Sopronban, a LIGNEUM épületében

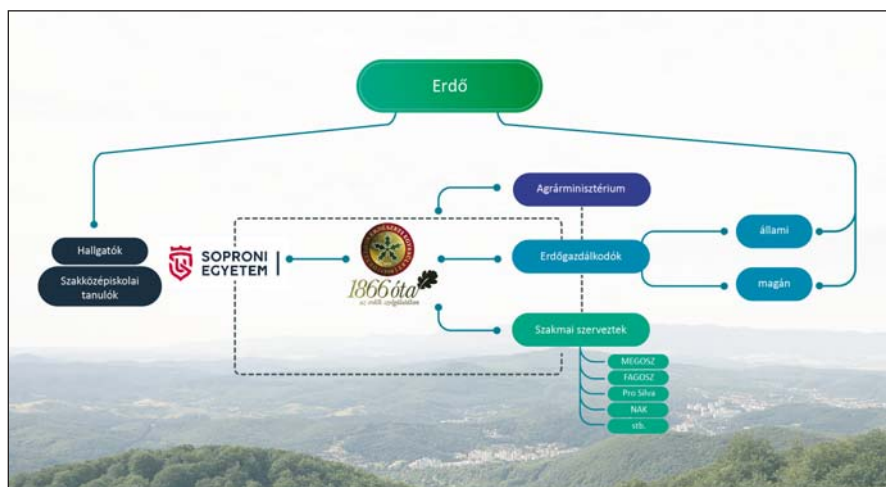
ködött a folyamat, de elsősorban olyan kulcsszereplők személyes kapcsolatán és elhivatottságán múlott, mint amilyenek szakosztályaink, vagy éppen az erdőmérnöki tanszékek vezetői.

Nagyon fontosak a személyes szakmai kapcsolatok, elsősorban ezek a mozgatórugói szakmai belső életünknek. Akár csak Egyesületen belül a szakosztályok közti együttműködésről, vagy éppen egyetemi hallgatók számára megszervezendő tanulmányútról legyen szó. A személyes kapcsolatokat nem is lehet mással helyettesíteni, azonban a hosszú távú, tanéveken átívelő fenntarthatóság szempontjából fontosnak tartjuk ennek szervezett, nyomon követhető formába való rendezését, ezzel segítségét.

Ennek egyik – nagyon fontos – lépése volt a mostani, amely reményeink szerint pozitív kihatással lesz ágazatunk jövőjére.

Megpróbáltuk ágazati kontextusba helyezve megállapítani az Egyetem, valamint az Egyesület együttműködése során létrejövő kapcsolódási pontokat. A jelenlegi szervezeti felépítéseket „kiszáztuk” annak érdekében, hogy lássuk, melyek lehetnek azok a pontok, ahol kulcsszereplőink (pl. tanszéki és szakosztályi vezetők) kiemelt hatékonysággal tudnak együttműködni. A jól átgondolt hálózati gondolkodástól azt reméljük, hogy az alacsonyabb szinteken megvalósuló pozitív együttműködések a lehető leggyorsabban és lehető legnagyobb határfokkal fejtik ki pozitív hatásukat ágazatunkra, és a társaságok felé történő nyitásban egyaránt.

Ennek első lépéseként hat kiemelt ágazati témakör egyetemi és egyesületi felelőseit kértük, hogy kezdjék meg ennek mentén az együttgondolkodást, amelynek első eredményeiről a helyszínen be is számoltak.

Hálózati rendszer és információáramlás modellje az erdészeti ágazatban

Elsőként a nagy múltú, 1977-óta működő Erdővédelmi Szakosztály és a Soproni Egyetem Erdőmérnöki Karának Erdő- és Természeti Erőforrás-gazdálkodási Intézete mutatkozott be.

A szakosztályt dr. Csóka György szakosztály elnök képviselte. Ahogy elmondta, tőlünk nyugatabbra egyre inkább erdő-egészségügyről beszélnek. A klímaváltozás és az urbanizáció hatásainak köszönhetően egyre nagyobb nyomás nehezedik az erdeinkre. Gyakoribbak a tömegszaporodások, és az új, idáig meg nem jelent fajok kártételei hazánkban, ezzel nagy problémákat okozva az ökoszisztémában. Bővebb, új ismeretekre van szükség, és ezeket a lehető legszélesebb körben terjeszteni kell, erre hivatott az Erdővédelmi Szakosztály.

Kiss László az OEE elnöke tart előadást az Egyesület szerepköréről az ágazati hálózat kialakításában

Prof. dr. Lakatos Ferenc (Erdőmérnöki Kar, Erdő- és Természeti Erőforrás-gazdálkodási Intézet) az egyetemen folyó erdővédelmi oktatás jelenéről számolt be. Erdőmérnök (osztatlan, EMO) graduális képzésen az Erdővédelem című tantárgyat az Erdészeti rovarosan, és az Erdészeti növénykórtan előtárgyak teljesítése után tudják felvenni a hallgatók. Heti két óra elméletből és négy óra gyakorlatból áll a kurzus, de a gyakorlati órák száma a 2023-as tanévtől kezdve heti három órára csökken. Az egyetem rendszeresen indít növényvédelmi szakmérnök posztgraduális képzést is.

Jövőbeni tervek között, az előadók legfontosabb célként a *proaktív erdő-*

védelmi szemlélet „meggyökereztetését” fogalmazták meg. Fontosnak tartják az erdővédelem bővített fogalmaköré, az erdőegészségügy kifejezés elfogadtatását a szakmában. A gyakorlatorientáltság erősítése érdekében pedig tematikus szemináriumokat, konferenciákat, szakmai tanulmányutakat szeretnének szervezni. Az előadók javaslatot tettek egy internetes (okostelefonos applikációs) szakmai portál létrehozására is. Az Erdővédelmi Szakosztály eddig is nagy szerepet vállalt az *OEE Szaktudás Füzetek* megjelenítésében és ezt a jövőben is folytatni kívánja.

A Közgazdasági Szakosztály és a Soproni Egyetem Erdészeti Tudományos Intézet Ökonómia Osztályának bemutató előadásában Bálint Sándor, a Közgazdasági Szakosztály elnöke a gyorsan változó értékesítési környezetet és a lökésszerű piaci hatásokat emelte ki. Véleménye szerint egyre jelentősebb átalakulás figyelhető meg a szakmánkban (fizikai munkások csökkenése, gépesítés), amelynek közgazdasági hatásai is jelentősek. Ezzel párhuzamosan erősödnek a nemzetközi hatások is.

Dr. Schiberna Endre (SOE ERTI Ökonómiai Osztály) ismertette az egyetemen jelenleg folyó oktatási tevékenységeket, valamint a posztgraduális képzés lehetőségeit.

A két szervezet részéről közösen felmerült igényekről is szó esett. A korábbi hagyományoknak megfelelően folytatnák a külső előadók bevonását az egyetemi oktatásba, valamint a gazdasági témájú szakdolgozati témakörök felvetését. Emellett műhelymunkára, kétirányú kommunikációra alapuló hallgatói rendezvény szervezését szorgalmaznák, szakosztályi szakemberek és hallgatók bevonásával. Ahogyan elmondták, a közgazdaságtan tudományára a szakma minden szakterületéhez szükség van, ezért nagy jelentőséggel bír a Soproni Egyetem Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Karának bevonása az erdőmérnök képzésbe.

Harmadikként az *Erdőhasználati Szakosztály* elnöke, Váradi József és dr. Major Tamás (SOE EMK ETEGI) mutatták be az erdőhasználat szakterületének ágazati, és egyetemi helyzetét.

Váradi József elmondta, hogy a fenntartható erdőhasználat jelenleg az ágazat legjelentősebb bevételi forrása, ugyanakkor az ágazat és a társadalom közötti legjelentősebb konfliktusok

forrása is. Az erdő felé megváltozott társadalmi igények megkövetelik a szakemberektől, az egyre komplexebb szemléletmódot, az erdész szakma egyes tudományterületeinek integrálását. Elkerülhetetlen a természetvédelmi, természetmegőrzési és fejlesztési célok és módszerek integrálása az erdőgazdálkodási tevékenységbe. Erre a kor erdészének nem korlátozasként, hanem feladatként kell tekintenie! Ugyanakkor tény, hogy a végrehajtói kapacitás – mind a humán, mind pedig az anyagi erőforrások hiánya miatt – válságos éveit éli. A szakterületnek pedig digitalizációs „ugrásra” is szüksége lenne.

Dr. Major Tamás, az Erdő- és Természeti Erőforrás-gazdálkodási Intézet adjunktusa elmondta, hogy az erdőmérnökhallgatók A típusú tantárgyként, két szemeszteren keresztül hallgatják az erdőhasználat I., és erdőhasználat II. kurzusokat. Az előadások és gyakorlatok mellett tanulmányúton való részvétel is kötelező. Közös elvárásként fogalmazták meg az aktív együttműködést az egynapos terepi, üzemi gyakorlatok szervezésével kapcsolatban. A szakosztály részéről felmerült a vendégelőadói szerepvállalás a szakmai tantárgyak oktatásában.

Urbán Pál (Erdőművelési Szakosztály, OEE) és prof. dr. Király Gergely (SOE EMK ETEGI) az erdőművelés témakörében ismertette az ágazati és egyetemi helyzetet.

A szakosztály elnöke elmondta, hogy országosan, az utóbbi 15 évben a növedék 55%-át termeltük ki. A fakészlet évente a növedék 30%-ával nőtt, az éves növedék ezzel szemben 100 000 m³-rel csökkent. Felvázolta az aktuális nehézségeket is, így kitért többek között a rendezetlen magántulajdon helyzetére, az erdők felújítását akadályozó nagyvadállományra, az időszakos munkavégzési lehetőség miatt csökkenő kapacitásokra és a fa-piac hektikusságára.

Prof. dr. Király Gergely beszélt a szakterület egyetemi helyzetéről. Az Egyetemen jelenleg két főállású oktató felel az erdőművelés és a jogi tárgyak oktatásáért, valamint a kutatás és a szolgáltatás teljesítéséért. Az oktatott tantárgyak: Erdőművelés I-II.; Szakjog és szakigazgatás, Nemzetközi környezet- és természetvédelmi jog, Erdőismeret, Védtett erdők kezelése.

Közös célként megfogalmazódott az erdőgazdálkodás ökonómiai és ökológiai eredményeinek javítását megal-

pozó kutatások szükségszerűsége. Többek között a fatermési táblák aktualizálása, a Vhr. melléklet helyett a kutatási eredményekkel alátámasztott gazdasági vágáskor meghatározása, a faanyagtermelést nem szolgáló, átmeneti és örökerdő-üzemmódba került erdők ökonómiai és ökológiai modellezése, hatásvizsgálata, vagy az erdőfelújítási, erdőnevelési modellek közös kidolgozása. Fontosnak tartják továbbá az erdészeti szakszemélyzet folyamatos továbbképzését. Mindezekhez elsősorban az anyagi háttér megteremtésére lenne szükség.

Örökerdő témakörben *dr. Csépanyi Péter* (Örökerdő Szakosztály, OEE) tömör összefoglalóját hallhattuk. Elmondta, hogy a szakosztály működésének kiemelt céljai közt szerepel a hazai örökerdő-gazdálkodás arányának növelése, valamint mintaterületek létrehozása, publikációk rendszeres megjelentetése, és az örökerdő-gazdálkodást bevezetni kívánó gazdálkodók szakmai támogatása. A szakosztály eddigi eredményei között szerepel az örökerdő-gazdálkodás jogszabályi kereteinek kidolgozása, valamint útmutatók, Excel feldolgozó fájlok, sőt az ESZR Örökerdő Modul kidolgozása is. Kiemelendő, hogy ökológus kollégák is részt vesznek a szakosztály munkájában, így a természetvédelmi szempontok fokozottabb integrációja érvényesülhet.

Prof. dr. Fábrián Attila rektor (SOE) a Soproni Egyetem szerepéről, feladatait, terveit vázolta prezentációjában

A gyakorlatban dolgozó szakembereknek rendszeresen tartanak akkreditált képzéseket. De talán ennél is fontosabb, hogy 2022 szeptemberétől az örökerdő-gazdálkodás „B” típusú, kötelezően választandó tárgyként, heti 4 órában a Soproni Egyetem hallgatói számára is elérhető.

Dr. Csépanyi Péter a kiemelkedő eredmények mellett beszélt az örök-

dő-gazdálkodás bevezetését akadályozó tényezőkről is, mint a műszaki vezetői rendszer, a magas vadsűrűség, a rendelkezésre álló eszközök (ESZIR) kötöttsége. Véleménye szerint a középfokú képzésben sem jelenik meg elég hangsúlyosan. Az üzemmód jobb ismerettségére lenne szükség az erdőtervezői, erdőfelügyelői szemléletmódban. Ezt nagyban elősegítené, ha több erdőtervező jelentkezne az Örökerdő Szakosztályba. A szakosztály felajánlotta közreműködését a témát érintő tantárgyak oktatási anyagainak korszerűsítésében, az örökerdő-gazdálkodás speciális ismereteinek beépítésében és gyakorlati feladatok kidolgozásában felvetve egy-egy tematikus „szakosztály nap” megrendezésének a lehetőségét is.

Erdőrendezés témakörében *Wisnovszky Károly* (Erdőrendezési Szakosztály, OEE) ismertette a témakör ágazati helyzetét. Míg a jogszabályi környezetet erdőtervezés vonatkozásában rövidnek és következetesnek tartja, elmondta, hogy a kapcsolódók viszont túl bonyolultak.

2020. március 1-től a körzeti erdőtervezés feladatát a NFK Erdészeti Főosztálya látja el. Országsszerte hat erdőtervezési osztály működik 13 telephellyel, és több mint 80 dolgozóval. Az NFK kiemelt feladatának tartja a lemaradások felszámolását (2023-ig). Ehhez azonban elengedhetetlenek a fejlesztések, innovációk. Az igazgatásnak és a gazdálkodónak is szintet kell lépnie az elektronikus ügyintézés terén. Fontos a felügyelettel történő szoros együttműködés, ahogyan a természetvédelmi szervekkel való kapcsolatot is ágazati szinten rendezni kell!

A jövő tervei közt szerepel egy új ESZIR létrehozása, elektronikus kapcsolatokkal az ágazati, természetvédelmi és vízügyi szakterületek, gazdálkodók, szakirányítók irányába is. *Wisnovszky Károly* emellett a távérzékelés integrálását az erdőtervezésben, és a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás konkrét erdőtervezési feladatainak kidolgozását is szükségesnek látja.

Dr. Horváth Tamás (SOE EMK ETE GI) elmondta, hogy az ez év szeptemberétől érvényes mintatantervben alapozó tantárgyként erdőbecslés és fatermés, majd erdőrendezést I., erdőrendezést II. tantárgyak teljesítése kötelező az erdőmérnök-hallgatók számára. A képzés részét jelenti az erdőrendezés egyhetes nyári gyakorlata és a tanulmányutak is. Az ESZIR rendszer

oktatásba való beépítése is cél, valamint kialakulóban van egy együttműködés erdőrendezés I. részlet szintű tervezés témakörben. De komoly problémát jelent az oktatói erőforrás hiánya.

Az Egyetem és az Egyesület részéről közösen felmerült igény az oktatás

Zambó Péter államtitkár (AM) a részletekbe menő szakmai elképzelések teljes körű végigvitelére hívta fel a figyelmet

szorosabb együttműködésére a gyakorlattal. Állandó gyakorlati helyek kijelölése mind az NFK, mind pedig a gazdálkodói oldalról. Kezdeményeznék egy, az oktatást segítő hálózati kapcsolat létrehozását az adattárral, amely olyan adattármásolatként működne, amellyel a hallgatók is dolgozhatnak. És ahogyan az előző előadásban az Örökerdő Szakosztály részéről is, úgy itt is felmerült az igény az örökerdőtervezés módszereinek kialakításában való részvétellel.

Az előadások után a jelenlévők gyakorlatorientált észrevételeket tettek az elhangzottakkal kapcsolatban.

A társkarok (Faipari Mérnöki és Kreatívipari Kar, Benedek Elek Pedagógiai Kar, Lámfalussy Sándor Közgazdaságtudományi Kar) képviselői mind megerősítették részvételi szándékukat ebben az előremutató együttműködésben.

Zambó Péter erdőért és földügyekért felelős államtitkár a jelenlévőket arra szólította fel, hogy elsősorban ne hagyják elsikkadni az elhangzott ötleteket.

A hat szakterület bemutatkozása, és kapcsolódási pontjaik feltárása csak ízelítő volt a hosszú távú elképzelésekből. A munka folytatódik. Várhatóan, 2023 tavaszán, az OEE lesz a házigazdája a következő szakmai fórum megrendezésének.

Szöke-Wittich Réka, Elmer Tamás, Andrési Dániel
Országos Erdészeti Egyesület
Fotók, ábra: OEE, SOE

100 éves a Soproni Egyetem Botanikus Kertje

Jubileumi ünneppel, emlékfűtetéssel, szakmai konferenciával vette kezdetét a Soproni Egyetem 100 éves Botanikus Kertjének születésnapjára rendezvény sorozata, szeptember 21-én.

Az Egyetem Botanikus Kertje 100 éve szolgálja a soproni felsőoktatást, kötelességünk fejleszteni és megőrizni értékeit. Vízhálózatának, útjainak, növényzetének karbantartása és modernizálása folyamatos feladat – mondta el köszöntő beszédében *prof. dr. Fábíán Attila*.

Követendő elődeink jövőbe vetett hite – hangsúlyozta ünnepi beszédében *Zambó Péter*, erdőkért és földügyekért felelős államtitkár. 1922-ben egy vesztes háború után, tele fájdalommal, de mégis a jövőbe vetett hittel, lassan szerveződött újjá az élet az egyetemen. Ekkor már több mint 300 beiratkozott hallgatója volt az intézménynek, abból 200 erdőtudós-hallgató. Ma pedig már a magyar erdő- és fagazdálkodás meghatározó szereplője a Soproni Egyetem. A Botanikus Kert egyszerre kutatólabor, tanterem, természeti érték és a diákélet helyszíne.

Az ünnepség keretében a Soproni Egyetem rektora díjakat adott át a Botanikus Kert fejlesztésében és megőrzésében nagy szerepet vállaló oktatóknak, munkatársaknak: *Bolgár Józsefné dr. Belá Mária* okleveles erdőtudós, *dr. Kocsó Mihály* okleveles erdőtudós, *prof. dr. Sit-*

kei György akadémikusnak, *prof. dr. Bartha Dénes* okleveles erdőtudós és erdészeti növényvédelmi szakmérnöknek, *Márkus Lászlóné* kertésztechnikusnak és *Cserpes Tamás* okleveles kertészmérnöknek. Posztumusz emlékdíjat kapott *Ezer Lászlóné Lóth Annamária* okleveles kertészmérnök és *Barabits Elemér* erdőtudós, dísnövény-nemesítő, a Soproni Egyetem Botanikus Kertjének egykori vezetője.

Péterfalvi Ágnes, a Botanikus Kert vezetője üdvözlő beszédében elmondta: a hely szelleme segíti az embert megélni a kert, belehelyezkedni a csodába és megőrizni azt. Ezt segíti a rendezvény alkalmából megnyitott „Botanikus Kert Szelleme” szabadtéri kiállítás, melynek segítségével igazi időutazás várja az érdeklődőket a Lignum Látogatóközpont feletti sétányon.

Az ünnepség szakmai konferenciával folytatódott a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar Brunszvik Nagyteremében „A Botanikus Kert szerepe és funkciói a 21. században” címmel.

Szerkesztette: **Nagy László**

Forrás: **SOE**

Fotók: Szalay Károly/Kisalföld

A centenáriumi ünnepi eseménysorozat részeként tartottak szakmai találkozót, a gyűjtemények 21. századi szerepéről. A tanácskozásra az ország minden részéről érkeztek szakemberek, akik saját szakterületük szemszögéből tartottak színvonalas, minden részletre kiterjedő prezentációkat.

A konferenciát *dr. Heil Bálint*, a Soproni Egyetem Erdőtudósi Karának dékánja köszöntötte, aki a botanikus kertek városi funkciójával kapcsolatos gondolatait is megosztotta. *Kulcsárné Roth Matthaea*, Fertő–Hanság Nemzeti Park Igazgatója köszöntőjében személyes emlékekről, egyetemista éveiről szólt.

A konferencia fővédnöke, *dr. Áder János* korábbi köztársasági elnök, videóüzenetben szólt a szakmai tanácskozás résztvevőjéhez. „Sopronban a tudományos küldetéshez hozzátartozott a nemes cél, amit *Fehér Dániel* botanikus, mikrobiológus, erdőtudós, a Soproni Egyetem egykori legendás tanára, a Botanikus Kert létrehozója így fogalmazott meg: célunk a magyar erdőkben őshonos és azokra jellemző növényeket minél nagyobb számban és fajgazdagságban megtelepíteni. Sopronban a Botanikus Kertnek a legnehezebb időkben is erőteljes, okos gazdái voltak” – mondta el üzenetében *Áder János*. A konferencia témái között szerepelt a selmeci botanikus kertek 110 éves története, az egyetem törekvései és eredményei a karbonsemlegesség felé vezető úton, az aborétumok és a dendrológiai háttérdokumentáció fontossága, továbbá a gyűjteményes kertek szerepe a fenntartható vízgazdálkodásban. A program második felében sok minden más mellett előtérbe került, a környezetpedagógiai nevelés illetve a kertek sokrétű szerepe, a humánökológia témaköre is.

Erdésznők találkozója a Bakonyban

2022. szeptember 22–23-án a Bakonyerdő Zrt. volt a házigazdája az Erdésznők Országos Találkozásának, Döbröntén.

Őszi, picit hűvösebb, de napsütéses időjárás várta, az ország számos tájáról érkező közel nyolcvan erdész hölgyet. A pandémia miatti többéves kihagyás után ismét sikerült megszervezni az Erdésznők Országos Találkozóját, melyet több mint három évtizede, 1988-ban szerveztek meg először, Sopronban.

A főként férfiak alkotta szakmában egyre több nő dolgozik sikeresen különböző munkakörökben, a rendezvény célja, hogy a munkájuk elismerése mellett a mindennapok feladataiból rövid időre kiszakítva szakmai, baráti találkozásra adjon lehetőséget.

Az érkezést követően *Varga László*, a Bakonyerdő Zrt. vezérigazgatója megemlékezésre szólította a résztvevőket, mely során *dr. Ráczné dr. Schneider Ildikóra*, az erdésznő találkozó egykori elindítójára Porf. dr. Fábíán Attila rektor (SOE) szavaival emlékezett.

A tisztelgő fejhajtást követően röviden bemutatta a Bakonyerdő Zrt. tevékenységét. *Stubán Zoltán*, a Pápai HeLYi csoport elnöke is köszöntötte a megjelent erdésznőket.

A kétnapos program Pápán kisvonatos városnézéssel, az Esterházy-kastély és a Kékfestő Múzeum megtekintésével indult. A városnézést követően visszautazott a csapat Döbröntére, ahol este már kicsit csinosabb öltözékben vacsorához gyűltek össze. Az étkezést megelőzően *Nagy Frigyes Vince* az Országos Erdészeti Egyesület alelnöke és *Elmer Tamás* főtitkár köszöntötte a hölgyeket, és hozták az elnökség és az ágazati szakállamtitkár üdvözlését. Var-

ga László vezérigazgató virággal ajándékozta meg a születésnapos résztvevőket. A vacsorát követően, a vállalkozó szelleműek esti csillagfénytúrán vehettek részt a döbrönte Szarvaskő várának romjaihoz, ahol a Szarvaskő Egyesület tagja kalauzolta el őket a térség geológiájában és történetében. A csapat többi tagja baráti beszélgetéssel, nosztalgizással mulatta az időt.

Másnap reggeli rövid séta után a Gannai Plébániatemplom és Esterházy Mauzóleum izgalmas bemutatására került sor, ahol *Nagy Ottó* polgármester mesélt a falu és az Esterházyak történetéről. A nap további részében erdei programok következtek.

A hölgyek Huszárokélpusztán *Várad József* erdőgazdálkodási és természetvédelmi főmérnök köszöntőjét kö-

vetően kisvonatra ülve ellátogattak Hubertlakra, a bakonyi Gyilkos-tóhoz, ahol *Korn Ignác*, a Bakonyerdő Zrt. Farkasgyepűi Erdészetének vezetője mutatta be Hubertlak egykor nyüzsgő vadászati múltját, és napjainkban a turizmusban betöltött aktív jelenét.

Rövid séta után a Hubertlaki-tó vagy népies nevén a bakonyi „Gyilkos-tó” partján élvezve az erdő csendjét és a tó látványát, a szusszanásnyi időre megpihent társaság. A kisvonat következő megállója, egy rövid sétával fűszerezve a Forrasztókői egzotakert volt, ahol a bakonyi bükk gazdálkodásról és a közjóléti, turisztikai feladatokról kaphattak képet a résztvevők. A hagyományokhoz hűen az örökzöld fák árnyékában felcsendült az Erdész himnusz is. Az egzotakertben található kilátópont meghódítása után a rendezvény Huszárokélpusztán ünnepi ebéddel és baráti beszélgetéssel zárult. Jövőre az Egererdő Zrt.-nél folytatódik az egyesületi évtizedes hagyomány.

Patocskai-Lunk Eszter,
Bakonyerdő Zrt.

Fotó: **Bakonyerdő Zrt.** (Csoportkép),
Ficzere Mónika/Egererdő Zrt.

Pedagógusok és erdészek találkozója a Balaton-felvidéken

XXVI. Erdők Hete rendezvénytársorozat országos megnyitója

A Bakonyerdő Zrt. Balaton-felvidéki Erdészeti Erdei Iskolája 2022. szeptember 30-án adott otthont a Dunántúli Erdészeti Erdei Iskolák Regionális Találkozójának. Az esemény egyben az Országos Erdészeti Egyesület által koordinált XXVI. Erdők Hete rendezvénytársorozat megnyitója is volt.

Minden évben ősszel, az év negyvenedik hetén kerül megrendezésre hazánkban az egész társadalmat megszólító Erdők Hete programsorozat, amelynek keretében az erdészek országsszerte közel száz tematikus programmal várják az erdők iránt érdeklődőket.

Idén október 3. és 9. között zajlott az 1997-ben újtára indított tematikus rendezvénytársorozat, melynek idei témája a „A magyarországi erdőgazdálkodás fenntarthatósága” volt.

A kezdeményezés célja, hogy erdeinket, a fenntartható erdőgazdálkodást az erdészek értő módon mutassák be a nagyközönség számára. Az egyes programok elsősorban az erdészeti erdei iskolák hálózatára és oktatási programjára, módszertanára épültek.

A Dunántúli Erdészeti Erdei Iskolák kiegészülve a Gyenesdiáson található Festetics Imre Élményközponttal és a Nyírerdő Zrt. erdei iskolás szakembereivel, a nyitórendezvényen közel 50 pedagógus részére mutatták be erdei iskolás foglalkozásait, programkínálatukat.

Tartalmas és hasznos találkozások, beszélgetések, eszmecserék töltötték ki a gazdag programokkal tarkított őszi napot. Erdészeti, erdőpedagógiai, módszertani és népművészeti tematikát érintve nyertek betekintést a résztvevők a házigazda Balaton-felvidéki Erdészeti Erdei Iskola életébe. Erdész szakemberek által vezetett erdőpedagógia foglalkozás, valamint tanösvénytúra keretein belül ismerkedhettek az erdészek munkájával és az erdők élővilágával.

A megnyitó során *Varga László* vezérigazgató (Bakonyerdő Zrt.) kiemelte, az idei XXVI. Erdők Hete, aktualizálja a 25 évvel ezelőtti gondolatokat, mely szerint *az erdész az erdő gazdája, aki munkája során gondoskodik a rábízott erdővagyon szakszerű használatáról, gazdasági hasznosításáról, védelméről és mennyiségi gyarapításáról, minőségi javításáról.*

A fenntarthatóság fogalomköre fejlődést jelent, és nem csak növekedést. A fejlődés minőségbeli javulást jelent, míg a növekedés mennyiségbeli bővülést. Úgy kell ma élnünk, hogy a jövő előtt ne vegyük el ennek a lehetőségét. Ennek érdekében elsősorban a természeti erőforrásainkat kell a megújulásuk mértékén használni, a környezeti problémákat

Nagy Frigyes Vince az OEE alelnöke is köszöntötte a megjelenőket az Erdők Hete nyitórendezvényen

pedig úgy kezelni, hogy azok okait szüntetjük meg. A felelősség környezetünkért, az erdőért nem vitatható. Jövőnk szempontjából nem elhanyagolható, hogy miként viszonyulunk hozzá. *Az erdő erdész nélkül, akárcsak az iskola pedagógus nélkül elképzelhetetlen.*

Elmer Tamás, az Országos Erdészeti Egyesület főtökára hozzátette, hogy a magyar társadalom erdők iránt tanúsított elkötelezett érdeklődése lehetőséget nyújt arra, hogy az erdőpedagógiai módszerek alkalmazásával az erdei életközösséggel kapcsolatos legfontosabb ismereteket is átadhassuk. Az állami- és magánerdő-gazdálkodók által működtetett 34 minősített erdészeti erdei iskola most ennek szellemében szólítja meg a felnövekvő és már felnőtt generációkat, egyaránt. Ennek ünnepe az idei Erdők Hete is, melynek keretében a hazai fenntartható erdőgazdálkodással kapcsolatos ismereteit bővítheti minden érdeklődő.

Az Országos Erdészeti Egyesület alelnöke, *Nagy Frigyes Vince* személyes élményét mesélve hívta fel a figyelmet arra, hogy az erdei iskolákban tevékenykedő, az erdeinkért dolgozó erdész szakemberek az erdőpedagógiai foglalkozások során példaként és hiteles forrásként állnak a gyermekeink előtt.

Október első hetén országsszerte számos, szervezett, különböző terepi erdei program, vezetett túra, erdőpedagógiai foglalkozás, előadás várta az érdeklődőket. Az erdő gondozásán, fenntartásán, gyarapításán és védelmén dolgozó erdész szakemberek vezetésével ismerhették meg a fenntartható erdőgazdálkodás témakörét.

Patocskai-Lunk Eszter/Bakonyerdő Zrt.

Fotó: **Mesterházi József**

Erdészeti gyűjtemények IX.

Érmék, plakettek

A pénzérme fémből készült, leggyakrabban korong alakú, rögzített minőségű és mennyiségű, központilag kibocsátott fizetőeszköz. Az érmék készpénzforgalmi szerepük mellett művészi értékekkel is bírnak. Talán éppen ezért világszerte nagyon sokan foglalkoznak gyűjtésükkel.

A legtöbb ország nem forgalmi célú, de névértékkel ellátott emlékérmeket is bocsát ki. Sajnos hazánk érmekibocsátása nem kényeztette el az erdészeti motívumot gyűjtőket. Magyarországon erdészeti vonatkozású érmeképpel ellátott pénzt nem, csupán emlékérmeket találunk.

A Mexikóban 1985-ben megtartott IX. Erdészeti Világkongresszus tiszteletére még 1984-ben jelent meg egy 20 és egy 100 forint névértékű emlék-pénz. Az egyik oldalon a világkongresszus emblémája mellett a kibocsátó ország neve és a névérték szerepel. A 20 forintos érme másik oldalán egy stilizált öreg fa képe felett a „VÉDD AZ ERDŐT” szöveg olvasható. A 100 forintos érmén fatuskók és facsometék felett „HA KIVÁGGOD, ÜLTESS IS” szöveg olvasható.

Az érem kerek, szimbólumokkal díszített fémtárgy, általában elő- és hátlapján is dombormű található. Többnyire valamilyen tudományos, szakmai, sport-, vagy egyéb eredmény elismeréséül adományozzák.

A plakett kisméretű, fémből, többnyire bronzból készült, általában négyszögletes dombormű, amelynek hátoldala jellemzően sima. Gyakran díjakkal, elismerésekkel együtt adományozzák a díjazottnak. Mint önálló művészeti műfaj, még az 1400-as évek közepén Itáliában jelent meg először.

A 20. század elejétől hazánkban is népszerűvé vált, csaknem valamennyi hajdan élt és napjainkban is tevékeny szobrászművészünk készített plaketteket. Újabban az érmék és plakettek jellemzői olykor összemosódnak. Szerencsére erdészeti vonatkozású érmék és plakettek szép számmal készültek az elmúlt évtizedekben, amelyek szakmai múltunk fontos tárgyi emlékei.

Az állami szakmai elismerések között elsőként említhető a PRO SILVA HUNGARIAE elismerés érméje. Előlapján a díj neve mögött idős lombos fák,

míg az előtérben egy facsomete látható. Hátloldalát a magyar címer díszíti.

Az Országos Erdészeti Egyesület által, évente adományozott elismerések között található a „Bedő Albert-emlékérem”, a „Kaán Károly-emlékérem” és a „Decrett József-emlékérem”, amelyek

előlapját a díj névadójának arcképe díszíti.

Néhány más intézmény is adományoz emlékérmeket. Példaként említhető az ERTI által adományozott „Vadas Jenő Emlékérem”, vagy a hajdani Erdészeti és Faipari Egyetem hallgatóinak adományozott „Tanulmányi emlékérmé”.

A szakmai elismerések sajátos részét alkotják az „Erdeményes fásításért” emlékérmek. Elsőként az Országos Erdészeti Főigazgatóság kezdte el adományozni még 1955-ben, míg utoljára 1989-ben osztották kevés példányban, évente legfeljebb néhány tíz darabot. Az érmekép gyakran, rendszerint évente változott, emiatt rendkívül változatos. Alkotói között számos, neves művészt találunk. Az 1989. évi Csík-szentmihályi Róbert alkotása. Előlapján, egy mélyítésben egy kalapos, csizmás férfialak látható, a bal kezében egy fácskát tart.

A szakmai elismerések különleges csoportját alkotják a sportversenyek érméi. A fakitermelő versenyek különösen szép érmeképpű díjérmének a megvalósítása dr. Szász Tibor nevéhez fűződik, aki ezt megálmodta. Előlapját évgyűrűs rönkmetszet, közepén motorfűrészt tartó férfialak látható. A hátloldalán hét fatörzset ábrázoló erdőrészt találunk. Ezt a típust az 1960-as évek végén, 1970-es évek elején osztották szakmai versenyeken.

Az érmék, plakettek másik, jellegzetes csoportját alkotják a jeles, kiemelkedő eseményeket megörökítő. A Millicentenárium alkalmából, 1996-ban egyesületünk két emlékérmét is kiadott. Az ezüst emlékérmé hátlapja a cikksorozat bevezető részében (Erdészet Lapok 2021/11. hó) látható. Ennek

előlapja a honfoglalásra emlékeztet. A nagyobb darabszámban készült bronz emlékérmek hátlapján egy hatalmas, életerős tölgyfa látható, ami az akkor 130 éves egyesületet szimbolizálja.

Egyesületünk néhány erdészeti vándorgyűlésére is készültek érmék, plakettek, többek között az 1980-as gödöllői és az 1991-es győri vándorgyűlésekre bronzból, az 1984-es kecskeméti vándorgyűlésre préselt bőrből, az 1988-as debreceni vándorgyűlésre pedig porcelánból.

Az intézmények közül a Soproni Egyetem emlékérmek-kibocsátása érdemel említést, hiszen az alapításának 175. évfordulójára két érme is készült, majd a 200 évesre újabb kettő.

Fakitermelő verseny díjérmének elő- és hátlapja

Sajátos emlékérmétípus a törzsgárda plakett, amelyet néhány szakmai intézményünk adományozott. Említést érdemel a soproni Erdészeti és Faipari Egyetem, illetve a MÉM Erdőrendezési Szolgálat, ahol 10, 20, illetve 30 éves törzsgárdatagok kaptak egy időben ilyet.

Mint az írásból kiderült, sokféle erdész szakmai érme, plakett létezik. Ezek felismerésében, megismerésében az érdeklődők szerencséjére szakirodalom is rendelkezésre áll.

A Nyírádi Lajos és dr. Rácz Józsefné dr. Schneider Ildikó által készített „Erdészeti vonatkozású magyar érmék és plakettek” című könyv 1993-ban jelent meg az Erdészettörténeti Közlemények VIII. köteteként. A könyv kiadása óta eltelt három évtized indokoltá tenné egy újabb, bővített kiadás megjelenését.

Andrési Pál okl. erőmérnök

Az emlékérmeket kibocsátó erdész oktatási intézmények sorát az erdészeti középiskolák is növelték. 1983-ban az ászotthalmi erdészeti technikum, akkori nevén Bedő Albert Erdőgazdasági Szakmunkásképző Intézet százéves jubileumára hatféle érme készült. Az egyik típus előlapján az alkotó nagyon szépen ábrázolja a generációváltást. Egy idős erdész fácskát ad át egy fiatal embernek. A másik típus előlapján a patinás iskola főépülete látható.

A sort 1985-ben a soproni Roth Gyula Erdészeti Technikum folytatta.

A Kárpátok bércein is muzsikált az erdő!

2004-ben Szabó Lajos erdőmérnök kezdeményezésére és szervezésében indult útjára az idén 19. évadát élő „Muzsikál az erdő”. Eredetileg a Mátra adott otthont neki, később Kecskemét és Gyula környékén is gyökeret vert. 2016-ban a határokat átlépve a Felvidéken (Fülek) és Partiumban (Nagyvárad) is dalra fakadt az erdő.

Az Erdészeti Lapok olvasói közül bizonyára számosan – ahogyan jelen sorok írói is – vettek már részt akár vendégként, akár közreműködőként a rendezvénysorozat közel két évtizede alatt. Valószínűleg mindegyikük egyetért abban, hogy a vitathatatlanul ragyogó ötlet napjainkig olyan fejlődésen ment át, hogy már méltán nevezhetjük az erdész szakma egyik legjelentősebb kulturális, egyben társadalmi eseményének.

A zenei élmények mellett az ismeretterjesztő előadások, a szakvezetési erdei séták a fenntartható erdőgazdálkodás és az erdész szakma nélkülözhetetlenségét is következetesen hangsúlyozzák.

Idén újabb mérföldkőhöz érkezett a „rendezvénysorozat”, mégpedig nem is akármilyenhez! 2022-ben először meghódította a Kárpátok bérceit is, szeptember 2–4 között ugyanis három különböző erdélyi helyszínen (Brassó, Sepsibodok-Oltszem, Csíkszentkirály-Büdösfürdő) csendült fel az erdei zene. A háromnapos rendezvény részletes programjának ismertetése helyett (az élménygazdag kínálatból mintegy csipegetve) csupán néhány kiragadott, számunkra szívmenelgető, emlékeztető momentumot elevenítünk fel, remélve azt, hogy ezzel – ha csak rész-

Kecskeudaszóval elegyes brassói erdő – Szokolay Dongó Balázs.

ben is – érzékeltetni tudjuk annak nagyszerűségét.

Az időjárás nem volt túlzottan kegyes, a szervezőket többször is improvizációra kényszerítette, aminek ők (akárcsak a ragyogó zenészek saját hangszereiken) kiválóan megfeleltek. Az esők a résztvevők létszámát biztosan befolyásolták, az elemekkel dacoló megjelentek kedvét, örömet viszont biztosan nem.

A brassói nap a városi erdő (jegenyefenyves-bükkös) szélén lévő réten kapott helyet. Az erdőszéli színpadtól kőhajításnyira nem volt nehéz olyan – különböző jellegű, méretű és szagú – jeleket találni, ami a medvék rendszeres látogatásaira utaltak.

Brassó multikulturális jellegének megfelelően itt a magyar fellépők mellett román és szász népzene is teríték-

re került. Az egyes fellépőket magyar és román nyelven egyaránt konferál-ták. Ez a nap azt a véleményt is erősítette, hogy a népek közötti gátak lebontásának egyik felettebb hatékony eszköze, éppen maga a zene lehet.

A sepsibodoki (Sepsibodok-Oltszem) nap előkészítéseként Fodor István, a község polgármestere autójába ült, és a résztvevők biztonsága érdekében, a rendezvény helyszínéhez közeli erdőszegélyről elhajkurászta a vackorfákat rendszeresen dezsáló medvéket (nyilván nem véletlen a meshős, a piszén-pisze kölyökmackó, Vackor elnevezése). Kezdsnek nem rossz...

Agócs Gergely népzene kutató, népzeneész, önmagában is élményszámba menő karaktere – beleértve ízes palóc akcentusát – még tovább növelte egyébként is izgalmas, érdekesítő előadásának élményértékét. A magyarság származását és rokonsági kapcsolatait elemezve arra jutott, hogy az átlagmagyar számára gyakorlatilag ismertelen kaukázusi kisépek ősi népzeneje egyértelmű rokonságot mutat a miénkkel. Mindezen túl a rendezvény első és második napján a Fonó együttesel (benne biológus hallgató Julcsi lányával) ragyogó zenével pezsdítette fel a hallgatóság véréit.

Szentegyháza több mint 90%-ban magyar nemzetiségű, csatlakozott falvaival (Homoródfürdő, Lővétebánya) együtt közel 7000 lakosú kisváros Hargita megyében. Az 1982-ben alapított Szentegyházi Gyermekefilharmónia (vezetője Haáz Sándor tanár) bő 100 tagú énekkarának dalai már önmagukban is lenyűgözőek lettek volna, de a gyerekek megjelenése, tartása és a dalokat konferáló két leányka mondandója nem egyszerűséggel könnyet csalt még

A daloskedvű szentegyházi leánykák egy csoportja.

Porzolt Levente erdőmérnök, erdészeti főtanácsos, legkisebb (az első osztályt éppen megkezdő) fiával és egy maroknyi magyarországi erdészszel Bedő Albert kálmoki szobránál

István Ildikó táncot tanít Sepsibodok-Olt-szem batárában

a meglelt korú, 100 kg-os testsúlyt jelentősen meghaladó, kopaszodó, szakállas férfiember szemébe is.

Szokolay Dongó Balázs a „Muzsikál az erdő” egyik gyakran visszatérő zenésze. Nehezen leírható élmény, hogy a kecskedudából vagy egy vaskosabb ceruzányi pikulából milyen csodálatos hangokat, dallamokat csalogat ki. Mindhárom napon élvezhettük, amint szólóban zenél, de a második és har-

Szabó Lajos és Tánczos Barna. A miniszter kezében a bargitai fenyvesben összedobott műanyag palack (nem előre megírt forgatókönyv szerint)

madik napon a Corpus Harsona Kvar-tettel együtt is fellépett, szemléletesen (illetve hangzatosan) érzékeltette azt, hogy a legkülönbözőbb hangszerek is ragyogóan szólhatnak együtt, már ha jó zenészek fogják őket a kezükbe.

A nap zárásaként a sepsiszentkirályi István Ildikó (népdalénekes, népdalgyűjtő, néptáncos) és barátai adtak koncertet, amit fergeteges hangulatú tánc-ház követett. Ezt kicsik és nagyok, profik, haladók és az abszolút kezdők is egyaránt nagy lelkesedéssel táncolták végig, függetlenül attól, hogy minden lépés tökéletesen sikerült-e vagy sem.

Mindhárom napon részt vett az eseményen Tánczos Barna, Románia környezetvédelmi, vízügyi és erdészeti minisztere. A Csíkszentkirály-Büdösfürdön

még inkább meseszerűvé tette az egyébként is varázslatos hargitai lucfenyvest.

A Magyar Rapszódia Projekt Levédia című produkciója (tulajdonképpen egy népzenei alapokra építkező rockopera), Molnár Levente operaénekes vendégszereplésével feltette a koronát az aznapi programra.

Az estét, egyben az egész rendezvényt a csíkszentkirályi Vadrózsa Néptáncgyűttes (vezetője Kelemen Szilveszter) kiváló hangulatú néptáncbemutatója és táncháza zárta, ahol a nézők (köztük Tánczos miniszter is) tesztelhette néptánc tudását.

A magyarországi szervezők mellett külön is őszinte elismerés és köszönet illeti az erdélyieket (helyi lakosok, erdész-kollégák), akik részletekbe menő gondossággal és hatalmas szívvel készítették

Nyisztor Ilona és a „Pusztinai kakasok”. A név az együttesben zenélő ifjú legények időnkénti virtuskodására utal.

(amit egyébként a csíkszentimreiek szintén a magukénak tekintenek) megrendezett zárónapnak – csíkszentkirályi lévén – tulajdonképpen házigazdája is volt. A miniszter egyebekben sportos, jó humorú, közvetlen, barátságos személyiség. Saját autóján szállította, illetve maga cipelte a krumpliszákókat a gulyásfőző üstökhöz (nem a fotósok kedvéért, mert azok a közepben sem voltak).

Büdösfürdön (nem túl hízelgő nevét borvízforrásairól és mofettáiról kapta) már-már a bőség zavara okozhatott némi gondot. Olyan mennyiségű és olyan kiváló zenei produkció került porondra, hogy egyiket sem szabadott kihagyni. A Misztrál együttes vagy éppen a Nyisztor Ilona által vezetett, moldvai csángó népzenei játszó „Moldvai kakasok” muzsikája egyaránt szép élmény volt szívnek és fülnek egyaránt. Mint ahogy Szokolay Dongó Balázs furulyajátéka is, ami

elő és bonyolították le a rendezvényeket. Munkájukat Porzolt Levente, Tánczos miniszter erdészeti főtanácsosa vezényelte, akinek még arra is volt ideje és energiája, hogy a rendezvény zárását követő napon Sepsiszentgyörgyön és környékén avatott idegenvezetőként kalauzolja magyarországi barátait.

A nagyszerű zenék, a jó hangulatú erdei séták élményén túl mindhárom napot átjárta az összetartozás azon nagyszerű élménye, amit talán leginkább Erdélyben érezhet meg igazán az ember. Aki pedig ezt egyszer megkóstolta, az valószínűleg törekedni fog arra, hogy újra és újra átélhesse.

Végezetül csak annyit: *őszintén reméljük, hogy 2023-ban is muzsikálni fog az erdő a Kárpátok bércein, nem kevésbé azt is, hogy nekünk is módunk lesz azt a muzsikát is személyesen hallgatnunk.*

Dr. Csóka György, dr. Hírka Anikó

Dr. Tarjáné dr. Tajnafői Anna (1932–2022)

Nekünk, akik eljutotunk a szeniorok korosztályába, óhatatlanul fel kell készülni veszteségeink elfogadására és a búcsúkra. Mégis nehéz tudomásul venni a természetest, a személyesség hiányában

döbbenünk rá elvesztett társunk értékrendjére, közösségformáló szerepére.

Tajnafői Annával az első között voltunk, akik 1954-ben az egyetemi szintű Erdőmérnöki Főiskola oklevelét átvehettük. Évfolyamunk Nusija az első öt hölgy kolléga utolsó képviselőjeként távozott közülünk. Kapcsolatot ápolta az Országos Erdészeti Egyesületen belül az Agrárminisztériumi Csoport, a Szeniorok Tanácsa, az Erdők a Közjóért Szakosztály, és a Magyar Zöldkereszt Egyesület tagjaival. Több sajátos közösségben látta el az erdészet képviselését, és államtitkárként erősítette a környezet- és természetvédelem érvényesülését.

Közös utunk 72 éve kezdődött. Két emberöltőnyi időszak. Ezen belül ötven éve, közel hasonló szakterületeken és átalakuló időszakok meghatározó szakmai témáiban tevékenykedtünk, osztottuk meg gondjainkat, bátorítva egymást úgy a szakmai, mint közösségi munkákban. Vallotta: „*Életem egyik meghatározó motívuma a vidéki születés, a földhöz, a természethez és az erdőhöz szorosan kötődő, hívő keresztény erkölcsi normákat követő családi indíttatásom*”. Vállalásainak igyekezett minden tekintetben megfelelni. Az egyetemi életünket oly korszakban kezdtük, amikor a társadalmi viszonyok és a főiskola kockázatos légköre miatt kellett megtalálni az emberséges létezés, okos alkalmazkodás formáit. A szabadabb diákélet, a diák hagyományok ápolása

csak titokban, zárt helyeken történhetett. Ugyanis tombolt a „mindent eltörölni akaráss” szellemisége. Az egyetemi polgárságunk kezdetén több erdőmérnök hallgatót távolítottak el „osztályidegenként” főiskolánk évfolyamairól, a mi évfolyamunkról is.

Kezdő éveinkre visszatekintve köszönettel megállapíthatjuk, hogy mi még selmeci szellemiségű professzorainktól kaphattuk az „elgazodáshoz” szükséges emberséges mintát, értékeket, ők képezték olykor menedéket. Támaszt jelentettek és erősítették bennünk a tartást. Érzékelhettük hagyományörző, jellemformáló személyiségük nagyságát, hatását. Az akkori, köztisztelőtű professzor nagyjaink lettek a példaképeink. Úgy, mint ahogy a hagyásfák jelzik az idő múlását, a természet körfolyamatát, hozzájárulva a következő generáció újjászületéséhez, emberi vonatkozásban a hagyományok, a konzervatív értékek továbbításához.

Az általuk nyújtott alapértékek váltak évfolyamunk kötőanyagává. Tőlük megtapasztalhattuk a „*becsület, kötelesség, tisztesség*” erényeinek emberformáló jelentőségét. Nem csak tanítottak, neveltek is, nyomot hagytak lelkünkben. Nusii értelemszerűen vallotta ezeket az értékeket.

A tiltások korában lehetetlen volt a végzősöknök eredeti zöld szalaggal való váltni. A mi évfolyamunk volt a korszak utolsó közössége, akik *kék valéta-szalaggal* búcsúztak. Ezért vált a kék valétaszalag az évfolyamunk jelképévé. A „*Hagyásfák üzenete*” című kiadványunkban vallottak évfolyamunk tagjai a pályánk viszontagságairól. Érzékeltették, hogy a kezdetén, 1956-ban „ismét” utolért bennünket egy kritikus időszak, amikor látszat-szabadságba kerültünk. A szakszerű és a természetes, a „*becsület, kötelesség, tisztesség*” érvényesítési törekvése nem elismeréssel, hanem jelentős kockázattal, több esetben megtorlással járt. Az évfolyamunk közel tíz tagját érte valamilyen retorzió, melyben Nusii velem együtt érintett volt.

A nehéz kezdés ellenére, a kapott értékekkel „felruházva”, végül a 20. század második felében, az erdőgazdálkodás fejlesztési korszaka kezdeményezői, megvalósítói közé sorolódtunk. Korosztályunk tagjai a szakma törzsében irányították az ország erdeinek gyarapítását, a környezet- és természetvédelem gyakorlatba ültetését, amelyben Nusii a kezdeményezőkhöz között volt. A szakág fejlődését tekintve, egy kiemelt eredményű korszak szellemi szolgálói lehettünk.

Számunkra „magától értetődő” volt, hogy az ország hogylétét az erkölcs minősége, megtartó ereje határozhatja meg, melyek nélkül lehetetlen a gátlástalan viszonyok között az erdeink gyarapítása, megőrzése. Ilyen értékek tekintetében volt Nusii elkötelezett. A mai gyászunk azért is nehezebb, mert a 120 fős évfolyamból már csak nyolcan vehettünk búcsút. Egyre gyorsabban dőlnek ki hagyásfáink. Az évfolyamunk kis közösségének nehéz elfogadni egy újabb tagjának váratlan távozását.

Éppen a mai kor viszonyai között értékelődnek fel azok az értékek, amelyeket Nusii személyisége képviselt – úgy évfolyamtársai, mint kollegái, illetve a tágabb közösségek irányában. Fájó, ha egy olyan személyiség távozik, aki több szempontból kivételt képezett, és sok elismerést halmozott valamennyi megbízatásában. Mint erdőmérnök nő, több, köztisztelőre méltó munkaterületen öregbíthette az erdész szak, a természetvédelem hitelét.

Sokoldalú tevékenységével páratlan életművet alkotott. Az Országgyűlésben a nemzeti közösség érdekében végzett munkájával növelte a természetvédelem és az erdő ügyeinek közéleti szerepét. Környezetvédelmi államtitkárként irányította a természeti területek védelmének folytatását. „Somogy-országban” számos természetvédelmi funkciójú objektum fejlesztésének a kezdeményezője volt. Balatoni Regionális Tanács elnökeként közreműködött a Balaton-felvidéki Nemzeti Park létesítésében.

Nyugdíjasként már a Balaton Fejlesztési Tanács szaktanácsadójaként alkotott maradandót. A Nemzetközi Zöld Kereszt elnökéként hangsúlyosnak tartotta a természet- és környezetvédelmi szemlélet formálását az oktatásban és nevelésben, az új ökológiai értékrend kialakítását. A számtalan megnyilvánulásából a lényeg, az erdő és a közösség iránti elkötelezettsége, szeretete sugárzott. Ő is vallotta évfolyamunk egyik kínaiaktól származtatott gondolatának lényegét, amely szerint: „*Az épülő falra új téglát csak az tud feltenni, aki felér odáig.*”

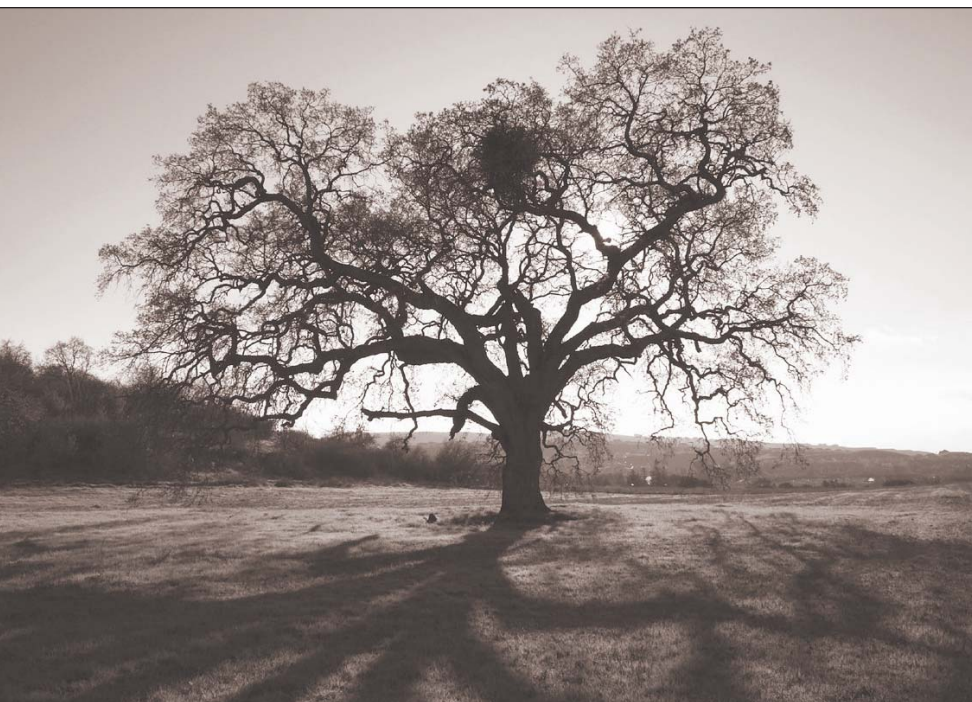
Közülünk egy viharban edzett kolléganőnek érkezett el a „behívó” onnan, ahol mi is besoroltak vagyunk. E váratlan végső búcsú alkalmával, az évfolyam nevében a következő versrészlettel búcsúozom:

*Testvér, ha látsz a bükkös alján,
szél-tépett, árva vad-bogáncsot,
suttog el érte nagy titokba'
a harmat-könnyes alkonyatba'
egy hófehér szent imádságot.*

(Wass A.)

Kedves Nusii, Isten veled, nyugodj békében!

Dr. S. Nagy László

Az NFK Erdészeti Főosztály felhívása!

Erdőgazdálkodók, szakirányítók és a szakszemélyzet figyelmébe – igazgatási szünet

A zavartalan erdőgazdálkodási munkák tervezéséért és végrehajtásáért, valamint az egyéb hatósági ügyintézéshez az alábbi felhívást intézzük az erdőgazdálkodókhöz, földhasználókhöz és erdészeti szakszemélyzethez. A kormány a kormányzati igazgatási szünetre alkalmazandó veszélyhelyzeti szabályokról szóló 369/2022. (IX. 29.) Korm. rendeletben (továbbiakban: Korm. rend.) 2022. december 22. napjától 2023. január 6. napjáig igazgatási szünetet rendelt el.

A Korm. rend. 2. § (1) bekezdése szerint az igazgatási szünet időtartama alatt a kormányzati igazgatási szerv feladatait nem látja el, és az ügyfélfogadás sem működik. A Korm. rend. 2. § (2) bekezdés alapján az igazgatási szünet időtartama nem számít bele a kormányzati igazgatási szervek előtt folyó hatósági és egyéb eljárások ügyintézési határidejébe.

Az intézkedés a tervbejelentőkkel kapcsolatos ügyintézésre is hatással van. Amennyiben a hatósági munka megáll és jogszabály szerint az igazgatási szünet alatt az eljárási határidők nem folynak, akkor a tervbejelentő ellenőrzésére vonatkozó eljárási határidő sem folyik.

Továbbá felhívom a figyelmet, hogy a veszélyhelyzet ideje alatt a tűzifaigények biztosításához szükséges eltérő szabályok alkalmazásáról szóló 287/2022. (VIII. 4.) Korm. rendelet hatálya a szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, illetve humanitárius katasztrófa magyarországi következményeinek elhárításáról szóló 2022. évi VI. törvény (a továbbiakban: veszélyhelyzeti törvény) hatályához igazodik.

A veszélyhelyzeti törvény – meghosszabbítás hiányában – 2022. november 1-én hatályát veszti, így vele együtt a Korm. rendelet is. Ekkor a tervbejelentések esetében a 8 napos bejelentési határidő újra 21 napos lesz.

A veszélyhelyzeti törvény hatályának meghosszabbítását illetve a veszélyhelyzet alatt is, a Korm. rendelet bármikor bekövetkező visszavonását folyamatosan figyelemmel kell kísérni.

A fentiekre tekintettel, ahhoz hogy 2023. január 1. meg tudják kezdeni az erdőgazdálkodók a szakirányító által ellenjegyzett 2023. évre tervezett fahasználati, és időjárástól függően a tervezett erdőművelési tevékenységet, a tervezett bejelentéseket legkésőbb 2022. december 1. napig (de lehetőség szerint hamarabb) kérjük küldjék meg a területileg illetékes erdészeti hatóság (kormányhivatal) részére. Ellenkező esetben az igazgatási szünet a határidő lejártába fog esni és csak 2023. január 6. után folytatódik a bejelentési határidő számítása. (Amennyiben időközben a veszélyhelyzetre tekintettel újra 8 napos lenne a tervbejelentési határidő, úgy 2022. december 13. a határnap, hogy mely bejelentési határidőt nem hosszabbítja az igazgatási szünet.)

A fentiek fokozottan igazak az áthúzódó fakitermelésekre. Amennyiben legkésőbb 2022. december 21-ig nem jelentik be

a területileg illetékes erdészeti hatóságnak az elvégzett fakitermelések végrehajtás bejelentésében az áthúzóds tényét, úgy 2023. január 1-én nem folytathatják a munkálatokat, csak az igazgatási szünet lejártát követően.

Természetesen nem csak az áthúzódó fakitermelések végrehajtás bejelentésénél célszerű figyelembe venni az igazgatási szünetet, és nem csak a tervbejelentések végrehajthatósági határideje esetében kell figyelembe venni az igazgatási szünetet. Az igazgatási szünet minden hatósági eljárásra hatással van és minél hosszabb az ügyintézési határidő, annál valószínűbb, hogy az igazgatási szünet kitalja annak ügyintézési határidejét. Pl.: az erdőtervtől eltérő kérelmek, igénybevételi eljárások, vagy gazdálkodói nyilvántartási ügyek esetében a 90 napot.

A fent írt szabályozás vonatkozik az erdőtervtörvény hatálya alá tartozó fásításokra és szabad rendelkezésű erdőkre is, így amennyiben a 2023-ban tervezett fakitermelési bejelentéseket nem teszik meg az erdészeti hatóság felé 2022. december 1-ig, úgy az abban szereplő földrészletek vonatkozásában a fásításban illetve szabad rendelkezésű erdőben tervezett fakitermelés 2023. január 1-én nem kezdhető meg.

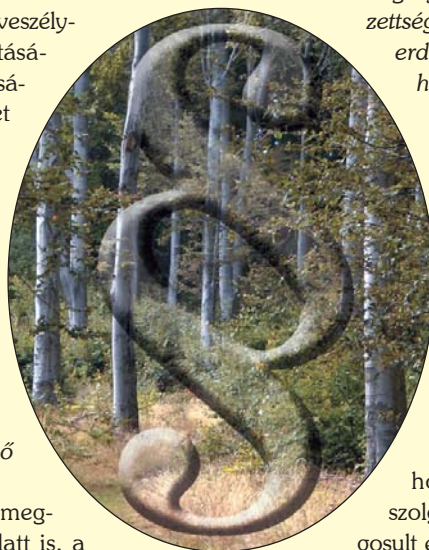
Az igazgatási szünet hatással van a középfokú végzettségű, kizárólag szakfeladatokat ellátó jogosult erdészeti szakszemélyzet aktuális jogosultsági határidejének meghosszabbítására is.

A 244/2020. (V. 28.) Korm. rendelet 32. § (1) bekezdés a) pontja alapján a 2020. július 1-én nyilvántartásban szereplő, az előbbi besorolással rendelkező jogosult erdészeti szakszemélyzet határozatlan időre szóló jogosult erdészeti szakszemélyzeti kiemelt besorolása 2023. január 1-jéig tartó határozott időtartamra módosult.

A jogosultsági időszak meghosszabbításának egyik feltétele a meghosszabbítás kérése, erre a Nemzeti Földügyi Központ honlapjáról letölthető formanyomtatvány szolgál. Annak érdekében, hogy az érintett jogosult erdészeti szakszemély jogosultsága folyamatos legyen, az igazgatási szünetre tekintettel a középfokú végzettségű, kizárólag szakfeladatokat ellátó jogosult erdészeti szakszemélyzet a meghosszabbítási kérelemnyomtatványt legkésőbb 2022. december 13-ig nyújtsa be az állandó lakóhelye vagy tartózkodási helye szerint illetékes erdészeti hatósághoz. Ellenkező esetben az igazgatási szünet miatt és a 8 napos ügyintézési határidő figyelembe vételével az érintett jogosult erdészeti szakszemélyzet jelenlegi jogosultsági időszaka csak annak lejártát követően, 2023. január 9-től kerülhet meghosszabbításra. Ameddig a meghosszabbításra nem kerül sor, az érintett jogosult erdészeti szakszemélyzet nem folytathatja tevékenységét (pl. nem írhat alá bejelentéseket, nem állíthat ki műveleti lapot).

Köszönjük szíves együttműködésüket!

Nemzeti Földügyi Központ Erdészeti Főosztály

STIHL

STIHL®

Made in Germany

ROLLOMATE

**A PROFIK
VÁLASZTÁSA
—
STIHL » ÉS KÉSZ
—**